

SANKARIKSI SANOMALEHDESSÄ

Diskurssianalyysi jalkapallon MM-kisojen 2006 urheilusankaruuksien rakentumisesta
Helsingin Sanomissa ja Die Weltissä

Pekko-Joonas Rantamäki
Journalistiikan pro gradu -tutkielma
Syksy 2009
Viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty HUMANISTINEN	Laitos – Department VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä – Author Pekko-Joonas Rantamäki	
Työn nimi – Title Sankariksi sanomalehdessä. Diskurssianalyysi jalkapallon MM-kisojen 2006 urheilusankaruuksien rakentumisesta Helsingin Sanomissa ja Die Weltissä.	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu
Aika – Month and year Marraskuu 2009	Sivumäärä – Number of pages 92 + liitteet (2)
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Urheilusankaruuden rakentumista journalismissa on tutkittu aiemmin varsin vähän, ja jalkapallosankaruus sanomalehdissä on täysin tutkimaton kenttä. Jalkapallo maailman seuratuimpana ja harrastetuimpana urheilulajina sekä sanomalehdet perinteikkäänä urheilumedianana ansaitsevat yhdessä oman tutkimuksensa. Pyrin pro gradu -tutkielmassani selvittämään diskurssianalyysin keinoin, miten Helsingin Sanomat (HS) ja Die Welt (DW) rakensivat vuoden 2006 jalkapallon MM-kisojen pelaajien urheilusankaruutta.</p> <p>Tutkimuksen teoriataustassa käyn aluksi läpi jalkapallon MM-kisoja maailman suurimpana urheiluspektaakkelinä sekä esittelen analyysin kohteena olevat pelaajat (Zinedine Zidane, Fabio Cannavaro ja Miroslav Klose). Seuraavaksi selvitän suomalaisen ja saksalaisen urheilujournalismin historiaa erityisesti lehdistön näkökulmasta sekä jalkapallojournalismin urheilutoimittamisen erikoisalana. Liittyen ennakko-oletuksiin sankaruuden rakentumisesta kirjoitan myös urheilujournalismin ominaispiirteistä draamallisuudesta ja metaforisuudesta. Teoriaosan lopuksi avaatan sankarin ja urheilusankarin käsitteitä sekä liitän urheilun nationalistiset piirteet kansallissankaruuden rakentumiseen.</p> <p>Tutkimuksen analyysiosassa poimin artikkeliaineistosta suoria sitaatteja, joista sitten johdan urheilusankaruuden rakentumisen diskursseja. Kuten jo teoriaa kirjoittaessani oletin, sekä HS että DW käyttivät paljon metaforiikkaa, joka puolestaan rakensi draamaa. Jokaiselle analysoidulle pelaajalle muodostui lehdissä oma dramaattinen sankarikertomuksensa, jota runsas metaforien käyttö lähes poikkeuksetta vahvisti. Merkittävä havainto on, että saksalaisessa lehdessä metaforat ja urheilujournalismin kieli yleensä olivat jopa värikkäämpiä kuin suomalaisessa. Molemmat lehdet kirjoittivat Zidanen loppuottelun pääpuskusta ja ulosajosta hyvin dramaattisesti, mikä käänsi hänen sankaruutensa hetkeksi konnuudeksi.</p>	
Asiasanat – Keywords Urheilujournalismi, sankaruus, diskurssianalyysi, metafora, jalkapallo, maailmanmestaruuskisat	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 KOHTI JALKAPALLOSANKARUUTTA.....	1
2 JALKAPALLON MM-KISAT	3
2.1 Maailman suurin urheiluspektaakkeli	3
2.2 Neljän vuoden välein median vankina – vai renkinä?	5
2.3 Saksa 2006: Sankareita ja konnia.....	6
2.3.1 Zinedine Zidane	8
2.3.2 Fabio Cannavaro	9
2.3.3 Miroslav Klose.....	10
3 URHEILUJOURNALISMIN TARINA	11
3.1 Suomalainen urheilujournalismi	12
3.1.1 Suomen urheilulehti	14
3.1.2 Työväen urheilulehti ja TUL	16
3.1.3 Uudelle vuositukselle.....	17
3.1.4 Dopingjournalismi	20
3.2 Saksalainen urheilujournalismi	22
3.2.1 Saksan liittotasavallan urheilulehdistö.....	26
3.2.2 Saksan demokraattisen tasavallan urheilulehdistö.....	27
3.3 Jalkapallojournalismi	28
3.4 Urheilujournalismin draamallisuus	30
3.5 Urheilujournalismin metaforisuus.....	33
4 MEDIAN URHEILUSANKARIT	35
4.1 Mikä on urheilusankari?.....	35
4.2 Myyttiset sankarit.....	36
4.3 Symboliset johtajat.....	39
4.4 Kenttien julkkissankarit	40
4.5 Kansallissankarit ja urheilun nationalismi	42
5 KUINKA JALKAPALLOSANKARUUS RAKENTUI	44
5.1 Diskurssianalyysi tutkimusmetodina	44
5.2 Vieraan kielen analysointi.....	45
5.3 Aineiston rajaus.....	46
5.4 Helsingin Sanomat	47

5.4.1 Rivitaikurista kuninkaalliseksi kapellimestariksi	48
5.4.2 Tyylikäs 100 maaottelun mies	53
5.4.3 Murhaava maalitykki	55
5.4.4 Vain mestarit muistetaan – vai muistetaanko?.....	59
5.5 Die Welt	65
5.5.1 Vanha ja heikko nuortui.....	66
5.5.2 Suuri puolustuspelin strategi.....	71
5.5.3 Miroslav Klose – täsmäase	74
5.5.4 Zidanen urheilullinen itsemurha	79
6 DISKURSSIT, JOISSA SANKARUUS RAKENTUI	83
6.1 HS:n diskurssit	83
6.2 DW:n diskurssit.....	84
6.3 Lehtien vertailua	86
7 YHTEENVETO: KIELI RAKENTAA SANKARUUTTA	87
KIRJALLISUUS.....	89
LIITTEET	

1 KOHTI JALKAPALLOSANKARUUTTA

Italia voitti jalkapallon maailmanmestaruuden kesällä 2006. Berliinin olympiastadionilla pelatussa loppuottelussa se kukisti Ranskan. Nähdäkseni Italia voitti, koska se oli kisojen paras joukkue: kentällä ei nähty sooloilevia, vain itselleen pelaavia tähtiä, vaan yhtenäinen, maailmanmestariainesta oleva joukkue. Kuitenkin media nosti kisojen aikana joukkueista esiin yksittäisiä pelaajia, sankareita, jotka olivat maansa menestyksen tae. Finaalin jälkeen esiin nostettiin myös Ranskan Zinedine Zidane, joka päätti loistokkaan uransa finaalin jatkoajalla konnamaiseen tekoon ja sen myötä punaiseen korttiin.

Tutkin pro gradu -tutkielmassani kesällä 2006 Saksassa pelattujen jalkapallon maailmanmestaruuskisojen urheilusankaruuden rakentumista Helsingin Sanomissa ja saksalaisessa Die Welt -sanomalehdessä. Keskityn kolmea pelaajaa, Ranskan Zinedine Zidane, Italian Fabio Cannavaroa ja Saksan Miroslav Klosea, koskeviin artikkeleihin, joita analysoin diskurssianalyysin keinoin. Tutkimuskysymykseni on: *Miten jalkapallon MM-kisojen 2006 ratkaisupelaajien urheilusankaruus rakentui Helsingin Sanomissa ja Die Weltissä?* Joukosta, tai joukkueesta, tavalla tai toisella erottuvat yksilöt ovat nykyaikaisen urheilujournalismin suola. MM-kisajoukkueiden edesottamusten rinnalle nousikin mediassa yksittäisten pelaajien sanoja ja tekoja, jotka Zidanen tapauksessa kohosivat uutisina korkealle Italian maailmanmestaruuden yläpuolelle.

Urheilujournalismiin oli 2000-luvulle saakka Suomessa perehdytty tieteellisesti varsin vähän, ja alan tutkimus oli kiinnostanut enemmän liikuntatieteilijöitä kuin tiedotustutkijoita (Pänkäläinen 1998, 28–29). Uudella vuosituhanella urheilujournalismia on kuitenkin tutkittu yhä enemmän myös alan journalistiselta kannalta (mm. Palomäki 2001, Pesonen 2003, Laine 2003, Sorvali 2004), samalla kun käytännön urheilutiedottamisessakin on alettu painottaa vankemmin journalistista osaamista. Koljosen (2000, 2) mukaan urheilujournalismi on aiemmin saatettu kokea liian triviaaliksi tutkimuskohteeksi, ja vasta 1970–80-luvuilla urheilujulkisuuteen

tulleet piirteet, kuten kaupallisuus ja doping, ovat tehneet urheilutoimittamisesta kelvollisen kohteen myös tiedotustutkimukselle. Voidaan jopa ajatella, että urheilutiedottamisesta on tullut *journalismia* vasta urheilun piiriin astuneiden yhteiskunnallisten epäkohtien sekä talouden ja politiikan myötä. Huolimatta siitä, että suomalainen urheilujournalismi on vuosien varrella lähentynyt perinteistä uutisjournalismia, siinä on edelleen jälkiä urheilijataustaisten miesten 1900-luvun alussa kirjoittamista ensimmäisistä jutuista (Pänkäläinen 1998, 5). Saksalaisessa urheilujournalismissa värikäs urheilukieli näyttää olevan jopa enemmän esillä kuin suomalaisessa. Joka tapauksessa urheilujournalismi on kasvanut niin mittavaksi ilmiöksi yhteiskunnassa, ettei siihen voi enää suhtautua kevyesti, vaan sitä on tutkittava (Koljonen 2000, 3).

Urheilusankarit, jotka tekevät urheilun julkisesta draamasta yhä uudelleen yhtä hekumallista, kiehtovat meitä edelleen samalla tavalla kuin jo vuosikymmenten ajan (Virtapohja 1996, 2–3). Urheilusankaruutta ovat tutkineet aiemmin mm. Virtapohja (1996, 1998), Viita (2003), Järvelin (1996) ja Pesonen (2003). Uutta näkökulmaa pro gradu -työhöni tuo se, että keskityn nimenomaan joukkueurheilun suurtahtuman yksittäisten pelaajien käsittelyyn kahden eri maan valtaalehdissä. Journalistisen draaman ja sen rakentaman urheilusankaruuden tutkiminen nimenomaan jalkapallon MM-kisojen kohdalla on perusteltua myös journalismin valtafunktioiden kannalta. Olihan periaatteessa ulkopuolisella Helsingin Sanomilla ja kisajärjestäjään valtaalehti Die Weltillä erilaiset intressit kisatiedottamisen suhteen.

Yksi näkökulma tutkimuksessani on Helsingin Sanomien ja Die Weltin urheilusankaruutta rakentavien draamojen ja metaforien vertailu. Onhan niin, että Suomi on Euroopan ainoa maa, jossa jalkapallo ei ole median valtalaji. Saksassa se sitä varmasti on; menestyihän maa kotikisoissaankin pronssille asti. Jalkapallon verrattain vähäinen näkyvyys suomalaisessa mediassa selittyykin ennen kaikkea kansainvälisen menestyksen puutteella. Suomalaisen ja saksalaisen lehden erilaiset lähtökohdat kisoihin näkyvät niin journalismin kielessä kuin volyymissakin. Tosin on nähtävissä, että jalkapallon suurtahtumat, MM- ja EM-kisat, korostavat lajin näkyvyyttä myös Suomessa.

2 JALKAPALLON MM-KISAT

Jalkapallon maailmanmestaruuskilpailut pelataan kerran neljässä vuodessa. Kansainvälisen jalkapalloliitto FIFA:n järjestämä turnaus on pelattu 18 kertaa vuosina 1930–2006. Kisoihin karsii yli 160 maata, joista lopputurnaukseen on Ranskan MM-kisoista 1998 lähtien valittu 32. Automaattisesti turnaukseen pääsee mukaan vain järjestävä maa. (<http://fi.wikipedia.org>.¹)

MM-kisahistorian menestynein maa on ollut Brasilia, joka on pelannut jokaisissa kisoissa ja voittanut niissä viisi kultaa, kaksi hopeaa ja kaksi pronssia. Seuraavina tulevat Italia neljällä ja Saksa kolmella mestaruudella. Uudella vuosituhanella MM-kisat on pelattu vuonna 2002 Japanissa ja Etelä-Koreassa, jolloin mestaruuden vei Brasilia, ja vuonna 2006 Saksassa, jossa kultaa voitti Italia. Seuraavan kerran jalkapallon maailmanmestaruus ratkotaan 2010 Etelä-Afrikassa. (Emt.)

2.1 Maailman suurin urheiluspektaakkeli

Jalkapallo, pelien kuningas, on maailman harrastetuin ja seuratuin joukkueurheilulaji. Palloa potkitaan ympäri maailmaa eri muodoissa katsomatta yhteiskuntaluokkaan ja siviilisäätyyn. Lajin suosio piilee sen yksinkertaisessa peli-ideassa: periaatteessa pelaamiseen ei tarvita kuin riittävän suuri joukko pelaajia, pallo, tasainen kenttä ja maalitolpiksi soveltuvat kappaleet. Toisessa ääripäässä ovat valtavilla stadioneilla nähtävät huippupelaajien taidokkaat suoritukset ja suurseurojen tiukat kamppailut. Juuri yksinkertaisen peli-idean jalostaminen kentällä lähes taiteeksi tekee nähdäkseeni jalkapallosta maailman suosituimman urheilulajin.

Jalkapallon MM-kisat televisioitiin ensimmäistä kertaa vuonna 1954, ja nykyisin turnaus on noussut kesäolympialaisten rinnalle maailman seuratuimmaksi urheilutapahtumaksi. Esimerkiksi vuoden 2002 kisojen otteluiden yhteenlaskettu arvio

¹ http://fi.wikipedia.org/wiki/Jalkapallon_maailmanmestaruuskilpailut, viitattu 2.10.2008.

katsojamäärästä oli 28,8 miljardia. Loppuottelua Saksa–Brasilia seurasi 1,1 miljardia ihmistä. (Emt.) Se oli tuolloin noin viidesosa maapallon väestöstä.

Vuoden 2006 jalkapallon MM-kisojen karsintoihin osallistui 195 maata, joista lopputurnaukseen selvisi 14 maata Euroopasta, neljä Etelä-Amerikasta, viisi Afrikasta, neljä Pohjois- ja Väli-Amerikasta sekä Karibialta, neljä Aasiasta ja yksi Oseaniasta. Saksan MM-kisoihin osallistui 736 pelaajaa ja 21 päätuomaria. Otteluita pelattiin yhteensä 64 kaikkiaan 12 eri kisakaupungin stadionilla. Finaalinäyttämönä toiminut Berliinin olympiastadion oli yleisökapasiteetiltaan suurin, 76 000. Sitä saneerattiin kisoja varten yli 250 miljoonalla eurolla, mikä on yli 30-kertainen summa alkuperäisen stadionin rakennuskustannuksiin verrattuna. Kaikkia Saksan kisastadioneja uusittiin ja saneerattiin noin 1,4 miljardin euron edestä. Otteluita seurasi paikan päällä stadioneilla yhteensä 3,3 miljoonaa katsojaa. Kun pronssia saavuttanut isäntämaa Saksa saapui Berliiniin kiittämään fanejaan, Brandenburgin portille kerääntyi yli puoli miljoonaa saksalaiskannattajaa. (Kuusela, Lamberg, Pakkanen, Palmunoksa, Wiskari 2006, 8–14.)

Edellä kerrotusta saa käsityksen siitä, millainen urheilujuhla jalkapallon MM-kisat on. Itse asiassa turnaus ei enää ole pelkkä urheilujuhla, vaan suoranainen *spektaakkeli*. Termi liittyy kaupallisuuden olennaiseksi osaksi jalkapalloturnausta. Janne Seppänen erittelee kirjassaan Katseen voima ranskalaisfilosofi Guy Debordin ideaa *spektaakkelin yhteiskunnasta*. Seppäsen mukaan debordilainen ”spektaakkeli on ihmisten välille rakentuva toiminnallinen suhde, jossa kuvilla on keskeinen asema.” (Seppänen 2001, 58–59.) Jalkapallon MM-turnaus saa siis ihmiset toimimaan ja ikään kuin kuluttamaan kuvia. Seppäsen (2001, 65) mukaan Debordin spektaakkeli on *paha kuvasto*, josta kuluttajat ammentavat tavaroita ja kuvia identiteetin rakennusaineeksi. Aivan näin kriittisesti ei jalkapalloturnauksesta ehkä ole syytä ajatella, mutta joka tapauksessa on selvää, että kaupallisuus tunkeutuu osaksi urheilua ja MM-kisoja jatkuvasti ja yhä uusia reittejä pitkin. Samalla kuluttajat (eli tässä tapauksessa jalkapallofanit) osallistuvat tavaroiden ja niiden kuvien muodostaman *spektaakkelin* myötä yhteiskunnan (MM-kisojen) sosiaalisiin järjestyksiin (Seppänen 2001, 64).

Koska suurin osa yleisöstä pääsee seuraamaan jalkapallon MM-kisoja ainoastaan median välityksellä, muodostuu myös edellä mainittu spektaakkeli nähdäkseni pääosin

mediassa ja sen vaikutuksesta. Jalkapallon MM-kisoja voi verrata olympiakisoihin, joista on Virtapohjan (1998, 54) mukaan kaikkialle tunkevan median ansiosta tullut koko maailmaa yhdistävä, neljän vuoden välein toistuva rituaali. Siksi onkin syytä tarkastella maailman suurinta urheiluspektaakkelia myös suhteessa mediaan.

2.2 Neljän vuoden välein median vankina – vai renkinä?

Koko maailma seuraa jalkapallon MM-kisoja ja janoaa tietoa otteluista, pelaajista ja tapahtumista, joten median on palveltava yleisöä ja lunastettava jalkapalloväen odotukset. Tämä tapahtuu tietysti raportoimalla turnauksesta kattavasti kaikki mahdollinen. Mikäli maailmassa ei satu juuri samaan aikaan tapahtumaan jotain todella mullistavaa, ovat jalkapallon MM-kisat kuukauden ajan viestimien ykkösuutisaihe. Toisaalta taas media luo spekulatiivisilla ennakkojutuillaan odotuksia ja paineita joukkueille sekä yksittäisille pelaajille. Nämä odotukset on puolestaan pelaajien lunastettava, koska median välityksellä ne ovat kisojen alkaessa todennäköisesti jo siirtyneet faneille. Media hallitsee osaltaan myös kisojen rakenteita, järjestelyä ja ottelutapahtumia, jotka on räätälöitävä etenkin joka puolelle maailmaa välitettävälle televisiolähetyksille sopiviksi.

Televisio on tehnyt merkittävimmistä urheilutapahtumista tuotteita, joita markkinoidaan kuin mitä tahansa ohjelmaformaatteja (Pänkäläinen 1998, 35). ”Jalkapallon MM-kisat Ylen kanavilla...”-mainos nähdäänkin yleensä jo monta kuukautta ennen itse turnauksen alkua. Pänkäläisen mukaan televisiointi vaikuttaa myös itse urheiluun ja urheilulajien luonteeseen. Esimerkiksi lentopallon pistelaskusysteemi ja jääkiekon sudden death² ovat syntyneet televisioinnin helpottamiseksi, vaikka toisaalta ne tuovat dramatiikkaa myös itse lajeihin. Jalkapallo on ainoa laji, joka on vastustanut median sanelemia sääntömuutoksia. Lajille tyypilliset vähämaaliset ottelut ovat synnyttäneet keskustelua maalien suurentamisesta, mutta koska jalkapallo on jatkuvasti säilyttänyt asemansa yhtenä maailman pelatuimmista ja

² Ns. äkkikuolemasysteemi, jossa jatkoajalla ensin maalin tehnyt joukkue voittaa ottelun.

seuratuimmista tv-lajeista, sääntömuutoksia ei ole viety läpi. Itse asiassa uudistukset voisivat olla suositulle ja perinteiselle lajille riski. (Pänkäläinen 1998, 35.)

Sen lisäksi, että journalistisiin tuotteisiin vaikuttavat niitä tekevät toimittajat, niitä määrittävät myös ideologiset ja hegemoniset tekijät, työrutiinit ja organisaation muodot, sekä yhteiskunnalliset instituutiot ja voimat (Koljonen 2000, 11). Jalkapallon MM-kisat juuri yhteiskunnallisena voimana on nähdäkseni hyvin merkittävä mediaan vaikuttava tekijä. Koljosen mukaan mediarutiinit rajaavat toimittajille tiiviit ja osaksi kirjoittamattomat säännöt, jotka ohjaavat reagoimaan ympäröivään maailmaan ja sen tapahtumiin odotetusti. Yksi tärkeä journalistisiin tuotteisiin vaikuttava ryhmä on yleisö. (Koljonen 2000, 11–12.) Media tuottaa paljon sitä, mitä yleisö haluaa, ja usein yleisö haluaa nimenomaan spekulatiota, ennakkokaavailuja ja tulosten analysointia. Nähdäkseni tästä syntyy ikään kuin tapahtumaketju, jossa jalkapalloyleisön paineet ensin kohdistuvat mediaan, jonka asettamat paineet puolestaan kohdistuvat MM-kisajoukkueiden pelaajiin. Median, urheilun, yleisön ja rahoituksen kenttien toiminta pyrkii optimaalisuuteen itselleen tärkeiden tahojen suhteen (Koljonen 2000, 13). Koska jalkapallon MM-kisat ovat merkittävä tapahtuma medialle, ja media niin ikään elinehto jalkapallon MM-kisoille, molemmat toimivat kisojen aikaan lähtökohtaisesti toistensa hyväksi.

2.3 Saksa 2006: Sankareita ja konnia

Jalkapallon 18. MM-kisat pelattiin Saksassa 9. kesäkuuta – 9. heinäkuuta 2006. Edellisen kerran Saksa oli toiminut kisaisäntänä vuonna 1974, jolloin silloinen Länsi-Saksan joukkue voitti myös maailmanmestaruuden. Tällä kertaa isännät ylsivät vain pronssille, mutta kisajärjestäjänä Saksa onnistui loistavasti. Järjestelyt toimivat ja eri maiden fanit elivät kuukauden ajan todellista jalkapallojuhlaa. Suuremmilta rähinöiltä vältyttiin, ja saksalaiset olivat hyvin vieraanvaraisia kisaturisteja kohtaan. Esimerkiksi Hannoverissa poliisi tarjosi ilman majapaikkaa jääneille 300 meksikolaiskannattajalle ilmaisen majoituksen ja aamiaisen paikallisella rautatieasemalla. (Kuusela ym. 2006, 8, 12–14.)

Voidaan jopa ajatella, että kisat puhdistivat Saksan mainetta maailman silmissä. Natsiajan leima pyyhkiytyi tehokkaasti pois valtakunnan yltä, kun isäntämaa järjesti hienot kisat, joissa suvaitsevaisuus näkyi vahvasti niin kentällä kuin sen ulkopuolellakin. MM-kisat mahdollistivat myös nationalistisen hehkutuksen saksalaisessa mediassa, jossa kaikki kansallismielinen ja kansankiihkoilu oli pitkään ollut suoranaisten tabu. Urheilun ja nationalismin suhdetta käsitellään lisää luvussa 4.5.

Saksan MM-kisojen tapahtumat pelikentillä olivat niin ikään sykähdettäviä ja huomionarvoisia. Italia eteni maailmanmestariksi vakuuttavalla pelillä, ja koko joukkue nousi kisojen suureksi sankariksi. Pakkasen mukaan ”Italia eli turnauksen aikana maajoukkueensa takana kollektiivisemmin kuin kertaakaan vuoden 1990 kotikisojen jälkeen”. Saapasmaassa puhkesi vain muutamia viikkoja ennen kisoja laaja sopupeliskandaali, joka tahraisi Italian jalkapallomainetta koko maailman silmissä. Siksi italialaiset toivoivatkin, että mahdollinen maailmanmestaruus puhdistaisi maineen, kuten myös kävi. Sopupeliskandaalin lisäksi italialaisten tunteita kisojen aikana kuohutti entisen maajoukkuepelaajan Gianluca Pessotton itsemurhayritys. ”Maailmanmestaruus oli sinipaidoilta kuin taistelutahdon toivotus torinolaisessa sairaalassa maanneelle Pessottolle [...] sekä samalla kuin hätähuuto sairaalle maailmalle.” (Kuusela ym. 2006, 172.)

Samalla, kun Italia raivasi tietään kohti maailmanmestaruutta, muistakin joukkueista nousi esiin sankareita ja antisankareita. Mieleen painuneita sankareita olivat tietenkin etupäässä maalintekijät. Saksan MM-kisoissa pelattiin kaikkiaan 64 ottelua, joissa tehtiin 147 osumaa (Kuusela ym. 2006, 158). Kisojen konniksi voidaan mielestäni yksinkertaisella ajattelulla luokitella ulosajetut ja varoitettut pelaajat. Korteja jaettiin kisoissa ennätystahtiin: yhteensä 345 keltaista ja 28 punaista. Portugalin ja Hollannin välisessä neljännesvälieräottelussa nostettiin MM-kisahistorian ennätysmäärä varoituksia, kaikkiaan 16 keltaista ja neljä punaista korttia. (Kuusela ym. 2006, 10.)

Urheilusankaruus tai konnuus ei kuitenkaan aina ole niin mustavalkoista, että jalkapallokentällä maali tekee pelaajasta automaattisesti sankarin ja varoitus tai ulosajo konnan. Olenkin valinnut pro gradu -tutkielmaani kolme pelaajaa, joiden sankaruuden ja/tai konnuuden rakentumiseen ja käsittelyyn Helsingin Sanomissa ja Die Weltissä

keskityn erityisesti. Heidän urheilusankaruutensa, oli se sitten positiivista tai negatiivista, ei syntynyt pelkästään maaleista tai varoituksista, vaan oli monen tekijän – muun muassa median – rakentamaa. Seuraavassa kerron hieman lisää näistä kolmesta pelaajasta.

2.3.1 Zinedine Zidane

Zinedine Zidane (s. 23.6.1972 Marseille, Ranska) oli Saksan MM-kisoissa Ranskan maajoukkueen kantavia voimia ja hänet valittiin turnauksen parhaaksi pelaajaksi. Zidanen ura hakee muutenkin vertaistaan jalkapallomaailmassa: Hänet valittiin maailman parhaaksi jalkapalloilijaksi 1998, 2000 ja 2003, Euroopan parhaaksi jalkapalloilijaksi 1998, ja Italian Serie A:n parhaaksi ulkomaalaiseksi 1998. Maaotteluita hän pelasi urallaan 108, joissa teki 31 maalia. Saksassa Zidanesta tuli neljäs pelaaja, joka on tehnyt maalin kahdessa eri MM-finaalissa (Ranska–Brasilia v. 1998 ja Italia–Ranska v. 2006). Siksi hänen uransa päättänyt pääpusku Italian Marco Materazzin rintaan ja siitä seurannut ulosajo olikin vain ”suttuinen tahra, jonka pyyhkimiseksi kuka tahansa gallialainen olisi valmis tarttumaan rätkiin”. (Kuusela ym. 2006, 186.)

Silti uskon, että herrasmiespelaajana tunnetuksi tulleen Zidanen pääpusku ja punainen kortti finaalin jatkoajalla piirtyivät lähtemättömästi jalkapallofanien mieliin. Yksi syy tähän on varmasti teon salamannopea kaupallistaminen. Puskusta tehtiin tuotemerkki, jota levitettiin esimerkiksi ”Coup de Boule”, eli Pääpusku-nimisenä musiikkikappaleena sekä tietokonepeleinä, joissa Zidane nujertaa vastustajia päällään. (Emt.) Zidanen pusku oli kuin sankarin viimeinen teko, jonka jälkeen hän jätti areenan hämmennyksen saattelemana. Loistokkaasta urasta huolimatta pusku tulee aina olemaan ensimmäinen asia, joka tulee mieleen Zidanesta puhuttaessa.

Zidane nousi uransa aikana ennen kaikkea Ranskan maajoukkueen ja ranskalaisten urheilusankariksi. Virtapohjan (1998, 19) mukaan urheilusankarit eivät ole ”luonnostaan” kansallisuuden ruumiillistumia, vaan kansa haluaa aktiivisesti liittää

heihin oman kansalaisuutensa ja rakentaa näin yhteenkuuluvuuden tunnetta itsensä ja urheilijoiden välille. Tästä on kyse myös Zinedine Zidanen kohdalla. Sen lisäksi, että ranskalainen pelasi suurimman osan urastaan ulkomailla italialaisessa Juventuksessa ja espanjalaisessa Real Madridissa, hän on etniseltä taustaltaan kabyliberberi Algeriasta ja uskonnoltaan muslimi (<http://fi.wikipedia.org>³). Ranskalaiset jalkapallofanit ottivat kuitenkin Zidanen omakseen ja pitivät häntä kaikkien aikojen ranskalaispelaajana.

2.3.2 Fabio Cannavaro

Fabio Cannavaro (s. 13.9.1973 Napoli, Italia) toimi Saksan MM-kisoissa Italian joukkueen kapteenina. Lopulta maailmanmestaruuden voittanut Italia päästi turnauksessa vain kaksi maalia, mikä oli pitkälti joukkueen puolustusta johtaneen Cannavaron ansiota. MM-finaali Ranskaa vastaan oli hänen 100. A-maaottelunsa, mikä teki mestaruuspokaalin nostamisesta kapteenille todellisen juhlahetken. (Kuusela ym. 2006, 182.)

Cannavaro on pelannut Italian maajoukkueessa vuosien 1998, 2002 ja 2006 MM-kisoissa sekä EM-kisoissa 2000 ja 2004. Maailmanmestaruuden jälkeen hän voitti *Kultaisen pallon*, jonka France Football -lehti myöntää Euroopan parhaalle jalkapalloilijalle. Vuonna 2006 Cannavaro valittiin myös Fifan vuoden pelaajaksi, ja valintäänestyksessä hän jätti taakseen Zidanen ja Ronaldinhon. (<http://fi.wikipedia.org>⁴.)

Vuoden 2006 MM-kisoihin Cannavaro joutui valmistautumaan kiusallisessa ilmapiirissä. Hänen seuransa, Juventus Torinosta, näet oli Italian sopupeliskandaalin pääsyytetty, ja siksi Cannavaroakin kohtaan esitettiin rajua henkilökohtaista kritiikkiä. Arvostelu kohdistui hänen kapteenin-arvoonsa; sanottiin, ettei Juventuksen pelaajan ollut sopivaa toimia maajoukkueen kapteenina. Niin koko Italian maajoukkue kuin Cannavarokin osoittivat kuitenkin pystyvänsä menestymään kovan henkisen paineen

³ http://fi.wikipedia.org/wiki/Zin%C3%A9dine_Zidane, viitattu 27.10.2008.

⁴ http://fi.wikipedia.org/wiki/Fabio_Cannavaro, viitattu 28.10.2008.

alla. (Kuusela ym. 2006, 182.) Maailmanmestaruus puhdisti italialaisen jalkapalloilun ja sen keulakuvan, Cannavaron, maineen ja jätti sopupeliskandaalin taka-alalle.

2.3.3 Miroslav Klose

Miroslav Klose (s. 9.6.1978 Oppeln, Saksa) voitti kotikisojensa maalikuninkuuden viidellä osumalla. Samalla hänestä tuli ainoa pelaaja, joka on tehnyt vähintään viisi maalia kaksissa peräkkäisissä MM-kisoissa. Klose on ollut kova maalintekijä myös Saksan Bundesliigassa: Kaudella 2005–2006 hyökkääjä teki 26 ottelussa 25 maalia. Saksan MM-pronssi ei olisi ollut mahdollinen ilman Miroslav Klosen maaleja, ja hänet valittiinkin kauden päätteeksi Saksan vuoden pelaajaksi. (Kuusela ym. 2006, 166.)

Klose syntyi alun perin puolalaiseen urheilijaperheeseen, jonka isä Josef Kloze pelasi Puolan maajoukkueessa. Äiti Barbara Jez puolestaan edusti Puolaa 82 käsipallomaatottelussa. Myös Miroslav itse sai kutsun ensin Puolan maajoukkueeseen vuonna 2001, mutta kieltäytyi. Vain kahden kuukauden kuluttua Saksan päävalmentaja Rudi Völler houkutteli Klosen Saksan paitaan. Jo vuoden 2002 MM-kisoissa tuli tulosta: Klose vei maansa finaaliin viidellä puskumaalillaan. (Emt.)

Miroslav Klose oli siis pelaaja, jolta ensin odotettiin paljon ja joka sitten kisoissa lunasti odotukset. Hänen urheilusankaruudestaan löytyy yhtymäkohta Zinedine Zidaneen, jonka tapaan myös Klosella on kytkös toiseen valtioon ja kansalaisuuteen (kts. luku 2.3.1). Viimeistään Saksan MM-kisojen läpimurto takasi hänelle suosion saksalaisfanien keskuudessa.

3 URHEILUJOURNALISMIN TARINA

Urheilujournalismi on journalismin ja joukkoviestinnän, eli suurelle yleisölle kohdennetun viestinnän, yksi ”osakulttuuri” tai genre, jossa keskeistä on mukavista urheiluasioista raportoiminen ja kertominen (Virtapohja 1998, 63). Huomio kiinnittyy sanaan ”mukavista”: sanoisin sen olevan yksi merkittävimmistä piirteistä, jotka erottavat urheilujournalismin muusta journalismista. Liikunnan ja urheilun perusajatus on olla mukavaa, mikä lyö väistämättä leimansa myös siitä kertovaan journalismiin. Siksi urheilujournalismi onkin sijoitettavissa faktapohjaisen journalismin ja joukkotiedotuksen viihdelohkon välimaastoon (Koljonen 2000, 4). Tähän liittyen tulee esille myös viihteen, ja samalla urheilujournalismin, puolueettomuuden ongelma. Hemanus (1973, 112) määrittelee viihteellisen joukkotiedotuksen ”joukkotiedotukseksi joka tosiasia-aineiston ja/tai sepitteellisen eli fiktiivisen aineiston avulla pyrkii tarjoamaan vastaanottajalle välittömänä palkkiona mielihyväsävyisiä elämyksiä”. Viihteellisen urheilujournalismin ei siis ole tarkoituskaan olla puolueetonta tai täysin faktapohjaista, vaan pääasia on mielihyvän tarjoaminen vastaanottajalle.

Virtapohjan (1998, 65) mukaan voittamisella ja häviämällä on mediassa symbolista arvoa, joka tulee esille urheilujournalismin kielessä:

Voitto otetaan, viedään tai napataan. Joukkue voi nousta, yltää tai venyä voittoon. Se voi myös purjehtia, painaltaa tai rynnistää voittoon. Voitto ei ole koskaan vain numeerinen lopputulos 4–1. Voitto voi tulla puhtaasti, helposti tai komeasti.

Edellä kuvattu urheilujournalismin kieli on vahvasti metaforista, eli kielikuvia käyttävää. Urheilujournalismin metaforisuudesta kerron lisää luvussa 3.5. Osaksi juuri urheilukielen värikkyydestä johtuen urheilujournalismia on kritisoitu ajoittain voimakkaasti (Virtapohja 1998, 66). Urheilujournalismin keskeisiä teemoja ovat yhä kilpaurheilumyönteisyys, uskollisuus kansallisesti merkittävillä lajeilla ja sankarihakuisuus (Pänkäläinen 1998, 6), ja juuri nämä journalismin genren ominaisuudet ovat poikineet myös eniten kritiikkiä. Virtapohjan (1998, 67) mukaan urheilujournalistit ovat kriittisiä myös itseään kohtaan, vaikka tyypillisin itsekritiikki onkin lehtitoimittajien arvostelua sähköisten medioiden urheilujournalismia kohtaan.

Alan sisäisessä kritiikissä on kirjoitettu urheilujournalismin olevan ”kaavamaista ja urheilun auktoreihin ja ideaan sitoutunutta” (Pänkäläinen 1998, 6).

Oli urheilujournalismia kohtaan esitetty kritiikki sitten aiheellista tai ei, voidaan varmuudella sanoa, että urheilujournalismi on tärkeä journalismin osa. Urheilun seuraaminen ja urheilujournalististen tuotteiden kuluttaminen täyttää mielekkäällä tavalla ihmisten vapaa-aikaa. Se antaa sisältöä elämään ja tarjoaa helppoja puheenaiheita työpaikoille ja muihin yhteisöihin. Usein urheilujournalistiset tuotteet määrittävät jopa ihmisten vuorokausirytmeyttä ja lomatoiveita. (Virtapohja 1998, 65.) Jalkapallon MM-kisat on juuri tällainen tuote. Monet haluavat ajoittaa runsaan kuukauden mittaisen kesälomansa kisalähetysten aikaan.

Urheilujournalismi on kehittynyt eri maissa eri aikaan ja eri tavoilla. Koska käytän pro gradu -tutkielmani aineistona Helsingin Sanomia ja Die Welt -lehteä, kerron seuraavaksi hieman tarkemmin suomalaisen ja saksalaisen urheilujournalismin kehityksestä ja ominaispiirteistä.

3.1 Suomalainen urheilujournalismi

Suomalainen urheilujournalismi on 1900-luvun ilmiö. Sen perusta luotiin vuosisadan alussa urheilulehdistössä, ennen kaikkea *Urheilulehdessä* ja *Työväen urheilulehdessä* (TUL). Urheilutoimittamisen alalle tultiin 1920- ja 30-luvuilla urheilukentän kautta. Toimittajat olivat joko urheilijoita tai entisiä urheilijoita, ja ensimmäiset urheilutekstit tuotettiin Suomessa enemmän urheilua kuin journalismia tuntien. Urheilutoimittajat tekivät journalismia innostuneesti ja uskoen lapsenomaisesti urheiluun, ja heitä arvosteltiin siitä, että he olivat enemmän urheilijoita kuin toimittajia. (Pänkäläinen 1998, 5–6.) Seppo Hentilä (1992, 12) kirjoittaa:

Yleisradion urheiluselostaja, filosofian tohtori Martti Jukola julkaisi olympiavuoden 1932 kunniaksi urheiluaiheisen kirjoituskokoelman. Kirjalleen hän antoi ylevän nimen: ”Me uskomme urheiluun”. Jukola saarnasi urheilun pyhistä arvoista, jalosta kilvasta, voitonhurmasta ja urheilutoveruudesta. Mutta erityisen lujasti Suomi oli hänen mukaansa uskonut, ja ”uskoi urheiluun, joka yhdistyi kansan vapauden kaipuuseen ja kansallisen olemassaolon taisteluun”.

Urheilusta tuli 1800-luvun lopun Suomessa aate, jonka sanomaa piti välittää mahdollisimman suurelle yleisölle. Lähtökohtana oli se, että urheilijoiden suoritusten katseleminen herätti kiinnostuksen ja lisäsi liikunnan harrastajien määrää.

Kilpailuselostusten kirjoittaminen sanomalehtien sivuille palveli niin ikään tätä tavoitetta. (Perko 1991, 221.) Huomioitavaa on, että suomalaisen urheilujournalismin alkuperäiset tavoitteet olivat puhtaasti epäkaupalliset. 2000-luvulla urheilu- ja liikuntatiedottamisen kansanterveydellisiin funktioihin on pyritty palaamaan, joskin kaupallisuuden ehdoilla.

Suomalainen urheilun aikakauslehdistö syntyi 1880- ja 1920-luvun välillä sen johdosta, että sanomalehdet eivät vuosisadan taitteessa olleet erityisen kiinnostuneita liikunnasta. Ensimmäinen suomalainen urheilulehti oli Helsingissä vuosina 1881–1895 ilmestynyt ruotsinkielinen *Sporten*. (Perko 1991, 221.) Sen suomenkielinen vastine *Uljas* alkoi ilmestyä Helsingissä lähes viisi vuotta myöhemmin. *Uljaan* perustajat Viktor ja Antti Lönnbom, jotka olivat Eino Leinon vanhempia veljiä, käänsivät *sport*-sanan suomeksi muotoon *ripeys*. Keskusteluissa käännöksiksi tarjottiin myös *urheutta* ja *reippautta*. Kun *Uljas* pian joutui lopettamaan toimintansa avustajien vähäisen määrän vuoksi, lupasi sanomalehti *Uusi Suometar* ottaa tehtäväkseen urheiluaatteen edistämisen. (Perko 1991, 223–224.)

Suomen aikakauslehdistön bibliografia, joka ulottuu vuoteen 1977, käsittää 413 urheilulehteä, kun luokittelukriteerinä on ollut ilmestyminen vähintään neljä kertaa vuodessa kahtena peräkkäisenä vuotena. (Perko 1991, 219.) Koska sanomalehdet tulivat aikakauslehtiin nähden selvästi jälkijunassa, ja suomalaisen urheilujournalismin perusta luotiin porvarien ja työväestön puoluelehdissä, kerron seuraavassa hieman tarkemmin *Suomen Urheilulehdestä* ja *Työväen Urheilulehdestä*.

3.1.1 Suomen urheilulehti

Suomalaisen urheilun aikakauslehdistön merkkipaalu on vuonna 1898 perustettu *Suomen Urheilulehti* (SUL), joka on maailman kolmanneksi vanhin edelleen ilmestyvä urheilulehti englantilaisen *Sporting Lifen* (1859) ja italialaisen *La Gazzetta dello Sport* -lehden (1896) jälkeen (Perko 1991, 219). Suomen Valtakunnan Urheiluliiton (SVUL) puheenjohtajana toimineen Ivar Wilskmanin perustama SUL alkoi heti menestyä ja siitä tuli nopeasti Suomen urheilulehdistön näkyvin edustaja. Lehti korosti urheilun monipuolisuutta ja merkitystä ruumiin ja sielun virkistyksessä. SUL:n ensimmäisessä numerossa Wilskman kirjoitti: ”Suomen urheilijat ovat jo kauan tunteneet Suomen Urheilulehden tapaisen aikakauslehden puutetta, lehden, joka tasapuolisesti käsittelee kaikkia urheilun aloja, eli siis urheilua yleensä.” (Perko 1991, 227.)

Alussa SUL ei juuri poikennut edeltäjistään muuten kuin ajan urheiluideologian julistamisessa. Lehti pohdiskeli vakavasti urheilun etuja ja haittoja sekä liikuntakasvattajien ja urheilulehdistön tehtäviä ja velvollisuuksia. Näistä aiheista SUL:een kirjoittivat toimittajien ohella monet voimistelunopettajat sekä urheilusta kiinnostuneet lääkärit. (Perko 1991, 228.) Huomioitavaa on, että tällaiset urheilun yhteiskunnalliset aiheet puuttuvat 2000-luvun urheilujournalismista lähes täysin. Yhteiskunnallisen ulottuvuuden hiljenemisestä kertoo myös *Suomen Urheilulehden* nimen muuttuminen pelkäksi *Urheilulehdeksi*. Perkon mukaan SUL vahvisti tietään alan johtavaksi ja kestäväksi lehdeksi tuntemalla suurta vastuuta suomalaisen liikuntakulttuurin tasosta ja näkemällä itsensä sen edelläkävijänä. SUL:n laaja-alaisuus ja monipuolinen lajikirjo johtuivat siitä, etteivät suomalaiset sanomalehdet vielä olleet heränneet urheiluun. Sanomalehdistön urheilu-uutisointi pysyikin varsin suppeana, kunnes Ateenan (1906) ja Lontoon (1908) olympialaisten suomalaismenestys herätti sen huomaamaan urheilun yhteiskunnallisen merkityksen ja samalla urheilu-uutisten tärkeyden. Näkyvä osa sanomalehtiä urheilusta tuli kuitenkin vasta 1920-luvulla. (Perko 1991, 228.)

Kun eriytyneen liikuntakulttuurin myötä eri urheilulajit alkoivat saada omia erikoislehtiään, näytti hetken siltä, ettei SUL:n kaltaiselle yleislehdelle olisi tarpeeksi

elintilaa. Kun jatkuvasti kasvavan lajimäärän tarpeisiin ei voinut enää vastata, SUL reagoi erikoistumalla vahvasti yleisurheiluun. Tämä linjanveto takasi lehdelle jatkuvuuden, ja Tukholman olympialaisten (1912) jälkeen sillä oli edellytykset muuttua viikkolehdeksi. Itse olympialaisista SUL julkaisi peräti 88-sivuisen erikoisnumeron. (Perko 1991, 230–231.) Kapea-alaisen erikoistumisen kausi on jatkunut urheilujournalismissa aina 2000-luvulle, jolloin Suomesta edelleen puuttuvat lähes täysin Keski-Euroopassa ilmestyvien lehtien tapaiset urheilun viikkolehdet. Taustalla vaikuttaa se, että sanomalehdet ovat ottaneet periaatteenkin niin sanotun täyden palvelun. Urheilun yleisaikakauslehdille ei ole Suomessa riittänyt kysyntää. (Pänkäläinen 1998, 34.)

SUL irrottautui SVUL:stä vuonna 1914, koska keskusliitto ei enää kyennyt tukemaan lehteä taloudellisesti. Syinä olivat myös henkilötason erimielisyydet ja lehden liiaksi korostunut Helsinki-keskeisyys. Vuonna 1919 SUL:n päätoimittajaksi valittiin Lauri ”Tahko” Pihkala, joka painotti lehden sisällön entistä enemmän yleisurheiluun. Tilaajat olivat kuitenkin SVUL-suhteiden katkeamisen ja vuoden 1918 sisällissodan jäljiltä vähissä, joten lehden silloinen omistaja, Kustannus Oy Otava, myi sen takaisin SVUL:lle 1921. Pihkala ja SUL:n toimitussihteeri, myöhemmin päätoimittaja ja Yleisradion maineikas urheiluselostaja, Martti Jukola tekivät lehdestä suosituksen suurlehdessä, jonka levikki oli parhaimmillaan Berliinin olympiavuonna 1936 yli 30 000 kappaletta. (Perko 1991, 231.)

Sota-aikana SUL joutui vaikeuksiin, kun urheilutoiminta hiljeni ja lehden toimittajat sekä avustajat joutuivat asepalvelukseen. Talousvaikeuksissa kamppailleen lehden osti 1942 Suomen Palloliitto, mutta kun tulos ei ollut odotetun mukainen, SUL palautui jälleen kerran SVUL:lle 1950. Seuraavana vuonna lehti alkoi ilmestyä kahdesti viikossa ja nosti levikkinsä Helsingin olympiavuonna 1952 jo 25 000 kappaleeseen. Kisojen aikana SUL ilmestyi päivittäin. Vuodesta 1951 alkaen SUL on yhtäjaksoisesti pysynyt SVUL:n virallisena äänenkannattajana. (Perko 1991, 234.)

3.1.2 Työväen urheilulehti ja TUL

Suomen Urheilulehteä pidettiin työväestön piirissä puolueellisena ja ”kuivana kilpailukronikkana”. Koska työläisurheilu oli jatkuvassa nousussa, pohtivat työväenurheilun johtajat samanaikaisesti keskusliittohankkeen kanssa oman urheilulehden perustamista. Työväen urheilulehti Oy perustettiin maaliskuussa 1917, ja saman vuoden kesäkuussa ilmestyi *Työväen Urheilulehden (TUL)* ensimmäinen näytenumero. Alku oli lupaava: sekä näytenumeroa että ensimmäistä varsinaista numeroa painettiin peräti 18 000 kappaletta, ja lehden levikki asettui noin 10 000 kappaleeseen. Jo seuraavana vuonna kansalaissota kuitenkin keskeytti lehden ilmestymisen vuoteen 1919 saakka. (Perko 1991, 237.) Urheilukirjoittaminen tiedostettiin siis jo tuon ajan poliittisissa ryhmittymissä tärkeäksi vaikutuskanavaksi. Perko (Emt.) toteaa, että *TUL* oli yksi ilmentymä suomalaisen yhteiskunnan jakaantumisesta vuoteen 1917 mennessä.

Sen lisäksi, että *TUL* pyrki tekemään tunnetuksi työväestölle soveltuvia liikuntalajeja, oli sillä myös toisenlaisia, työväenliikkeelle merkittäviä ja liikunnan rajat ylittäviä yhteiskunnallisia tavoitteita. Lehti poikkesi muista urheilulehdistä muun muassa ajamalla hyviä työehtoja, kuten mahdollisimman lyhyttä työaikaa, terveellisiä ja turvallisia työpaikkoja sekä parempia palkkoja. *TUL* pyrki konkreettisten tavoitteiden rinnalla myös edistämään ihannettaan, sosialismia. Alusta alkaen sen tavoitteena oli työläisurheilijoiden keskusjärjestön, *Suomen Sosialidemokraattisen V. ja U. -liiton* aikaansaaminen. (Perko 1991, 237–239.)

Tammikuun lopulla 1918 *TUL* vetosi pääkirjoituksessaan kansalaissodan kauheuksiin ja kehotti työläisurheilijoita, jotka urheiluaatteessaan olivat hyväksyneet ”ihmissielun luomakunnan korkeimmaksi ja jaloimmaksi olijaksi”, pidättäytymään tarpeettomasta väkivallasta (Perko 1991, 239). Työläisurheiluaatteessa oli selviä yhtymäkohtia antiikin Kreikan urheiluideologiaan ja olympia-aatteeseen, jotka niin ikään pitivät ihmisurheilijoita lähes jumalina. Perkon mukaan jalo rauhanaate kuitenkin karisi sodan kuluessa, ja *TUL*:n asenne muuttui katkeraksi. Lehti piti porvarillisia urheilujohtajia sodan ”suurimpina alkuunpanijoina”, koska se uskoi heidän olevan keskeisesti mukana suojeluskunnissa ja ”kaikessa sotilaallisessa kiihotuksessa”. (Emt.)

Kun *Työväen Urheiluliitto* (TUL) perustettiin 1919, tuli *TUL*:stä sen virallinen äänenkannattaja. Liiton ja lehden siteitä ei heikentänyt se, että *TUL*:n päätoimittajasta Eino Pekkalasta tuli myös *TUL*:n puheenjohtaja. Työväenliikkeessä alkoi kuitenkin vaikuttaa sisäinen kahtiajako sosialidemokraatteihin ja kommunisteihin, mikä näkyi myös lehdessä. Työväen Urheilulehti Oy siirtyi 1920-luvun puoliväliin mennessä kokonaan kommunistien hallintaan, minkä seurauksena *TUL*:n liittotoimikunta, joka koostui enimmäkseen sosialidemokraateista, sanoi irti liiton ja lehden välisen yhteyden vuoden 1927 lopusta. Tilalle se perusti uudeksi äänenkannattajakseen *TUL*-lehden, ja näin ollen 1920- ja 30-lukujen taitteessa Suomessa ilmestyi kaksi valtakunnallista työväen urheilulehteä. Liiton sisäinen kamppailu päättyi kuitenkin pian sosialidemokraattien voittoon, ja *TUL*:n taival päättyi 1930 säädettyihin niin sanottuihin kommunistilakeihin, jotka estivät äärivasemmiston julkisen toiminnan. (Perko 1991, 239.)

TUL-lehden tehtävänmäärittely oli varsin samankaltainen kuin *TUL*:n, eikä kilpailijan kuolema juuri helpottanut sen asemaa. 1930-luvun pulavuosina lehti kärsi vakavista taloudellisista vaikeuksista, jotka pakottivat sen supistamaan sivumääräänsä. Toisen maailmansodan aikana *TUL*-lehden levikki laski 5000 kappaleeseen, mutta lähti sodan jälkeen jälleen nousuun, kun työväen urheilutoiminta aktivoitui. Vuoteen 1948 mennessä lehden levikki kohosi yli 20 000:een ja 1970-luvun alussa se oli jo yli 50 000. Se, että lehteä ryhdyttiin jakamaan ilmaiseksi kaikille *TUL*:n jäsenille, nosti levikin yli 100 000:een ja teki *TUL*-lehdestä levikiltään Suomen suurimman urheilulehden. (Perko 1991, 241.)

3.1.3 Uudelle vuosituonnelle

1980-luvulla entiset huippu-urheilijat alkoivat kadota urheilutoimituksista, mutta urheilijataustaisten miesten kirjoittamat ensimmäiset jutut jättivät jälkensä urheilujournalismiin: Toimittajat tuottivat sitä, mistä yleisö pitää, ja kytkivät urheilujournalismin näin ollen talouteen ja viihdeteollisuuteen. Pänkäläisen mukaan Suomessa on kuitenkin siirrytty *urheilujournalismista urheilujournalismiin*, josta 2000-

luvulla ollaan menossa edelleen *urheiluviestintään*. (Pänkäläinen 1998, 4–6.) Toisin sanoen suomalainen urheilujournalismi oli aluksi urheilumiesten innokasta raportointia, sitten mentiin kohti ”oikeaa” uutisjournalismia, ja 2000-luvulla jatketaan vuorovaikutteiseen urheiluviihteeseen.

Suomalainen urheilulehdistö on voimakkaasti seurannut liikuntakulttuurin muutoksia, mutta muutospainetta ovat tuoneet myös muut mediat sekä yhteiskunnalliset ja poliittiset paineet (Perko 1991, 254). Sanomalehdet omaksuivat jo 1950- ja 60-luvuilla urheilutapahtumien taustoittajan roolin radion ja television tarjotessa reaaliaikaisia lähetyksiä (Virtapohja 1998, 14). Urheilujournalismi monipuolistui kuitenkin vasta 1990-luvulla. Sanomalehtien, radion ja television rinnalle tuli uusia välityskanavia, kun tekstitelevisio ja internet alkoivat tuottaa online-tulospalveluja. Yksi merkittävimmistä urheilujournalismin muokkaajista oli urheiluviedonlyönnin aloittaminen 1993. (Virtapohja 1998, 64.)

Pänkäläisen (1998, 33) mukaan urheilun muutos heittää haasteen myös urheilujournalismin muutokselle:

Perinne on muuttunut lähinnä siten, että puhtaan kuvailun sijaan toimittajat käyttävät yhä enemmän urheilijoiden haastatteluja ja analysointia. Edellistä tapaa on kiihdyttänyt kulttuurinen kehitys, jossa urheilijoista on tullut arkielämän sankareita. Taustalla on kuitenkin myös kulttuurillemme tyypillinen tapa korostaa yksilöitä, jopa joukkueurheilussa.

Puhtaita otteluraportteja näkee nykyään enää lähinnä pienissä paikallislehdissä, jotka saattavat olla lukijoilleen ainoa urheilun tietokanava. Pänkäläisen (1998, 7) mukaan yksittäisten pelaajien tai tapahtumien nostaminen esiin jutun pääasiaksi on iltapäivälehdistön perua. 1980-luvun alussa Suomen kaksi iltapäivälehteä, *Iltalehti* ja *Iltä-Sanomat*, kirjoittivat lähinnä kotimaassa perinteisistä lajeista, kuten hiihdosta, mäkihypyistä, suunnistuksesta, yleisurheilusta ja ampumahiihdosta. Joukkueurheilusta tapetilla olivat muun muassa jääkiekko, jalkapallo, jääpallo ja koripallo. 1990-luvulla kansainvälisen urheilun seuranta lisääntyi: palstatilaa alkoivat saada tennis ja alppihiihto sekä formulat suomalaiskuskeineen. Samaan aikaan iltapäivälehdet pyristelivät irti puhtaasta tulosuutisoinnista ja alkoivat yhä enemmän henkilöidä ja inhimillistää urheilu-uutisiaan sekä korostaa urheilijoiden julkkisroolia. (Kivioja 2008,

72.) Tämä alaa valtaava trendi on tarjonnut suomalaisille sanomalehdille myyvän tavan käsitellä myös muita kuin kansallisesti merkittäviä lajeja. 2000-luvulla lehtien urheiluosastot ovat alkaneet täyttyä muun muassa urheilijoiden isoihin palkkoihin sekä sponsori- ja työsopimuksiin liittyvistä uutisista (Emt.).

Jääkiekon maailmanmestaruus 1995 oli suomalaisille joukkoviestimille yllättävä tilanne, koska menestykseen oli aikaisemmin totuttu vain yksilölajeissa, ei joukkuelajeissa: ”Ensimmäisen kerran oltiin tilanteessa, että voittaja ei ollutkaan se, joka oli ensimmäisenä maalissa eikä maalikameran kuvakaan kertonut, kuka voisi olla MM-turnauksen sankari”. Kun Ville Peltosen MM-finaalin kolme maalia eivät riittäneet nostamaan hänen sankaruuttaan koko turnauksessa yli muiden pelaajien, media teki sankarin koko Suomen joukkueesta. (Virtapohja 1996, 12–13.)

Suomalainen urheilujournalismi on sekä toimittajien että aiheiden osalta hyvin miesvaltaista ja keskittyy lähes täysin vain kilpa- ja huippu-urheiluun (Pänkäläinen 1998, 5). Tämä pohjautuu uskoakseni kohdeyleisön rakenteeseen: tavallinen suomalainen urheilujournalismin kuluttaja on juuri keski-ikäinen, mahdollisesti joskus urheilua harrastanut tai edelleen harrastava mies. Myös urheilu- ja liikuntakulttuurin laajentuminen sekä lajikirjon kasvu on ollut niin huikeaa, ettei sanomalehdillä ole ollut muuta mahdollisuutta kuin keskittyä tulos- ja urheilijakeskeisesti vain suosituimpiin lajeihin (Perko 1991, 256). Pirisen (2006, 14) mukaan naisurheilun vähäinen medianäkyvyys pohjautuu naisten urheilun vähäiseen arvostukseen, joka puolestaan kumpuaa naisten urheilukykyjä luontaisesti miesten vastaavia heikommiksi määrittelevistä urheiludiskursseista. Nämä diskurssit ovat sanelleet muun muassa naisurheilun suorituskäytäntöjä, kuten pistelaskua, matkoja ja välineitä, erilaisiksi kuin miehillä (Pirinen 2006, 14). Pänkäläisen (1998, 5) mukaan ”urheilutoimittajia on kritisoitu erityisryhmien liikunnan unohtamisesta sekä urheilun kansanterveydellisen merkityksen vähättelystä”. Nämä osa-alueet jäävät käsittelemättä, koska ne eivät myy. Suomalaisyleisö janoaa menestystä, ja näin ollen kaupallisesti kannattavinta urheilujournalismin sisältöä ovat kansallistunnetta pönkittävät voitot. Menestyksen lisäksi urheilujournalismin sisällöissä ovat aina olleet näkyvästi esillä sen alkuperäiset tehtävät: yleisön informointi ja urheilijakritiikki (Pänkäläinen 1998, 6).

Urheilujournalismin kritisoijille on tarjonnut hyvän tarttumapinnan myös se, että suomalaisten urheilutoimittajien työtä on 2000-luvulle asti määrittänyt koulutus, tai oikeastaan sen puuttuminen. Moni urheilutoimittaja työskentelee ylioppilaspohjalla, ja vain harvoilla on jokin akateeminen tutkinto tai edes koulutusta. 1980-luvulla urheilutoimittajien koulutusta ehdotettiin järjestettäväksi muun muassa Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan yhteyteen, mutta ajatus jäi toteutumatta. Urheilutoimittajilla toki on omaa kurssitoimintaa, mutta sen painopiste on usein ollut pikemminkin ”vallitsevan tradition vahvistamisessa” tai jopa ”liikunnan tuoman sosiaalisen toiminnan nautinnoissa” kuin uusien näkökulmien etsinnässä. (Pänkäläinen 1998, 7.) Suomen ainoa urheilujournalistien koulutukseen erikoistunut yksikkö on Haaga-Helia-ammattikorkeakoulun Vierumäen urheiluopistolla toimiva urheilutoimittajakoulutus.

Urheilu on joka tapauksessa todella suosittua luettavaa suomalaisessa painetussa sanassa. Eri maiden urheilujournalismissa on paljon ominaispiirteitä, mutta myös paljon kansainvälisesti yhteistä, kuten kilpa- ja huippu-urheilupainotteisuus sekä maskuliinisuus. Jokaisessa maassa on suosikkilajinsa, johon media kiinnittää erityistä huomiota. Yhä useammassa maassa tämä medialaji on jalkapallo, muttei ainakaan vielä Suomessa. (Pänkäläinen 1998, 34.) Jalkapallojournalismista kerron lisää luvussa 3.3.

3.1.4 Dopingjournalismi

Dopingia on urheilijalle annettu tai urheilijan käyttämä, mikä tahansa elimistölle vieras aine sekä fysiologinen aine ylimäärin käytettynä tai epänormaalilla tavalla elimistölle annettuna, jos ainoana tarkoituksena on parantaa urheilijan kilpailusuoritusta keinotekoisella ja epäreilulla tavalla. (KOK:n määritelmä dopingille, Perko 2000, 31.)

Urheilutoimittajat ovat joutuneet laajentamaan juttujensa perspektiiviä urheilun juridiseen ja liiketaloudelliseen suuntaan esimerkiksi dopingin myötä (Pänkäläinen 1998, 7). Virtapohjan (1998, 67) mukaan jo Martti Vainion dopingtapaus vuonna 1984 vei urheilujournalismin kauemmaksi itse urheilusta, ja sekä doping että urheilun kaupallistuminen ovat vieneet urheilutoimittajia etäämmäksi urheilujärjestelmästä. Urheilutoimittajat eivät kyseenalaista ammattimaista ja bisnesmäistä huippu-

urheilijoiden tuotantoa, vaan kirjoittavat rahasta kuin taloustoimittajat ikään. Enää kukaan urheilujournalisti ei usko tai edes halua, että palattaisiin takaisin ”johonkin epäkaupalliseen Helsingin henkeen vuodelta 1952”. Kaupallinen urheilujournalismi käsittelee dopingia, koska dopingjutut myyvät hyvin. Samalla, kun doping peittää varjoonsa urheilun muita lieveilmiöitä, se tyydyttää inhimillistä uteliaisuutta salaisen luonteensa ja urheiluihanteiden vastaisuutensa vuoksi. (Perko 2000, 30–31.)

1990-luvulla suomalainen urheilujournalismi sai uuden, kriittisen ulottuvuuden, josta selkeä osoitus on dopinganalyysin syveneminen (Virtapohja 1998, 67–68).

Tammikuussa 1997 toimittajat Anna-Stina Nykänen ja Veikko Lautsi tekivät Helsingin Sanomien kuukausiliitteeseen kriittisen ja tutkivaa journalismia edustavan artikkelin suomalaisesta dopingista. Heidän mukaansa dopingissa on kaikki draaman ainekset, kuten salailu, sabotaasit, skandaalit, valtapeli, valheet, kyyneleet, sankarit, seksi ja väkivalta. (Perko 2000, 32.) Dopingjutuissa toimittajien on kuitenkin vaikea antaa todistusvoimaisia näyttöjä, kun salailu, huhut ja väärät tulkinnat pitävät dopingia piilossa julkisuudelta. Vain harvat urheilijat saati sitten urheilujohtajat suostuvat puhumaan dopingista. (Perko 2000, 51.) 1990-luku toi lakimiehet mukaan antamaan kommentteja dopingia käsitteleviin lehtijuttuihin, ja vuosikymmenen lopusta lähtien heitä on tarvittu asiantuntijoina myös ammattimaistuneen ja kaupallistuneen urheilun rahajuttujen yhteydessä (Virtapohja 1998, 70).

Lahden MM-hiihtoihin 2001 asti maassamme vallitsi yleinen käsitys suomalaisen urheilun puhtaudesta. Perkon (2000, 34) mukaan se juonsi juurensa urheilujournalismista: ”Kun urheilujournalistit kysyvät valmentajilta, urheilujohtajilta, urheilulääkäreiltä ja urheilijoilta, nämä pääsevät vakuuttamaan, että suomalainen urheilu on lähes puhdasta kaikesta dopingista.” Esimerkkinä toimii todellinen kansallinen katastrofi, Martti Vainion käry vuonna 1984. Vainion dopingtesti oli ollut positiivinen jo Rotterdamin maratonilla olympiavuoden keväänä, mutta SUL:n valmennuspäällikkö Antti Lanamäki ja kestävyysjuoksun päävalmentaja Timo Vuorimaa peittelivät asiaa, jotta Suomi ei olisi menettänyt vahvinta mitalitoivoaan Los Angelesissa. (Perko 2000, 39.)

Lahden MM-hiihtojen dopingskandaalista tuli suomalaisen urheilujournalismin dramaattinen kertomus, joka jatkuu edelleen vuonna 2009. Perkon (2001, 73) mukaan Lahden tapahtumat noudattelivat selvästi antiikin draaman lakeja:

Aluksi olivat yksilön suuruus ja hänen saavutuksensa, hänen palvontansa, ylimielisyys ja lopuksi sankarin sortuminen. Tällainen tapahtumien kulku sopii erinomaisesti myös medialle, joka rakentaa siitä oman draamansa.

Toimittaja kohtaa näin herkullisen skandaalin ehkä vain kerran elämässään. Lahden dopingkäryt olivat myyntivaltti esimerkiksi iltapäivälehdille, joiden painokset olivat vilkkaimpina päivinä jopa kymmeniä tuhansia kappaleita normaalipäiviä suuremmat. Television dopinglähetykset keräsivät parhaimmillaan pari miljoonaa katsojaa, mikä on enemmän kuin linnan juhlilla yleensä. Koko Lahden dopingkronologia muistutti hyvän jännityskirjan tapahtumarunkoa. (Perko 2001, 74–79.)

Dopingtapaus tulee yleensä julkisuuteen vasta silloin, kun urheilija jää kiinni. Media ei ole juurikaan paljastanut dopingin käyttäjiä tutkivan journalismin keinoilla, vaan on tyytynyt näyttävään uutisointiin käryjen ja mahdollisten tunnustusten yhteydessä. Syynä tähän voidaan pitää edellä mainittua näytön vaikeutta sekä ”salaisuuksien mafiaa”, joka sulkee dopingohjelmissa mukana olleiden urheilijoiden, valmentajien ja lääkäreiden suut iäksi. (Perko 2000, 53.) Pänkäläinen (1998b, 90) puolestaan pitää 2000-luvun urheilujournalismissa uutena ilmiönä sitä, ettei dopingia enää pidetä pelkästään kielteisenä ja poiskitettävänä ilmiönä, minkä hän uskoi tuovan ilmiön käsittelyyn kokonaan dopingin sivuuttavia tai vain sivulauseessa huomioivia juttuja. Tätä ei kuitenkaan ole tapahtunut, vaan doping on yhä, vuonna 2009, urheilujournalismin harvoja negatiivisen uutiskriteerin täyttäviä aiheita.

3.2 Saksalainen urheilujournalismi

Saksalaisten urheilutekstien ja -selostusten alkeelliset juuret ulottuvat peräti 1700-luvun alkuun (Eggers 2007, 11). Urheilujournalismilla on siis Saksassa lähes 200 vuotta pidemmät perinteet kuin Suomessa. 1840-luvulla sai alkunsa niin sanottu voimistelulehdistö, johon kuului useita julkaisuja, muun muassa *Deutsche Turner*

(1846), jonka seuraaja *Deutsche Turnzeitung* (1856) oli Saksan voimisteluliiton (Deutsche Turnerschaft) vahva äänenkannattaja (Emt.). Saksalaista lehdistöä, joka toimi yhteistyössä urheilujärjestöjen kanssa, voikin verrata suomalaiseen puoluelehdistöön ja toisaalta nykyisiin lajiliittojen julkaisuihin.

Ensimmäiset saksalaiset päivälehdet oivalsivat urheilun merkityksen ajan hengen ilmentymänä ja alkoivat julkaista sivuillaan kovimpia saavutuksia sekä ennätyskiä. Ensimmäisenä päivälehdistä erilliset urheilusivut julkaisi 23.5.1886 *Münchner Neuesten Nachrichten*. (Eggers 2007, 12.) Saksalaisten kilpailuhenkisyys ja urheilun merkitys kansallistunteen rakentajana näkyi siis jo tuon ajan lehdistössä. Erona suomalaisen urheilujournalismin alkutaipaleeseen voidaan nähdä se, että saksalaislehdistö kytki urheilun alusta lähtien yhteiskuntaan ja ”ajan henkeen”, kun taas Suomessa urheilujournalismia tehtiin vain urheilua itseään korostaen.

Urheilu-uutisten kysynnän lisääntyessä Saksassa perustettiin 1.12.1904 ensimmäinen urheilu-uutistoimisto, *Sportliche Rundschau* (Eggers 2007, 13). Suomessa erillistä urheilu-uutistoimistoa ei edelleenkään ole, vaan Suomen Tietotoimisto (STT) tuottaa muiden uutisten lisäksi myös urheiluaineistoa tiedotusvälineille. Saksalaisen urheilujournalismin vauhdittajina toimivat niin ikään monet eri lajeihin erikoistuneet aikakauslehdet, jotka tulivat markkinoille vuodesta 1882 lähtien. Niissä kuvattiin yleistä urheilun kehitystä Saksan keisarikunnassa sekä englantilaisten maahanmuuttajien ja opiskelijoiden vaikutusta ”englantilaisen urheilun” leviämiseen Saksassa. Yksi englantilaisista urheilulajeista oli jalkapallo, jota käsittelevät lehdet *Ballspiel-Zeitung* (1891) ja *Der Fussball* (1894) olivat journalistisia todisteita lajin suosion kasvusta. *Der Fussball* hyötyi ensimmäisten joukossa kasvavista harrastajamääristä ja alkoi tuottaa taloudellista voittoa. (Emt.)

Lukuun ottamatta päivälehtien toimittajia, vain harvat urheilujournalistit pystyivät kattamaan elinkustannuksensa journalismilla. Siksi suurin osa lehtiin kirjoittavista olikin vapaita toimittajia, jotka taas olivat useimmiten nykyisiä tai entisiä urheilijoita. (Eggers 2007, 14.) Kuten Suomessa, myös Saksassa urheilutoimittajaksi tultiin siis useimmiten urheilukentän kautta (kts. kpl 3.1). Ajan myötä päätoimisten

urheilutoimittajien määrä kuitenkin kasvoi, ja heille perustettiin myös omia yhdistyksiä (Eggers 2007, 14).

Ensimmäisen maailmansodan aikana urheilujournalismi menetti merkitystään Saksassa. Urheilun näkyvyys niin päivälehdissä kuin aikakauslehdissä väheni merkittävästi samalla, kun sota vei koko urheiluliikkeen lähes tiensä päähän. Sodan loppuminen 9. marraskuuta 1918 merkitsikin Saksassa uuden aikakauden, nykyaikaisen massaurheilun alkua. Sitä seurasi myös urheilujournalismin noususuhdanne, jossa päivälehdet olivat vahvasti luomassa massaurheilun perustaa. Viimeistään vuonna 1925 jokaiseen lehteen oli perustettu urheiluosasto; jopa berliiniläinen älykölle suunnattu *Vossische Zeitung* pyrki tavoittamaan lisää lukijoita urheilun avulla. (Eggers 2007, 14–15.)

Eniten kilpailua 1920- ja 30-lukujen lehdistössä sai aikaan jalkapallo, jonka herruudesta journalismin saralla kamppailivat ainakin *Kicker* (Nürnberg), *Fussballwoche* (Berliini) ja *Fussball* (München). Toki myös muilla urheilulajeilla oli omia lehtiään, kuten yleisurheilua varten 1924 perustettu *Der Leichtathlet*. (Eggers 2007, 16). Urheilusta tuli Saksassa nopeasti politiikan väline. Porvarillisen urheilujärjestön (DFB) rinnalle syntyi järjestäytynyt työläisurheilu, joka ymmärsi harjoittelun osana luokkataistelua. Työläisurheilu tosin oli jakautunut kahtia sosiaalidemokraatteihin ja kommunisteihin, joilla molemmilla oli myös omat lehtensä. (Emt.) Tässä kohtaa saksalaisen ja suomalaisen urheilujournalismin historia on siis melko samankaltainen (Vrt. luvut 3.1.1 ja 3.1.2: Urheilulehti ja Työväen urheilulehti).

Lehdistön rinnalle perustettiin 1920-luvun puolivälissä radio (*Hörfunk*), jonka ohjelmantekijät huomasivat pian urheilun vetovoiman (Eggers 2007, 16–17). Saksalainen radio syntyi siis samoihin aikoihin kuin Suomessa, jossa Yleisradio perustettiin 1926. Marraskuun ensimmäisenä päivänä 1925 urheiluradiopioneeri Dr. Bernhard Ernst selosti ensimmäisen kokonaisen jalkapallo-ottelun, jota seurasi pian ensimmäinen radiossa selostettu maaottelu, Saksa–Hollanti Düsseldorfissa 18. huhtikuuta 1926. Sodan jälkeen niin lehtien kuin radion urheilutoimittajat alkoivat aktiivisesti luoda urheilujournalismista omaa arvostettua journalismin lajityyppiään, vaikka yhä edelleen toimittajiksi rekrytoitiin paljon entisiä urheilijoita. Huhtikuun 21. päivänä 1927 perustettiin yhteistyössä Saksalaisen urheilulehdistön (*Verband der*

deutschen Sportpresse, myöh. *Deutscher Sportpresseverband*) kanssa ensimmäinen maanlaajuinen ammattiyhdistys. (Eggers 2007, 17.)

Kansallissosialistien valtaannousu 30. tammikuuta 1933 oli merkittävä myös median kannalta. Jo saman vuoden helmikuussa suurin osa kommunistisista ja sosiaalidemokraattisista järjestöistä kiellettiin. Vuodesta 1934 lähtien säädettiin ankarat ammattikunnan lupamenettelyt, joita hallinnoi kattojärjestönä Saksan lehdistön valtionyhtiö (*Reichsverband der Deutschen Presse*). Koko Saksan mediaa kontrolloi 1930-luvulla valtakunnan kulttuurikamari (*Reichskulturkammer*), joka yhdisti journalistit poliittiseen ja rasistiseen syrjintäänsä: Arviolta 10 prosenttia toimittajista menetti työnsä vuosina 1933–34 ja peräti 2000 journalistia joutui maanpakoon. (Eggers 2007, 17–18.) Kolmas valtakunta vaikutti siis saksalaiseen journalismiin nopeasti ja tuhoisasti.

Saksassa myös urheilujournalismi joutui kärsimään radion ja lehdistön yhdenmukaistamisesta. Kuitenkin niistä urheilutoimituksista, jotka eivät joutuneet syrjityiksi, tuli todella merkittäviä vuoteen 1936 mennessä. Sitten Garmisch-Partenkirchenin talviolympialaisissa ja Berliinin kesäolympialaisissa valtakunta ei pelkästään edistänyt maan huippu-urheilua, vaan siitä oli myös raportoitava ja kirjoitettava paljon. Ennen vuotta 1933 kansallissosialistien äänenkannattajina toimineet lehdet, kuten *Völkische Beobachter*, *Der Stürmer* ja *Der Angriff*, olivat vielä pitäneet urheilua kansainvälisenä, vapaamielisenä ja ei-saksalaisena. (Eggers 2007, 18–19.) Sittenkin kansallissosialistit julkaisivat kuitenkin omia urheilulehtiään, kuten *Deutsche Sportjugend* ja *Deutsche Fussballsport* (Eggers 2007, 19). Nationalismi tunkeutui urheiluun Saksassa siis kansallissosialismin myötä. Sen leima on natsiajan peruna pysynyt negatiivisena, lähes tabuna, ja vuoden 2006 jalkapallon MM-kisat toimivatkin saksalaisille eräänlaisena kansakunnan vapauttajana.

Urheilujournalismin arvonnousu 1930-luvun puolivälissä oli eräänlaista lumetta. Toinen maailmansota työnsi urheilukirjoittamisen taka-alalle viimeistään vuonna 1943: Vuoden 1942 lopussa Saksassa ilmestyi vielä 50 urheiluaikaauslehteä, mutta seuraavan vuoden päättyessä enää 20. Lokakuusta 1944 sodan loppuun asti urheilusta ei kirjoitettu enää lainkaan, vaan sotauutiset veivät kaiken huomion. Kansallissosialistien

ajan urheilujournalismi jätti silti jälkensä saksalaiseen urheilukirjoittamiseen. Esimerkiksi natsien uudissana ”kansallispelaaja” (*Nationalspieler*) iskostui pysyvästi urheilukieleen. (Eggers 2007, 21.)

Sodan jälkeen jokainen saksalainen media tarvitsi toimintaansa sodan voittajien, liittoutuneiden, lisenssin, ja lisäksi jokainen ilmoitus, uutinen ja kirjoitettu teksti kävi läpi sensuurin ennen julkaisuaan. Aluksi liittoutuneet olivat yksimielisiä siitä, että jokaisen natsivaltiossa vaikuttaneen toimittajan tuli erota työstään. Pian amerikkalaiset loivat kuitenkin uuden politiikan, jossa lehdistö oli vapaa, riippumaton ja demokraattinen. Jo 4. syyskuuta 1945 ennakkosensuuri kumottiin. (Eggers 2007, 26.) Myös muutama kansallissosialistien järjestöissä vaikuttanut urheilutoimittaja joutui eroamaan työstään. Esimerkiksi jalkapallotähti Hanne Sobeck, joka oli vuosina 1930 ja 1931 voittanut Saksan mestaruuden Hertha BSC:n joukkueessa ja tehnyt samalla uraa kolmannen valtakunnan radiossa, menetti elokuussa 1945 työnsä Berliner Rundfunk - radion toimittajana. Nuoret näkivät tilaisuutensa urheilutoimittajien työmarkkinoilla, ja moni myöhemmin kuuluisaksi tullut toimittaja loi tuolloin perustan uralleen. (Eggers 2007, 27.)

3.2.1 Saksan liittotasavallan urheilulehdistö

Kahtia jakautuneen Saksan läntisessä liittotasavallassa ajankohtaisten urheilutulosten raportointi sai pian rinnalleen uusia painopisteitä. Amatööriurheilun ideologia, jatkuva kaupallistuminen ja doping saivat paljon tilaa länsisaksalaisessa urheilujournalismissa. Kuten Suomessa, myös Saksassa urheilujournalismia kuitenkin kritisoitiin yksipuolisesta faktojen yhteenvedosta ja välittämisestä. Uuden perustuslain taattua mielipiteenvapauden alettiin uusia päivälehtiä perustaa vauhdilla, ja jutut muuttuivat puhtaista uutisista analyttisempaan suuntaan. Jo 1960-luvun lopulla päivälehtien urheilusivujen sisältö oli muuttunut selvästi. Jalkapallo nousi heti lehdistön päälajiksi, mutta myös pienemmistä lajeista tehtiin juttuja: Jo vuonna 1956 lehdet *Bild*, *Welt* ja *Mittag* kirjoittivat yli 30 urheilulajista. (Eggers 2007, 28.)

Syyskuun 1. päivänä 1949 perustettu uutistoimisto DPA (*Deutsche Presse-Agentur*) tarjosi laajasti urheilu-uutisia. Puhdasta urheilupäivälehteä Saksan liittotasavallassa ei koskaan ilmestynyt, mutta sen sijaan monia urheilun aikakauslehtiä perustettiin vuoden 1950 jälkeen. (Eggers 2007, 29–30.) Kehitys oli siis samansuuntaista kuin Suomessa, jossa ei myöskään ole syntynyt erillisiä urheilun päivälehtiä, vaan kaikki sanomalehdet ovat pitäneet urheilun omana osastonaan. Länsisaksalaiset urheilulehdet keskittyivät aiheissaan yhä lähinnä vain urheiluun itseensä ja sivuuttivat esimerkiksi siihen kytkeytyvän politiikan. Vasta *Sportbild*-lehden perustaminen vuonna 1988 toi sensaatiojournalismin osaksi urheilukirjoittamista. (Eggers 2007, 30.)

3.2.2 Saksan demokraattisen tasavallan urheilulehdistö

Poliittinen liike, joka perusti Saksan demokraattisen tasavallan (DDR) 7. lokakuuta 1949, huomasi pian urheilun olevan tärkeä politiikan väline. 1960-luvun puolivälistä lähtien vahvistuneen huippu-urheilujärjestelmänsä ansiosta DDR:stä kehittyi urheilun mahtimaa. Valtion järjestelmä tosin pakotti urheilijat käyttämään laissa kiellettyjä dopingaineita ja vaarantamaan samalla terveytensä. DDR:n media palveli tämän sosialistisen järjestelmän kehittymistä. Lehdistön- ja mielipiteenvapaus olivat perustuslain mukaan virallisesti voimassa, mutta tosiasiasa kriittinen lehdistö oli mahdottomuus. 90 prosenttia lehtien painosta hoidettiin valtion omistamassa ZENTRAG-yhtiössä, joka pystyi näin ollen kontrolloimaan myös sisältöä. (Eggers 2007, 34.)

Urheiluraportointi DDR:n puoluejohtoisessa päivälehdistössä oli selvästi näkyvämpää ja laajempaa kuin samaan aikaan Saksan liittotasavallan lehdissä. Sosialistinen urheilujournalismi ei ollut vain kansankiihotusta ja propagandaa, vaan myös menestyvä lehdistön osa. Lehdet olivat mukana järjestämässä myös urheilutapahtumia, joista tunnetuin esimerkki on pyöräilykilpailu *Friedensfahrt*. Sen järjesti Saksan sosialistisen yhtenäisyyspuolueen (*Sozialistischen Einheitspartei Deutschlands, SED*) *Neues Deutschland* -lehti, jonka tapaan kaikki Itä-Saksan urheilutoimitukset olivat vuodesta 1958 lähtien Saksan voimistelu- ja urheiluliiton (*Deutschen Turn- und Sportbund*,

DTSB) kontrollissa. (Eggers 2007, 34–35.) Lehdistön organisoimia urheilukilpailuja voikin pitää yhtenä vaikuttimena nykyajan sponsoroinnille ja sitä kautta median sanelemille urheilutapahtumien ehdoille ja jopa säännöille.

Omaa urheilu-uutistoimistoa DDR:ssä ei ollut, vaan kaikki uutiset seulottiin ja ohjattiin keskitetysti Itä-Berliinissä toimineen Saksan yleisen uutispalvelun (*Allgemeinen Deutschen Nachrichtendienst, ADN*) kautta. Kaikkien muiden, varsinkin läntisten, uutistoimistojen käyttö oli kielletty, mikä vaikeutti päivälehtien raportointia lännessä pidettyjen kisojen urheilutuloksista. 1950-luvulla DDR:ssä perustettiin paljon urheilun aikakauslehtiä, jotka saavuttivat vankan aseman ja korkean urheilujournalistisen tason. Vuosien 1961 ja 1963 välillä 16 lehteä joutui kuitenkin lopettamaan toimintansa paperipulan vuoksi. Jäljelle jäänyt aikakauslehdistö säilyi pääosin samanlaisena aina Berliinin muurin murtumiseen saakka. Itä-Saksan menestynein urheilulehti oli lokakuussa 1949 perustettu *Fussball-Woche*, joka ei koskaan pystynyt tuottamaan tarvittavaksi arvioitua 400 000 kappaletta lehtiä. (Eggers 2007, 35–36.)

3.3 Jalkapallojournalismi

Urheilujournalismista voidaan katsoa eriytyneen eri lajeille tyypillisiä journalismin genrejä tai alalajeja. Varmasti yksi vahvimmin näkyvistä urheilujournalismin lajityypeistä on jalkapallojournalismi, joka käsittelee maailman suosituinta joukkueurheilumuotoa. Crolley ja Hand väittävät, että niin kauan kuin urheilun yhteiskunnallinen ja taloudellinen merkitys Euroopalle, joka on jalkapallomaailman keskus, kasvaa, sanomalehdet eivät voi selviytyä käsittelemättä kattavasti urheilua ja erityisesti jalkapalloa. Heidän mukaansa eurooppalaisten sanomalehtien jalkapallojournalismi osallistuu merkittävästi niin kansallisten, alueellisten kuin pienempien ryhmien identiteettien rakentamiseen. (Crolley & Hand 2002, 1.)

Lehdistön ja jalkapallon yhteinen historia on pitkä ja vivahteikas. Eurooppalaisen jalkapallojournalismin esikuvana voidaan pitää Manchesterissa 1875 perustettua *Athletic News* -lehteä, joka raportoi ensimmäisistä Englannin jalkapalloliigan otteluista.

1900-luvun alussa monet brittiläiset päivälehdet alkoivat antaa jalkapalloseurille huomattavasti palstatilaa, ja jo 1930-luvulla jalkapallouutiset nousivat merkittävään rooliin lehdistön levikkikilpailussa. (Crolley & Hand 2002, 2.) Jalkapallojournalismin kehitys Englannissa ja muussa Euroopassa oli samansuuntaista: 1940-luvulla mukaan kuvaan tulivat sensaatiojutut korruptiosta ja muista skandaaleista. Seuraavalle vuosikymmenelle tultaessa broadsheet-laatu-lehdet, kuten *The Times* ja *Guardian* lisäsivät jalkapallouutisointiaan, mikä entisestään paransi lajin asemaa ja antoi sille samalla älyllisen leiman. Television läpimurto 1960-luvulla asetti lehdistön jalkapallojournalismille uuden haasteen, johon se vastasi yhä laajentamalla tarjontaansa. Otteluraporttien, jotka nyt olivat menettäneet merkitystään televisiolähetysten rinnalla, lisäksi lehdet alkoivat kirjoittaa pelaaja- ja managerihaastatteluja sekä spekulatio- ja ennakkokjuttuja niin otteluista kuin pelaajasiirroistakin. 1980- ja 90-lukujen aikana jalkapallojournalismi vakiinnutti paikkansa myös laatu-lehdissä, jotka aiemmin olivat vältelleet lajista kirjoittamista. Siihen vaikuttivat etupäässä 15 vuoden aikana lisääntyneet urheilusivut, joissa jalkapallo saavutti keskeisen ja turvatun aseman, sekä lukijakunnan muutos: enää ei oltu niinkään kiinnostuneita politiikasta tai taloudesta, vaan elämäntyylisestä, vapaa-ajasta ja urheilusta. (Crolley & Hand 2002, 3.) Vuosituhannen vaihteeseen mennessä jalkapallojournalismi oli siirtynyt puhtaasta raportoinnista lähemmäs yleismaailmallista kulttuuria, mikä merkitsi – ja merkitsee edelleen – lajiasioiden rohkeampaa, räväkämpää ja analyttisempää käsittelyä. Kehitys on luonut jalkapallomediaan myös kaunistelemattoman kriittisyyden. (Kauhala 2009, 16.)

Jalkapallo tarjoaa lehdille ympäri maailmaa päivittäin pari sivullista varmoja uutisaiheita. Palomäen mukaan jalkapallon ”uutiskynnys suurissa jalkapallokulttuureissa (esimerkiksi Englannissa ja Espanjassa) on hävettävän alhainen”. Vaikka jalkapallo urheilulajina rikkoo kaikkia kulttuurirajoja, jalkapallojournalismi on suunnattu lähinnä tosifaneille, jotka todella ymmärtävät, mistä puhutaan. Nämä fanit, jotka kuvittelevat olevansa riippuvaisia jalkapallosta, ovat itse asiassa riippuvaisia jalkapallouutisista. Maaotteluiden yhteydessä kansallisen identiteetin rakentaminen on yksi jalkapallojuttuja leimaava piirre. Identiteetin rakennustyökaluna journalismissa toimivat jalkapallokieli ja siihen liittyvät metaforat. Jalkapallojuttuja tekevät lähes poikkeuksetta lajia seuraavat miehet, jotka hallitsevat

lajin terminologian ja käyttävät sitä metaforisesti luonnostaan ja kenties huomaamattaan. Esimerkiksi sotatermit, kuten pallon *ampuminen* tai *laukaisu*, ovat tyypillisiä jalkapallojournalismille. Metaforat ovat jo niin kuluneita, että niistä on tullut itsestään selvä osa juttuja eikä niitä osata kyseenalaistaa. Jalkapallokieli ylläpitääkin alakulttuurin (jalkapallofanit) ja valtakulttuurin (tavalliset ihmiset) eroja. (Palomäki 2001, 97–103.) Urheilujournalismin metaforisuudesta kerron lisää luvussa 3.5.

Jalkapallojournalismia leimaavat myös laajat ennakkojutut ja spekulatio. Koska Suomi ei ole ollut mukana miesten jalkapallon arvoturnauksissa, suomalainen media on tehnyt ennakkojuttuja ruotsalaisella *lagom*-hengellä, joka korostaa nationalismin sijaan realismia. *Lagom* tarkoittaa *kohtuullista* tai *riittävää* ja sitä on käytetty Ruotsin lehdistössä, vaikka sinikeltaisilta onkin ollut lupa odottaa menestystä jalkapallon arvokisoissa. (Palomäki 2001, 32.) Verrattuna lähes koko muuhun Eurooppaan, suomalaisesta jalkapallosta puuttuvat toistaiseksi lähes täysin journalismille otolliset elementit, kuten Englannista tuttu huliganismi. Palomäki (2001, 39) kirjoittaa: ”Niin kauan kuin jalkapallo-otteluissa käyvät lähinnä pelaajien tyttöystävät ja vapaalippulaiset, niin yhteiskunnan ongelmat karttavat kyllä katsomoita.”

3.4 Urheilujournalismin draamallisuus

Draaman kaareissa on alku, keskikohta ja loppu. Nämä elementit voidaan olettaa löytyvän myös journalistisesta draamasta, joka voi rakentua niin pitkällä aikavälillä kuin vain yhden jutun sisälläkin. Klassisessa draaman kaareissa, jonka Aristoteles kehitti *Runousopissaan*, draama etenee päähenkilön uhon tuottamasta hybriksestä ja vastavoimien taistelusta kohti loppuratkaisun tunteita puhdistavaa katharsista (Kantola 1998, 122). Virtapohja määrittelee journalistisen draaman siksi jännitteeksi, joka herättää joukkoviestinnän kuluttajan kiinnostuksen johonkin uutisaiheeseen ja imaisee hänet mediaspektaakkelin osallistujaksi. Urheilujournalismissa tällainen draamallisuus on erityisen tyypillistä. Draaman kaksi peruselementtiä ovat *henkilöt* ja *teot*. Kolmas olennainen tekijä on *vastakkainasettelu*, jossa vastakkain ovat esimerkiksi hyvä ja paha. Mediaa kiinnostavassa huippu-urheilussa, joka lokeroituu kevyeksi viihteeksi, on

runsaasti draamallisia elementtejä. (Virtapohja 1998, 84–85.) Jos ajatellaan esimerkiksi vuoden 2006 jalkapallon MM-finaalin jatkoaikaa ja Zinedine Zidanen puskua Marco Materazzin rintaan, huomataan, että tapahtumasta löytyvät kaikki draaman peruselementit.

Vaikka journalistisen draaman juonenkehittelyt kestävät usein kuukausia, tunne lopun lähestymisestä on voimakas draamallinen elementti (Virtapohja 1998, 86). On kuitenkin syytä muistaa, että ”dramaturgia ei ole sama asia kuin tarinan tapahtumat aikajärjestyksessä, vaan ennen kaikkea kykyä kertoa tapahtumat niin, että katsoja eläytyy tarinaan, samastuu sen henkilöihin ja kiinnostuu heidän kohtalostaan” (Kantola 1998, 122). Etenkin televisio kykenee synnyttämään draamallista jännitettä katsojien keskuuteen. Kun journalistinen draama aiheuttaa suuria tunteenpurkauksia kansanjoukoissa, kuten jääkiekon maailmanmestaruuden yhteydessä 1995, voidaan puhua erityisistä *mediatapahtumasta*. (Virtapohja 1998, 81.) Urheilutapahtumia myös tehdään ja muokataan medialle sopiviksi. Televisioyhtiöt ovat sanelleet ehtoja muun muassa hiihtokisojen väliaikalähtöjen korvaamiseksi yhteislähdöillä. Virtapohja (1998, 83) kirjoittaa, etteivät uutiset kasva puussa, vaan uutistapahtumia valmistelevat ne tahot, jotka hakevat julkisuutta. Joka tapauksessa mediatapahtuman syntyminen edellyttää median voimakasta osallistumista tapahtumaan (Virtapohja 1998, 81). On kuitenkin huomattava, että todellisia uutisia ovat ne tapahtumat, joita ei osata etukäteen odottaa.

Journalistisen draaman syntymistä voi ja pitää toki soveltaa myös muihin välineisiin kuin televisioon. Kulttuurimme taustalla vaikuttavat myytit ja peruskertomukset tuovat uutisiin draamallista jännitettä sekä tarjoavat radiolle ja sanomalehdille edellytykset luoda oma yleisönsä siinä missä televisiokin. (Virtapohja 1998, 86.) Urheilu sisältää luonnostaan draamallisia aineksia, kuten yksilöiden ja joukkueiden välisiä kamppailuja, joiden ratketessa jännite purkautuu. Virtapohjan mukaan urheilun dramaattista perusluonnetta uhkaa sen kaupallistuminen, ”joka haluaa tarjota kotivoittoja janoavalle kotiyleisölle sitä mitä se haluaa.” (Virtapohja 1998, 88.) Ammond (1991, 8) puolestaan väittää, että urheilu voi olla *dramaattista*, mutta ei *draamaa*, koska se ei jätä sijaa tulkinnalle. Ammond käyttää esimerkkinä jääkiekko-ottelua, jossa hänen mukaansa on aina kyse todellisesta asiasta. Koska draama on aina lähtökohtaisesti tavalla tai toisella

todellisuuden jäljittelyä ja esittämistä, jääkiekko-ottelu eroaa taideteoksesta ollessaan mutkattomasti todellisuutta. Taideteosta, kuten vaikkapa näytelmää, ja jääkiekko-ottelua yhdistää se, että molemmat tarvitsevat toimiakseen yleisön. (Ammond 1991, 13.)

Urheilun kaupallistumiseen liittyy urheiluedonlyönnin aloittaminen, joka itse urheilutapahtumien lisäksi on muokannut vahvasti urheilujournalismia. Sen lisäksi, että vedonlyönti lisää nopean tiedonvälityksen kysyntää, se luo myös tarpeen taustajutuille, jotka tarjoavat perusteellista tietoa pelikohteista (Virtapohja 1998, 64). Kun Ilta-Sanomien (IS) osti Veikkaaja-lehden Veikkaus Oy:lta vuonna 2002, lisäsivät lehteen palkatut pelianalyttikot pelivihjeiden määrää myös IS:n urheilusivuilla (Kivioja 2008, 72–73). Urheilujournalismin taustoittavaan rooliin liittyy myös ennakkokaavailujen tekeminen. Kiviojan (2008, 73) mukaan 2000-luvulla merkittävästi yleistynyt suurten urheilutapahtumien ennakkointi liittyy draaman kaaren rakentamiseen:

”Ensin luodaan hurmos ja suuret odotukset sekä ohjastetaan yleisö seuraamaan tapahtumaa televisiosta tai paikan päällä. Lopputuloksesta riippuen joko piehtaroidaan yhteisessä pettymyksessä tai otetaan ilo irti voitosta.”

Nämä ennako-oletukset saattavat joskus kuluttaa tulevan urheilutapahtuman puhki jo ennen sitä itseään: uutinen syntyy enää vain, jos lopputulos poikkeaa etukäteen oletetusta. (Pänkäläinen 1998, 33.)

Pänkäläinen (1998, 6) siteeraa artikkelissaan liikuntasosiologian professori Kalevi Heinilää urheilun suur tapahtumiin liittyvästä kaavasta: ”-- ensin urheilutoimittajat luovat odotuksia --, sitten he vahvistavat niitä, -- sitten toteavat, miten kävi ja lopuksi selittävät puoleen jos toiseen, aina lopputuloksen mukaan.” Jääkiekon ja jalkapallon maailmanmestaruuskisat ovat molemmat suur tapahtumia, joissa riittää potentiaalia median rakentamiin dramaattisiin kertomuksiin. Virtapohjan (1998, 90) mukaan ”lukijan tulkintatyö helpottuu, jos uutiset kantavat tuota suurta narratiivia, jossa on mukana draamallisuutta, vivahteita ja selkeä kronologinen järjestys.”

3.5 Urheilujournalismin metaforisuus

Janne Seppänen (2001, 185–186) määrittelee *metaforan* kolmella keskeisellä piirteellä: 1) metafora on keino ymmärtää ja kokea jokin asia toisen asian avulla, 2) metafora erkaantuu aina kirjaimellisesta merkityksestä, ja 3) metafora on kuvallinen, mikä käy ilmi jo sen synonyymistä *kielikuva*. Seppäsen (2001, 185) mukaan metaforista on tullut jo niin itsestään selvä osa kieltä ja ajattelua, ettei niihin kiinnitetä huomiota. Juuri tässä piilee niiden teho urheilujournalismin kielessä. Parhaimmillaan kielikuvat herättävät lukijan mielenkiinnon ja havainnollistavat tekstiä, heikoimmillaan taas saattavat ohjata huomion sisällön sijasta tekstin muotoon (Helenius 2003, 5). Urheilujournalistien onkin oltava tarkkana metaforien käytössään, jotteivät ne varasta koko jutun sisältöarvoa. Toisaalta vakiintuneet ja lukkiutuneet metaforat saattavat estää luovien journalistien ratkaisujen toteuttamisen (Hellsten 1997).

Journalismissa metaforia käytetään ”kertomuksellistamaan, tiivistämään, konkretisoimaan ja dramatisoimaan asioita” (Hellsten 1997, 95). Koska metaforat palvelevat asioiden dramatisointia, ne palvelevat myös urheilujournalismia. Voidaan jopa ajatella, että urheilujournalismin draama rakennetaan metaforien avulla. Sorvali (2004) on tutkinut ja vertaillut suomalaisen ja saksalaisen urheilujournalismin metaforia. Hänen mukaansa päivälehtien urheilujournalismin voi yleisesti ymmärtää urheilutapahtumien verbaaliseksi uudelleenesittämiseksi (Sorvali 2004, 85). Urheilusanasto, joilla urheilujournalismi erottuu muusta journalismista, koostuu kahdesta eri luokasta: vierassanoista ja metaforista. Vierassanoja tarvitaan, koska vain harvat lajit ovat kotimaista alkuperää. Metaforat puolestaan ovat kotiutuneet luonnolliseksi osaksi urheilukieltä ja näyttävät siinä nyt pääosaa. Monet urheilumetaforista ovat sotilaallista alkuperää: esimerkiksi *ampua*, *laukaista*, *pommittaa*, *hyökätä* ja *kaksinkamppailu* ovat kaikki ikään kuin huomaamattomia osia urheilujargonissa. Sotaterminologian pesiytyminen urheilukieleen ei ole yllättävää, kun ottaa huomioon, että monet niin antiikin, keskiajan kuin nykyajankin urheilulajit on alun perin valjastettu palvelemaan sotilaallisia tarkoituksia. Ampumahiihto ja muut ampumalajit ovat tästä selvimpiä esimerkkejä. Urheilujournalismi on ammentanut metaforia myös muilta elämäalueilta, kuten teatterista, käsityöstä ja tekniikasta sekä luonnosta, taloudesta ja liikenteestä. (Sorvali 2004, 88–89.)

Urheilujournalismi ei kaihda vahvojakaan metaforia. Kovia otteita esimerkiksi jääkiekko-ottelussa voidaan kuvailla vastustajan *löylyttämällä*, *pehmittämällä*, *rökittämisellä*, *peittoamisella*, *pölyttämällä*, *murjomisella* tai *rusikoimisella* (Virtapohja 1998, 66). Urheilujournalismin metaforien käyttäminen kuuluu urheilujournalistien yhteisöön ja pitää sitä koossa. Yhteinen kieli auttaa toimittajia kontaktien ja me-hengen luomisessa. (Rasinkangas 1988, Virtapohjan 1998, 66 mukaan.) Urheilujournalismi ei siis ole vain senttien ja sekuntien laskemista, vaan sillä on valtaa ja vaikutusta, osin metaforien kautta (Palomäki 2001, 14).

4 MEDIAN URHEILUSANKARIT

Sankarin minimimääritelmän ensimmäinen ehto on se, että sankari tekee sankaritekoja. Länsimaisessa kulttuurissa lähinnä miehiseen kulttuuripiiriin liitettyyn sankaruuteen voi Virtapohjan mukaan liittää myös sen, että sankari on hyvän puolella, sankari saa arvostuksen ympäröivältä yhteisöltä, ja sankarista ja hänen teoistaan kerrotaan aina kertomuksia. Urheilusankarit tekevät sankarilliset tekonsa urheilun kentillä, ja kertomukset niistä kertovat joukkoviestimet. (Virtapohja 1998, 18.)

Sankarit ovat sankareita vain kielellisten sankarikertomusten kautta (Virtapohja 1998, 40). Siksi medialla on merkittävä rooli uuden vuosituhannen julkkissankareiden luomisessa ja heidän imagonsa rakentamisessa. Media korostaa niitä, joista on tullut sankareita tai julkkiksia (Virtapohja 1998, 21) ja käyttää heidän tarinoitaan häikäilemättä hyväkseen. Myös urheilusankarit syntyvät mediassa. Kuten jokaisessa jalkapallojoukkueessa on erilaisissa rooleissa olevia pelaajia, myös urheilujournalismi jakaa juttujensa henkilöille rooleja. Näiden roolien juuret ovat usein todella syvällä historiassa tai urheilun kehityskulussa. Seuraavassa käsitellään urheilusankaruuden taustoja ja syntyä sekä sitä, millainen itse asiassa on uuden ajan urheilusankari.

4.1 Mikä on urheilusankari?

*”Urheilusankaruus on sankaruutta, jossa sankariteot tehdään urheilukentillä”
(Virtapohja 1998, 16).*

Virtapohjan (1998, 16) mukaan urheilusankarit ovat osa viestinnän keinoin rakennettua todellisuutta, toisin sanoen siis kulttuurisidonnaisia hahmoja. Elovaara (2007, 53) taas muistuttaa, ettei modernia urheilusankaria voi määritellä yleisesti pätevillä kriteereillä, vaan yksilöt valitsevat omat sankarinsa omilla kriteereillään ja omiin kokemuksiinsa perustuen. Urheilijankin on silti tehtävä sankaritekoja tullakseen sankariksi. Nämä sankariteot edustavat hyvää muiden ihmisten silmissä, minkä seurauksena urheilija saa

merkityksensä sankarina ja sankarin aseman muilta ihmisiltä yhteiskunnan sanelemien ehtojen mukaisesti. Vastavuoroisesti sankari kokoaa yhteisöä ja tukee sen yhteisyyttä. Urheilijan tekemistä sankariteoista media muokkaa omia sankarikertomuksiaan. (Virtapohja 1998, 16–17.)

Urheilusankarin aseman saavuttanut urheilija saa nauttia kulttuurin tuomasta hyvän miehen lisästä, sillä sankarin ajatellaan olevan hyvä ja nuhteeton eikä tällä uskota olevan heikkouksia. Kerran sankarin jalustalle nostettua urheilijaa ei ole aivan helppo pudottaa alas, vaikka sankari lankeaisikin pahoille teille. Siksi median uutisointi esimerkiksi sankarin riekkumisesta yökerhossa saattaa kääntää yleisön närkästyksen mediaa itseään kohtaan. Langenneella sankarillakin on aina tie takaisin ylös, hyvien ja ihailtujen urheilijoiden kastiin. Pieni särö puhtoisessa sankari-imagossa saattaa tehdä sankarista jopa inhimillisemmän ja helpomman samastumiskohteen. (Virtapohja 1998, 28.) Itse asiassa modernilla urheilusankarilla on lupa olla epätäydellinen, toisin kuin antiikin puolijumalilla (Elovaara 2007, 53).

Urheilusankari voi olla myös konna. Tyypillisimmin konna syntyy dopingin kautta. Kun askeettisin ponnisteluin Suomen kansallissankarin asemaan nousseen urheilijan osoitetaan käyttäneen kiellettyjä keinoja, on hän vetänyt lokaan niin itsensä, suomalaisuuden kuin jokaisen suomalaisenkin (Virtapohja 1998, 68). Konnan asemasta voi olla yhtä vaikea päästä eroon kuin sankarinkin, minkä on osoittanut Lahden dopingskandaalin monen vuoden käsittely mediassa. Virtapohjan (1998, 242) mukaan journalistinen draama kääntyy yhä myyvämmäksi, kun urheilusankarin noususta kertovien juttujen jälkeen uutisoidaan sankarin tuho.

4.2 Myyttiset sankarit

John Fiskin (1992, 116) mukaan ”myytti on kertomus, jonka avulla kulttuuri selittää tai ymmärtää luonnon tai todellisuuden joitain puolia”. Alun perin myyteillä on selitetty elämää ja kuolemaa, hyvää ja pahaa, sekä luonnonvoimia ja jumaluutta. Nykyään ne avaavat enemmän esimerkiksi miehen ja naisen rooleja, jotka myyttien kautta asettuvat

paikoilleen ja muuttuvat samalla itsestään selviksi. Myytin päätehtävä onkin muuttaa historiallista luonnolliseksi, mikä tekee siitä läpinäkyvän ja vaikeasti havaittavan. (Seppänen 2001, 183.) Juuri näistä syistä tulee harvoin ajatelleeksi, että sanomalehtien urheilusivujen sankarit ammentavat voimansa myyteistä. Virtapohja (1998, 51) esittää ajatuksen, jonka mukaan televisiokuvan hidastus mytologisoi urheilijan suorituksen, joten miksei samaa voisi tehdä myös lehtitekstillä. Cotterell siteeraa Carl Jungia, jonka mukaan jokaisella ihmisellä on sekä yksilöllinen että kollektiivinen piilotajunta. Yksilöllinen koostuu vain omista kokemuksista, kun taas kollektiivinen pitää sisällään koko ihmiskunnan henkisen perinnön. Tämä menneisyyden yhteinen kokemusvarasto on luonut arkkityypit eli peruskuvat, ”jotka saavat meidät tiedostamaan kaukaiseen menneisyyteen kuuluvan alitajuisen sielunelämän. Tämä sielunelämä edustaa muinaisten esivanhempiemme ajattelua, tapaa jolla he käsittivät elämän ja maailman, jumalat ja ihmiset.” (Cotterell 1995, 7.)

Ensimmäiset kirjalliset maininnat länsimaisesta urheilusta löytyvät Homeroksen eepoksista *Ilias* ja *Odyseia*. Molemmat eepokset kertovat myyttisestä Troijan sodasta (1194–1184 eKr.), ja molemmissa teoksissa myös urheillaan. Tunnetuin urheilukohtaus on ehkä Odyseian loppuhuipennus, jossa Odysseus voittaa jousikilpailun ja paljastaa kilpakosijoilleen todellisen minänsä. (Koski, Rissanen, Tahvanainen 2004, 13–15.) Urheileminen on siis jo alun perin yhdistynyt sodankäyntiin, mistä kumpuavat nykypäivän urheilukielen sotatermit. Rikkaan mytologian synnyn mahdollisti kuitenkin vasta kreikkalaisten ihmismäinen jumalkäsitys, johon liittyi jumalten kilpaileminen Olympian laaksossa. Etenkin puolijumalissa jalostuivat ihmismäiset ja jumalalliset ominaisuudet, kuten lihaksikas ruumis ja taito taistella muita etevämmin. Puolijumalat olivat kuitenkin kuolevaisia ja joutuivat usein virheittensä vuoksi asemaan, josta pois pääsy vaati sankaritekoja. Näiden tarusankareiden luonnollisia seuraajia olivat ”stadionien tai painikenttien pölyssä kisaavat öljytyt urheilijat”. (Koski ym. 2004, 18–20.) Urheilusankarit vertautuvat usein edelleen puolijumaliin, jotka olivat inhimillisiä, mutta kykenivät samanaikaisesti lähes yli-inhimillisiin suorituksiin.

Keskiajalla urheiluperinne pysyi hengissä vain ritarikulttuurissa, jonka turnajaiset olivat kuin antiikin urheilujuhlia. Samalla turnajaisyleisö loi esikuvia nykyajan jalkapallohuliganismille. Vei kuitenkin satoja vuosia, ennen kuin urheilu alkoi jälleen

kiinnostaa suurta yleisöä. 1900-luvulla urheilussa alkoivat näkyä antiikin mytologian jäljet, jotka ilmenevät esimerkiksi seurojen nimissä: Moskovan Spartak, Sparta Praha, Ajax Amsterdam, Porvoon Akilles... (Koski ym. 2004, 148.) Suomalaisen urheiluseurojen nimet ovat usein liitettävissä myös traditionaaliseen urheilusankaruuteen, eli eläimelliseen voimaan, perinteisiin hyveisiin tai mytologian sankareihin. Ihanteelliseen, raittiiseen ja verryttelypukuiseen maalaispoikaan assosioituvat esimerkiksi Pyrkivä, Reipas, Ponnistus, Tarmo, Riento ja Loimu. (Paavola 2001, 209–210.)

Virtapohja (1998, 46) listaa suomalaisille rakkaita urheilumyyttejä:

Suomen juokseminen maailmankartalle, suomalaisen rodun poikkeukselliset urheiluedellytykset, ainutlaatuisen suomalaisen suoritusominaisuuden, sisuun, liittyvät uskomukset, suomalaisten näkeminen erityisenä olympiakansakuntana ja suomalaisten huonon joukkueurheilumenestyksen selittäminen jäyhään, yksinäisyydessä viihtyvään luonteenlaatuun vetoamalla.

Sankarimyyteillä on miehinen leima (kuten nykyaikaisella urheilujournalismillakin, huom!) ja ne periytyvät aikaan, jolloin miehet vastasivat metsästämyllä yhteisön ravinnonsaannista ja hyvinvoinnista. Miehistä sankaruutta on vaadittu myös vihamielisessä ympäristössä ja kilpailuyhteiskunnassa. (Virtapohja 1998, 47. huom! kirjoittajan oma tulkinta.)

Day (1984, 378–390) esittelee 12 sankarimyyteille tyypillistä ominaisuutta:

1) jumalalliset vanhemmat, 2) epätavallinen hedelmöitys ja poikkeuksellinen syntymä, 3) isä kieltää ja yrittää tappaa lapsen, 4) eläimet tai ottovanhemmat kasvattavat lapsen, 5) sankari kypsyy sankaritekoihin suhteellisen pitkän hiljaiselon jälkeen, 6) sankari pelastaa kaapatun neitsyen tai aarteon, 7) matka manalaan, 8) kyky hallita luontoa ja eläimiä, 9) isän tunnustus ja/tai valtakunnan saaminen, 10) sankari edustaa oman aikakautensa miesihannetta, 11) epätavallinen kuolema, ja 12) sankari ei ole kuollut, vaan syvässä unessa.

Nopeasti ajatellen nykyajan urheilusankareilla ei ole mitään tekemistä Dayn sankarimyyttien kanssa. Kuitenkin monet ominaisuudet, kuten hidas kypsyminen sankariksi, sopivat yhteen urheilijoiden peräänantamattoman harjoittelun kanssa. Matka manalaan on kuin urheilijan viimeistelyleiri ennen kisoja, kyky hallita luontoa taas vastaa oman ruumiin kontrollointia ja pakottamista koviin suorituksiin. Isän tunnustus

tai valtakunnan saaminen on kuin urheilijan palkitseminen, joka pönkittää merkittävästi urheilusankaruutta. Etenkin suosittu urheilijan kuolema kesken kilpailun synnyttää hänen ympärilleen myyttisen hehkun. Esimerkiksi formulakuski Ayrton Sennasta on jäljellä sentimentaalisia, myyttiä rakentavia muistoja. (Virtapohja 1998, 47–48.)

4.3 Symboliset johtajat

”Symbolinen johtaja on henkilö, joka toimii ensisijaisesti merkityksensä ja imagonsa kautta, riippumatta virallisesta asemasta.” (Virtapohja 1998, 21)

Merkitys ja imago viittaavat tässä julkkisten kansansuosioon. Orrin E. Klapp (1964) esittää julkkissankarit julkisen draaman päähenkilöinä. Julkisella draamalla hän tarkoittaa joukkoviestimien välittämää vuorovaikutusta, jossa näyttelijöiden (julkisten) teot vaikuttavat jollain tapaa yleisöön (Klapp 1964, 24–25). Virtapohjan (1998, 85) mukaan Klappin julkinen draama merkitsee hieman laajempaa kokonaisuutta kuin journalistinen draama: ”Journalistinen draama on omien journalististen konventioidensa seurauksena luomassa julkista draamaa.”

Symbolisessa johtajuudessa ei ole kyse vain teoista ja puheista, vaan myös edustamisesta. Tällaiseen asemaan nousseilla henkilöillä on dramaattinen rooli ja he tuottavat mielihyvää yleisölle. Samalla heitä käytetään psykologisesti ja he synnyttävät ympärilleen erilaisia ihailijaryhmiä. (Virtapohja 1998, 85.) Kansallinen urheilusankari edustaa siis symbolisesti koko kansaa. Klappin (1964, 42) mukaan se, miten yleisö käyttää symbolisia johtajia psykologisesti, erottaa heidät käytännön johtajista, jotka konkreettisesti *tekevät* asioita johtaakseen ryhmiä. Symbolinen johtaja on usein passiivinen eikä oikeastaan *johda* mitään. Sankareiksi luokiteltavia symbolisia johtajia voidaan käyttää esimerkiksi identifikaation ja imitaation malleina. Kun ihmiset identifioituvat sankarin rooliin, he kokevat useimmiten sävähdyttävän ja mieltä ylentävän tunteen. (Klapp 1964, 43.)

Klappin (1964, 20) mukaan sankari ei tietyssä pisteessä enää pysty itse hallitsemaan julkista imagoaan, vaan se alkaa elää mediassa omaa elämäänsä. Urheilusankarit ovat juuri sellaisessa asemassa, että he muuttuvat helposti kansan yhteiseksi omaisuudeksi (Virtapohja 1998, 21). Seuraavaksi esittelen urheilijan julkkissankaruutta erään tunnetun jalkapalloilijan kautta.

4.4 Kenttien julkkissankarit

Virtapohja (1998, 19) tekee eron sankarin ja julkkiksen välille: ”Sankari edustaa yhteisöä, mutta julkkis on omia etuja ajava yksityishenkilö. Miksei henkilö kuitenkin voisi olla molempia, siis sekä sankari että julkkis? Monien urheilijoiden kohdalla näin onkin: tavoitteet ja suoritukset ovat ennen kaikkea henkilökohtaisia, mutta yleisö, eli yhteisö, tekee mahdollisesta menestyksestä yhteistä omaisuutta. 1990-luvulta lähtien suurten kansallissankareiden tilalle on noussut pinnallisempia julkkissankareita, joita ei hyödynnetä niinkään kansallisissa, vaan kaupallisissa tarkoituksissa (Virtapohja 1998, 237–238).

Elovaaran mukaan moderni urheilusankari on aina myös julkisuuden henkilö. Urheiluviihteen globalisoitumisen myötä aikaisemmista työväenluokan sankareista on yhtäkkiä tullut kansainvälisiä supertähtiä. (Elovaara 2007, 189.) Paras esimerkki modernista urheilusankarista on ehkä David Beckham, jonka Elovaara (2007, 120) luokittelee *metroseksuaaliksi perheenisäksi*. Beckham on epäilemättä yksi maailman tunnetuimmista urheilijoista ja perheenisistä, minkä lisäksi tyyli-ikoni ja roolimalli modernille miehelle. Vaikka Beckhamin ura jalkapalloilijana on jo ehtoopuolella, hän herättää yhä kiinnostusta ja intohimoa ympäri maailmaa. Hän ei ole vain urheilusankari, vaan myös julkisuuden supertähti. (Elovaara 2007, 121.) Julkisuudessa Beckhamille on tuonut nostetta myös hänen avioliittonsa edesmenneen tyttöbändin Spice Girlsin jäsenen Victoria Beckhamin (os. Adams) kanssa. Parista on tullut ikoni ja brändi, joka ilmiönä ylittää jopa Davidin taituruuden jalkapallokentällä ja Victorian kuuluisuuden Spice Girlsin jäsenenä (Blackburn 2003, 67).

Merkittävä pönkittäjä David Beckhamin urheilusankaruudelle ovat luonnollisesti hänen taitonsa jalkapalloilijana. Hän on ehdottomasti yksi 1990-luvun parhaista englantilaisista jalkapalloilijoista ja siksi myös yksi maailman parhaista pelaajista. Vaikka Beckham tunnetaan parhaiten uskomattomasta potkutekniikastaan ja vapaapotkuistaan, ennen kaikkea sinnikkyys ja kova työnteko nostivat hänet aikoinaan Englannin maajoukkueen kapteeniksi ja sankaruudessa muiden ohi. Muita avainominaisuuksia, jotka tekevät Beckhamista sankarillisen, ovat hänen omistautumisensa perheelleen sekä yleinen esimerkillinen käytöksensä. Huolimatta muutamista uskottomuussyytöksistä Beckham on onnistunut säilyttämään omanarvontuntonsa sekä positiivisen julkisen imagonsa rakastavana aviomiehenä ja huolehtivana isänä. (Elovaara 2007, 125.)

Beckhamin julkinen imago on täysin riippuvainen mediasta. Hänen julkkisstatuksensa ja jatkuva esiintymisensä julkisuudessa ovat levittäneet hänen kasvokuvansa joka puolelle maailmaa. Beckhamin markkina-arvoa on turha kiistää, vaikka espanjalaisseura Real Madridin toimitusjohtaja Florentino Perez sitä yrittikin tarjotessaan englantilaiselle sopimusta:

All I want to say to you now, David, is that if you come to Madrid you won't ever regret it. We don't want you here for the publicity or to sell shirts. I think you are one of the best players in the world and we believe you can make our team a better team.

Silti Beckhamin sopimus Real Madridin kanssa on luokiteltu seuran järkeväksi taloudelliseksi sijoitukseksi, joka tehtiin ennen rahan kuin urheilullisten syiden vuoksi. (Elovaara 2007, 145–146.)

Urheilijan nousu modernin julkkissankarin asemaan edellyttää Elovaaran (2007, 191–197) mukaan 1) urheilullisuutta ja lahjakkuutta, 2) voittajan asennetta, 3) viehättävää ulkonäköä ja kysyttyä imagoa, sekä 4) olosuhteiden otollisuutta. Esimerkiksi viimeinen kohta ei varmasti olisi täyttynyt, mikäli Beckham naisellisine ominaisuuksineen ja pehmeine arvoineen olisi syntynyt maskuliinisten arvojen 1940-luvulle (Elovaara 2007, 197). Merkittävin ominaisuus, joka erottaa julkkissankarin ”tavallisesta” urheilusankarista, kuvataan kohdassa 3. Viehättävyys ja kaupallisesti kysytty imago ovat nykyaikaisen urheilujulkkiksen tärkeimmät tuntomerkit.

4.5 Kansallissankarit ja urheilun nationalismi

Vaikka julkkissankarit ovat osaltaan nousseet urheilun kansallissankareiden tilalle, on kansallistunteella silti edelleen suuri merkitys urheilukentillä ja urheilujournalismissa. Virtapohja (1998, 46) kirjoittaa: ”Sankareilla on keskeinen asema kansallisessa mytologiassa, joka puolestaan tarjoaa aineksia kansallisen identiteetin rakentamiseen ja rakentumiseen.” Urheilua voidaan pitää identiteetin rakentamiseen hedelmällisenä ympäristönä, sillä se houkuttelee meidät valitsemaan puolen tai suosikin, jonka tunnemme olevan osa itseämme. Urheilu kiinnittyy olennaisesti identiteetin käsitteeseen: ”on tietoisuus omista juurista, on yhteisiä muistoja tapahtumista ja henkilöistä, ja on tunne yhteisestä kohtalosta”. (Virtapohja 1998, 58–59.)

Jos ajatellaan, että urheilusankari on kansallissankari, suomalaisen urheilu- ja kansallissankarin yhteisönä on Suomen kansa. Näin ollen suomalaisen urheilusankarin tekojen on lujitettava nimenomaan suomalaista yhteisöllisyyttä. Urheilusankarit eivät kuitenkaan ole ”luonnostaan” jonkin kansallisuuden ruumiillistumia, vaan yhteisö rakentaa yhteenkuuluvuuden tunnetta itsensä ja sankarin välille näkemällä aktiivisesti kansallisuuden menestyvän urheilijan perusominaisuudeksi. Näin ”voimme samastua näihin median dramatisoimiin sankareihin, jännittää heidän kanssaan ja iloita heidän menestyksestään tai vastaavasti masentua heidän tappioistaan.” (Virtapohja 1998, 19.) Juuri tästä syystä suomalaisten voitot ovat mediassa usein ”meidän voittojamme”, kun taas tappiot mielletään ”heidän tappioikseen”.

Urheilu on näennäisesti epäpoliittinen alue, mutta silti siinä saavutettu menestys purkaa muualla yhteiskunnassa syntyneitä poliittisia jännitteitä. Yhteiskunnallisen tilanteen muutokset taas nostavat kansalaisten draamaherkkyyttä, mikä on omiaan tarjoamaan kasvualustan urheilusankareille. (Virtapohja 1998, 227–229.) Tästä esimerkkinä toimii vuoden 1995 jääkiekon maailmanmestaruus, joka oli osaltaan nostamassa Suomea vuosikymmenen alun lamasta. Silloin ruotsalainen valmentaja Curt Lindström nousi Suomessa kansallissankarin asemaan. Merkittävänä tapahtumana saksalaisten identiteetin rakentamisessa puolestaan on nähty niin sanottu *Bernin ihme*. Saksan joukkueen 3–2-voittoa Unkarista jalkapallon MM-kisojen finaalissa Bernin Wankdorf-

Stadionilla 4. päivänä heinäkuuta 1954 on pidetty toisaalta historiallisena saavutuksena, toisaalta nimenomaan *ihmeenä*. (Jordan 2005, 265–266.)

Kommunistimaissa, erityisesti Itä-Saksassa, urheilusankareita käytettiin valtiojohtoisesti suurten yhteiskunnallisten ongelmien peittäjinä (Virtapohja 1998, 231). Esimerkiksi Münchenin olympialaisista 1972 käytettiin nimitystä *heitere Spiele* (ilon kisat), ikään kuin vastavoimana vuoden 1936 natsiolympialaisille (Tomlinson & Young 2006, 8). Isot urheilutapahtumat, kuten olympialaiset, ovat isäntämaalle täydellinen väline näyttäytyä muulle maailmalle positiivisessa valossa. München oli Saksalle mahdollisuus osoittaa olevansa rauhaa rakastava, demokraattinen valtio, jossa menneet on haudattu. Kun palestiinalaisten terroristiryhmä *Musta syyskuu* murhasi 11 israelilaisurheilijaa, avasivat Münchenin tapahtumat niitä haavoja, joita olympialaisten olisi pitänyt parantaa. (Young 2006, 118.)

Kokkonen (2003, 45) näkee urheilussa kansakuntien viimeisen yhdistäjän sirpaloituneessa maailmassa. Urheilun merkitys korostuu, koska yhteiskunta ei pysty tarjoamaan muita samastumisen kohteita. Viihdearvonsa lisäksi urheilu ohjailee suurten massojen mielenkiintoa, ja nationalismin avulla urheiluyhteisöksi saadaan houkutelua myös ne, joita itse urheilu ei liiemmin kiinnosta. Kokkonen (emt.) kirjoittaa:

Parhaita sankareita ovat olleet tavallisista tai vaatimattomista oloista tiensä menestykseen raivanneet urheilijat. Sankari on jostain kotoisin, mutta samalla hän yhtä aikaa koko kansan poika.

Vaikka nationalismia on pidetty 1800-luvun ja 1900-luvun alun aatteena, se vahvisti asemaansa 1990-luvulla globalisaation kyseenalaistettua kansallisvaltion ja kansallisuuden (Kokkonen 2003, 34). Urheilulla on ollut merkittävä rooli nationalismin uudessa tulemisessa. Tiedotusvälineet pönkittävät urheiluvetoista nationalismia korostamalla vastakkainasetteluja, joita löytyy etenkin joukkuelajien maaotteluista (Kokkonen 2003, 47). Maailman yleisin kansallisurheilu on jalkapallo. Sen aseman takaa ”vakaa käsitys oman maan jalkapallon erityispiirteistä ja kansanluonnetta kuvaavasta pelitavasta”. (Kokkonen 2003, 39.) Siksi haluan tutkimuksessani käsitellä juuri jalkapallosankareita, jotka vaikuttavat mediassa esiintyessään koko kansan mielentilaan.

5 KUINKA JALKAPALLOSANKARUUS RAKENTUI

Seuraavaksi analysoin Helsingin Sanomista ja Die Weltistä keräämäni sanomalehtiaineistoa. Olen pyrkinyt etsimään artikkeliaineistosta erilaisia diskursseja, joissa urheilusankaruus rakentuu ja joissa sitä käsitellään. Kirjoitan niistä lehti- ja pelaajakohtaisesti. Aluksi on kuitenkin syytä esitellä ja perustella diskurssianalyysin käyttöä tutkimusmetodina sekä huomioida mahdollisuudet ja rajoitteet, joita vieraan kielen analysointi tuo tutkimukseen.

5.1 Diskurssianalyysi tutkimusmetodina

Diskurssianalyysi on kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä.

(Suoninen 1999, 19)

Tutkin työssäni jalkapallosankaruuden rakentumista ja käsittelyä nimenomaan kielenkäytön näkökulmasta ja käytän tutkimusmenetelmänä aineistolähtöistä diskurssianalyysia. Sen avulla voin lähteä liikkeelle mahdollisimman puhtaalta pöydältä ja rakentaa teorian aineistosta lähtien, ikään kuin alhaalta ylös (Eskola & Suoranta 1999, 19), vaikka minulla onkin tiettyjä ennakko-oletuksia urheilusankaruuden rakentumisesta sanomalehdissä. Eskolan ja Suorannan (emt.) mukaan aineistolähtöinen analyysi tuo perustietoa tietyn ilmiön olemuksesta, ja tämän perustiedon saavuttamisen jälkeen ilmiöstä voidaan puhua tai sitä voidaan vertailla toiseen ilmiöön. On mahdollista, että suomalaisen sanomalehden rakentama jalkapallosankaruus on varsin erilaista kuin saksalaisen lehden vastaava.

Diskurssianalyysin lähtökohta on Eskolan ja Suorannan (1999, 195) mukaan se, ettei kieli ole väline todellisuuden tavoittamiseen, vaan on itse osa todellisuutta. Suoninen (1999, 19) muistuttaa, etteivät puheet ja teot ole diskurssianalyysissä toistensa vastakohtia, vaan ne molemmat ylläpitävät tai muuntavat sosiaalista todellisuutta. Niinpä voidaan ajatella, että urheilujournalismilla on todellinen mahdollisuus vaikuttaa

sankareiden rakentumiseen, muutenkin kuin vain lehden lukijoiden silmissä. Diskurssianalyysi sopii myös urheilujournalismin valtakäytösten tutkimiseen. Jalkapallon MM-kisojen yhteydessä erityisen relevanttia on tutkia sitä, kenellä on oikeus puhua ja kenen kielellä puhutaan (Kunelius 2003, 225). Kontekstilla, eli sillä, missä yhteydessä puhe on tuotettu, on valtafunktioiden tutkimisessa suuri merkitys. "Myös vähemmän totuudenmukaiset tarinat voivat vaikuttaa sosiaaliseen todellisuuteen eli vaikka syytöksissä ei olisi mitään perää, niin silti ne voivat tuomita syytetyt, vähentää voiton arvoa jne.". (Eskola & Suoranta 1999, 196.)

Etsin aineistosta myös jalkapallokielen metaforia eli kielikuvia, jotka tässä tapauksessa tuottavat merkityksiä viittaamalla johonkin jalkapallotekoon, henkilöön tai ajatukseen selittämällä tai tulkitsemällä sitä toisen ilmauksen kautta (Lehtonen 2004, 132). Tutkin Helsingin Sanomien ja Die Weltin urheilutoimittajien käyttämiä kliseitä, ylisanoja ja urheilun merkitystä korostavia ilmaisuja, joita ammattikunta on Pänkäläisen (1998, 21) mukaan itse myöntänyt käyttävänsä. Metaforat, kliseet ja ylisanat muodostavat uskoakseni diskursseja, joissa urheilujournalismin draama ja sankaruus rakentuvat. Käytän aineiston analyysissä suoria sitaatteja, joista sitten teen diskursiivisia tulkintoja (Eskola & Suoranta 1999, 197).

5.2 Vieraan kielen analysointi

Koska analysoin tutkielmassani äidinkieleni, suomen, lisäksi saksan kieltä, on minun pohdittava sen tuomia mahdollisuuksia ja rajoitteita. Katson, että saksan taitoni ja luetun ymmärtämiseni on hyvää tasoa, joten suuremmilta ongelmilta tai väärinymmärryksiltä uskoakseni vältytään. Lisäksi jalkapallokieli on pitkälti varsin universaalia, ja esimerkiksi tietyt metaforat sekä politiikan, sodan ja talouselämän termit toistuvat samanlaisina useissa kielissä (Palomäki 2001, 5). Siitä huolimatta kielen kulttuurisidonnaisuus asettaa omat haasteensa kahden eri kielen rinnakkaiselle tutkimiselle.

Palomäen (2001) tapaan luovun suosiolla vaihtoehtoisten ilmaisutapojen esittämisestä, koska tutkittavista kielistä vain suomi on äidinkieleni. Jalkapallojournalismin kielen taustalla on otettava huomioon myös Suomen ja Saksan lajikulttuurien erilaisuus. Jalkapallo on Saksan kansallisurheilua ja lajilla on maassa pitkät perinteet. Saksan miesten maajoukkue on menestynyt kansainvälisellä tasolla, toisin kuin Suomen. Vähäinen merkitys ei ole myöskään sillä, että tutkittavat kisat järjestettiin juuri Saksassa. Sopii olettaa, että Die Welt käyttää omasta joukkueestaan kirjoittaessaan kansallistunnetta kohottavaa kieltä. Helsingin Sanomat taas raportoi kisoista periaatteessa ulkopuolisena tiedottajana, koska Suomen maajoukkue ei ollut mukana.

Edellytyksiäni vieraan kielen analysoinnissa tässä yhteydessä parantavat vähintään kohtuullinen tietämykseni sekä vankka kiinnostukseni jalkapalloa ja muuta urheilua kohtaan. Pitkänen-Huhta (1999) esittää *top-down-mallin*, jonka mukaan lukijan aikaisemmat tiedot kielestä ja maailmasta ohjaavat koko vieraan kielen lukuprosessia. Mallin mukaan teksti koostuu kahdesta tasosta: pintarakenteesta, joka tarkoittaa vain tekstin fyysistä muotoa, ja syvärakenteesta, joka puolestaan viittaa merkitykseen tai semanttiseen tulkintaan. Vieraskielisen tekstin ymmärtämisessä semanttinen syvärakenne on ratkaisevassa asemassa, kun taas pintarakenteen merkitys on vähäinen. Pitkänen-Huhta muistuttaa kuitenkin, että lukijan on löydettävä tekstin kirjoittajan tarkoittama merkitys objektiivisesti ja ilman tulkintaa. Niinpä lukuprosessissa ovat tarpeellisia sekä tekstin kielellinen muoto että lukijan taustatiedot. (Pitkänen-Huhta 1999, 265–266.) Koska saksankielinen urheilu- ja jalkapallosanasto on minulle tuttua, uskon selviäväni analyysistä kunnialla.

5.3 Aineiston rajaus

Olen rajannut sanomalehtiaineistoni alkamaan 1.6.2006, jolloin kisojen alkuun oli reilu viikko aikaa, ja päätymään 21.7.2006 uutisoituihin kansainvälisen jalkapalloliitto Fifan päätöksiin, jotka koskivat Zinedine Zidanen puskua MM-finaalin jatkoajalla. Aineiston valintakriteerinä oli Zidanen, Fabio Cannavaron tai Miroslav Klosen esiintyminen tekstissä. Mukana ovat niin uutisartikkelit, toimittajien kommentit kuin kolumnitkin.

Näin ollen aineistoni käsittää kaikkiaan 205 artikkelia, joista 74 Helsingin Sanomien urheilusivuilta ja 131 Die Weltin MM-kisaliitteestä. Lukijoiden haastatteluja en käyttänyt, koska katsoin valmiin sanomalehtiaineiston riittävän journalistisen urheilusankaruuden tutkimiseen (Eskola & Suoranta 1999, 119).

Edellä mainitut rajaukset olen tehnyt aineiston teoreettista kattavuutta silmälläpitäen. Teoreettisesti riittävän edustava aineisto voidaan nähdä tapausesimerkkinä yleisestä. (Eskola & Suoranta 1999, 65.) Jotta saadaan kattava kuva Zidanen, Cannavaron ja Klosen MM-kisasankaruuksien rakentumisesta ja sitä kautta kenties myös Helsingin Sanomien ja Die Weltin tavoista rakentaa urheilusankaruutta yleisesti, on tutkittava sekä ennakojuttuja että kisojen aikaista ja jälkeistä journalismia. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2008, 177) huomauttavat, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistosta ei tehdä päätelmiä yleistäen, mutta koska taustalla on alun perin aristoteelinen ajatus yleisen toistuvuudesta yksityisessä, voidaan yksittäistapausta riittävän tarkasti tutkimalla tuoda esiin se, mikä ilmiössä on merkittävää ja toistuvaa yleisemmälläkin tasolla.

Koska katson, että aineistoni on laaja (ts. sanomalehtiartikkeleita on lukumääräisesti paljon), on minun syytä tehdä ero koko aineistokorpuksen ja varsinaisesti analysoitavan aineiston välille. Käyn toki läpi koko aineistokorpuksen, mutta koska kielellisiä aineistoja on mahdotonta analysoida läpikotaisin, seulon artikkeleista analyttisten käsitteiden kautta varsinaisen tutkittavan aineiston. Juhilan ja Suonisen mukaan aineistoa on mahdollista rajata myös *vertailuasetelmaa* eri tapausten välille rakentaen. (Juhila & Suoninen 1999, 242–244.) Katson kuitenkin, että vieraan kielen analysoiminen mahdollistaa vertailun vasta tuloksista kirjoitettaessa.

5.4 Helsingin Sanomat

Seuraavassa analysoin Helsingin Sanomien artikkeleita diskurssianalyysille tyypillisten, aineistoa kuvaavien suorien sitaattien kautta (Eskola & Suoranta 1999, 200). Lainatut sanat ja virkkeet on analyysissa kursivoitu. Lainauksen katkaisumerkki on - -.

5.4.1 Rivitaikurista kuninkaalliseksi kapellimestariksi

Aloitin analysoimalla Zinedine Zidanen sankaruuden rakentumista ennen finaaliottelua. Artikkeleita, joissa Zidane esiintyy, on 25, ja ne julkaistiin Helsingin Sanomissa ajalla 10.6.–9.7.2006.

Koko Ranskan joukkue henkilöitiin jutuissa usein Zidaneen ja hän esiintyi joukkuepelaajana, jolta odotettiin paljon.

Ranskan kultaiset vuodet – maailmanmestaruus 1998 ja Euroopan mestaruus 2000 – henkilöityvät usein Zidaneen. (14.6.)

Zidanen ikä oli kuitenkin seikka, jonka epäiltiin heikentävän ratkaisevasti hänen suorituskyykyään.

Vuodet ovat tehneet maagisesta maestrosta tavallisen rivitaikurin... (14.6.)

Sanat *maaginen* ja *maestro* kuvaavat Zidanen uran hohdokkuutta ja lähes taianomaisuutta. Pelaaja, joka on urallaan saavuttanut lähes kaiken, ei voi itse olla syyllinen pelitaitojensa hiipumiseen, vaan sen ovat tehneet *vuodet*.

Zidanessa nähtiin kuitenkin koko ajan piilevä potentiaali. Pelitaidot olivat olemassa *ainakin paperilla*, kuten kovista nimistä usein urheilussa ilmaistaan. Valmentaja Erkka V. Lehtola kirjoittaa kolumnissaan:

Etelä-Koreaa vastaan Ranska on todennäköisesti timanttinen – ainakin paperilla. Numeropelissä se tarkoittaa koodia 4-4-2, jossa keskikentän salmiakkikuvion pohjalla pelaa Claude Makelele ja ylimmäisenä Zinedine Zidane. (18.6.)

Timantin avulla Ranska hyökkää avausottelua väkevämmin. (Etelä-Korean) Vaarallisin vihollinen on tietysti Zidane. (18.6.)

Lehtola tekee Zidanesta *timantin*, eli joukkueen hyökkäyspelin, tärkeimmän palasen ja vastustajan *vaarallisimman vihollisen*. Sanalla vaarallinen on urheilussa kaksoismerkitys. Tässä se tarkoittaa Ranskan parasta asetta, eli pelaajaa, Etelä-Koreaa vastaan.

Ranskan joukkueen ja Zidanen ikääntymistä korostettiin kisojen alkuvaiheessa jatkuvasti. Zidanesta tehtiin ikään kuin sammunut tähti, joka lisäksi teki otteluissa virheitä.

- - tosiasia on, että Ranskan peli on liikaa jo ehtoopuolella olevien tähtien varassa. Kultapäivien loistokas pelin strategi Zinedine Zidane oli Korea-ottelussakin kuin varjo parhaista päivistään. Kaiken huipuksi Zidane otti sunnuntaina turnauksen toisen varoituksen. Siten hän on syrjässä Togo-ottelusta, joka sattuu osumaan hänen 34-vuotissyntymäpäiväkseen. (20.6.)

Sanat *kultapäivien loistokas* korostavat jälleen aikaisempia saavutuksia ja vertautuvat *kuin varjo parhaista päivistään* -ilmaukseen. Zidane ei siis enää ollut kentällä sitä mitä ennen. Varoituksen *ottaminen* teki Zidanesta subjektin ja syyllisti hänet sääntörikkomukseen. Syntymäpäivästä huomauttaminen menee lähes ivailun puolelle: Varoitustilin täyttyminen on huonoin mahdollinen syntymäpäivälahja.

Jalkapalloväki ja urheilutoimittajat olivat pettyneitä Zidaneen, mikä näkyi kisojen alun journalismissa. Togo-ottelun alla Zidanelle ivailtiin vielä lisää:

Ranskalta puuttuu Zinedine Zidane kahden varoituksen takia, mutta se tuskin vie vauhtia ainakaan alaspäin. (21.6.)

Sitten tapahtui käänne. Ranska voitti neljännesvälierissä Espanjan 3–1, ja Zidanesta tehtiin HS:ssa ottelun ratkaisija. Ensimmäistä kertaa nostettiin esille myös hänen kapteenin asemansa joukkueessa. Zidane olikin yhtäkkiä joukkueen ja koko Ranskan pelastaja.

- - myöhemmin illalla nousi oikeaan aikaan esiin Ranskan maajoukkuekapteeni Zinedine Zidane. Zidane ratkaisi syötöllään ja 3–1-maalillaan ottelun Ranskalle - -. Takaisin Ranskan maajoukkueeseen MM-karsintojen loppuhetkillä palannut Zidane johdatti ensin joukkueensa kisoihin, ja sitten kisoissa hän siivitti Ranskan puolivälieriin. (28.6.)

Sanat *johdatti* ja *siivitti* kertovat vastuusta, jonka Zidane otti nimenomaan yksin koko joukkueensa ja maansa eteen. Hänen pelitaitojaan korostettiin eikä hän enää ollutkaan hidas, vaan käännökset olivat jopa liikaa Espanjan puolustukselle. Zidanen aikaisempia saavutuksia peilattiin nyt itse peliesitykseen:

Pallo haltuun ja oikean jalan tarkka sijoitus alanurkkaan samalla, kun Espanjan toppari Carles Puyol oli auttamattomasti myöhässä Zidanen käänöksissä. Hitaaksi haukuttu Zidane osoitti jälleen kerran, miksi hänet on valittu kahdesti maailman parhaaksi pelaajaksi. (28.6.)

Jutussa pääsi ääneen Ranskan valmentaja Raymond Domenech, joka kehuvalta kommentillaan konkretisoi Zidanen onnistumisen:

Hän vain jaksoi juosta, koko ottelun ajan. Vielä 89. minuutilla hän kiihdytti vauhtiaan. (28.6.)

Urheilutoimittaja Timo Järviö korosti kolumnissaan Zidanen ratkaisijan roolia Espanjan pudottamisessa. Järviö kirjoitti Zidanen tekemästä 3–1-*loppusinetistä*. Pelaaja siis kuvainnollisesti laittoi sinetin Espanjan kirjekuoren päälle ja lähetti tämän kotimatalle.

Siten Zidanen eläkkeellelähtö siirtyi ainakin yhdellä ottelulla. Muutaman vuoden takaisen ketterän pallotaiturin dieselmäiseksi muuttunut liikkuminen on vertynyt MM-turnauksen edetessä, ja samaa tahtia tarvitaan, kun puolivälierässä odottaa suursuosikki Brasilian kohtaaminen. Se on veteraanille taatusti mieluinen ottelu. Ratkaisihan hän kahdella pukkausmaalillaan Brasilian verkkoon mestaruuden Ranskan kotikisoissa. (29.6.)

Järviö jatkaa Zidanen parantuneiden otteiden korostamista. *Dieselmäinen* kuvaa urheilijan kankeutta ja hitautta, mutta Zidane on *vertynyt*, eli jälleen vetreässä ja nopeassa kunnossa. Muistutus kahdesta maalista Brasilian verkkoon vuoden 1998 MM-finaalissa kertoo siitä, että Zidaneen kohdistuvat odotukset olivat taas korkealla.

Samaan sävyyn kirjoittaa HS:n urheilutoimituksen uutispäällikkö Siri Markula kolumnissaan. Hän vertaa Ranskan maajoukkuetta *kolmekymppisiksi dinosauruksiksi*.

Meille Zidanen ikäluokkaan kuuluville Ranskan voitto saattoi tuoda jonkinlaista tyydytystä, vaikkei olisi joukkuetta kannattanutkaan. Käytettävä ennen -päiväystä saatiin vielä lykättyä, vaikka parasta ennen -päiväys olisikin jo historiaa. (30.6.)

Markula näpäyttää Zidanen arvostelijoita vertaamalla tätä kaikkiin uraansa lopettamassa oleviin urheilun supertähtiin, jotka joutuvat *sietämään julkisia spekulatioita raihnaisuudestaan*:

Zidane voi myhäillä koko matkan pankin kautta golfkentälle, kun me muut virittelemme herätyskellojamme vielä seuraavat kolme vuosikymmentä. (30.6.)

Seuraavassa otteluraportissa Zidane olikin jo *kuningas*, jota voi verrata kuningas jalkapallon kuninkaaseen, Peléen.

Toisen kuolema merkitsi toisen ylösnousemusta. Kuolleen kuninkaan tilalle nousee ainakin väliaikaisesti jo yksi kertaalleen kuopattu mies. - - Zidane ehdittiin haukkua kisojen aikana moneen otteeseen ikälopuksi pelaajaksi, mutta Frankfurtin illassa hän osoitti jälleen kerran niitä taitoja, jotka ovat tehneet hänestä kolmesti maailman vuoden pelaajan. (2.7.)

Vaikkei Pelé olekaan kuollut, *kuollut kuningas* henkilöityy häneen, koska Ranska pudotti uutisoidussa ottelussa maailmanmestaruutta puolustaneen Brasilian. Ilmaus *Frankfurtin illassa* mystifioi tilanteen ja tekee Zidanen esityksestä *jälleen kerran* erityisen.

Kuninkaalla oli jutussa lisäksi *manttelinperijä* (Ronaldinho), joka yritti *nousta mestarin rinnalle* vapaapotkullaan siinä kuitenkaan onnistumatta. Zidane kuvattiin jutussa nyt positiivisin ilmauksin:

Zidane hallitsi kovassa paikassa keskikenttää oivaltavilla syötöillään jättäen manttelinperijäkseen nimetyn brassi Ronaldinhon täysin varjoonsa. - - Zidane oli rauhoittavalla olemuksellaan ja oivaltavilla syötöillään ranskalaisten pelin pääarkkitehtinä. (2.7.)

Kuningas ehti siis vielä kerran jättää manttelinperijänsä *täysin varjoonsa*, eli pelikentällä näkymättömiin, ennen eläkkeelle vetäytymistään. *Rauhoittava* ja *oivaltava* puolestaan kuvaavat kokemusta, jota *pääarkkitehdillä* pitää ollakin.

Erkka V. Lehtola ennakoi Ranskan ja Portugalin väliseräkohtaamista kolumnissaan. Lehtolan mukaan *Zidane oli tullessa puoliväliserässä* ja *Zidanen herääminen on merkittävä osa positiivista kehitystä*, joka jatkuessaan vie Ranskan finaaliin. Ilmaus *tullessa* kertoo pelaajan olleen eräänlaisessa flow-tilassa, jossa häneltä onnistuu lähes kaikki. *Herääminen* puolestaan viittaa siihen, että piilevä potentiaali on vihdoinkin tullut esiin.

Kuusi vuotta sitten Ranskan Zinedine Zidanen kultainen maali upotti Portugalin EM-kisojen väliserässä. Punapaidat itkivät Brysselissä, mutta janoavat nyt kosta. (5.7.)

Portugalin kostonjano henkilöidään Zidaneen, jonka tekemä maali sai EM-kisoissa joukkueen pelaajat itkemään ja Portugalin laivan uppoamaan.

Portugali–Ranska-välierästä kertoneessa uutisessa Zidane pääsi jo otsikkoon, jossa sanottiin, että hänen sijoituksensa *toi* finaaliapaikan. *Zidanen sijoitus* oli siis subjekti, joka sai kaiken kunnian finaaliapaikan tuomisesta Ranskalle.

Ranska tarvitsee yhä vaan kapellimestarinsa - - tarkkoja rangaistuspotkuja. (6.7.)

Zidane oli *kapellimestari*, orkesterinjohtaja, jonka *tarkkoja* tahtipuikon heilautuksia ilman joukkue, tai itse asiassa koko *Ranska*, ei voi elää. Jutussa kerrottiin, kuinka Zidane onnistui rangaistuspotkussa *Münchenin valtaisalla MM-stadionilla*. Tämä siirtää kapellimestarin ominaisuudet koko ottelua ja suurta yleisötapahtumaa johtaviksi. Myöhemmin rankkaria vielä kuvailtiin:

Zidane otti melkein pä ylimielisen kahden ja puolen askeleen vauhdin ja laukoi jäätävästi pallon vasempaan alakulmaan. Maalivahti Ricardo heittäytyi oikeaan suuntaan, mutta Zidanen laukaus oli liian terävä torjuttavaksi. (6.7.)

Ylimielisyys kuvaa, kuinka helpolta suoritus on näyttänyt katsojan silmään; pelaajan ei tarvitse juuri tikkua ristiin laittaa saadakseen pallon maaliin. Metafora *jäätävästi* puolestaan kertoo maalivahdin paikalleen seisahtumisesta, *jäätymisestä*. Lisäksi sana *terävä* assosioituu helposti jääpuikkoon.

Erkka V. Lehtola nosti kolumnissaan Zidanen jopa Ranskan valmentajan Raymond Domenechin yläpuolelle. Harvasta pelaajasta kirjoitetaan valmentajansa kapteenina:

Domenech on jättänyt Thierry Henryn yksinäiseksi kärjeksi ja luottanut kapteeniinsa Zinedine Zidaneen. (7.7.)

Ranskan edettyä finaaliin HS:ssa korostettiin Zidanen poikkeuksellista ikää ja etnistä taustaa.

Tuntui kuin jo raakkina melkein pidetty Zinedine Zidane olisi nuorentunut yhtäkkiä kymmenen vuotta. (7.7.)

Champs Élyséesillä liehuivat myös Algerian liput: Ranskassa on paljon pohjoisafrikkalaisia siirtolaisia, ja Zidane on algerialaisten maahanmuuttajien poika. (7.7.)

Se, että pelaajasta kerrotaan muutakin kuin pelillisiä asioita, kertoo korkeasta arvostuksesta jalkapallomaailmassa. Etnisen taustan korostaminen tekee Zidanesta myös kansainvälisen, myyttisen sankarin.

Finaalipäivänä HS julkaisi erikseen uutisen siitä, kuinka loppuottelu oli uran viimeinen peli monelle tähtipelaajalle, myös Zidanelle. Jäähäväisiä kuvattiin jo ennakkoon metaforisesti:

Listan kärkinimi on - - Zidane, jonka vanavedessä poistuvat myös - -. (9.7.)

Zidane oli siis kunnialaivaston *kärkinimi*, jonka *vanavedessä* muut uransa päättävät saivat finaalin jälkeen poistua areenalta. Uutisissa ehdittiin kirjoittaa Zidanesta jo Ranskan joukkueen *pelastajana*, ja voi ajatella, että (hukkumasta) pelastetut uransa lopettaneet ranskalaiset saivat nyt astua pelastusveneeseen. Laivaston johtaja halajaa kuitenkin myös vastalahjaa, toista maailmanmestaruuttaan:

- - kaikki haluavat taistella viimeiseen asti ja antaa ikääntyville tähdille mahdollisimman mieluisan läksiäislahjan - -. (9.7.)

Erkka V. Lehtola korosti vielä kolumnissaan Zidanen roolia pelillisenä johtajana:

Maestro Zinedine Zidanen roolia pelin rytmittämisessä ja painopisteen vaihteluissa ei voi liikaa korostaa. (9.7.)

5.4.2 Tyylikäs 100 maaottelun mies

Seuraavaksi analysoin Fabio Cannavaron sankaritarinaa ennen loppuottelua. 13 HS:n artikkelia, joissa Cannavaro esiintyy, ovat ajalta 22.6.–9.7.2006.

Myös Cannavaron kautta henkilöitiin Italian maajoukkuetta, muttei yhtä vahvasti kuin Zidanen kautta Ranskaa. Cannavaro pääsi kuitenkin heti ensimmäisessä jutussa (22.6.) kommentillaan ääneen. Seuraavassa jutussa henkilöinti oli jo selvä:

Italian maajoukkueen kapteeni ja Juventuksen puolustaja Fabio Cannavaro poistui järkyttyneenä Italian joukkueen lehdistötilaisuudesta maajoukkueen harjoitusleirillä, kun hän kuuli toimittajilta Pessotton putoamisesta. (28.6.)

Gianluca Pessotto on Italian maajoukkueen ja Juventuksen entinen pelaaja, joka putosi ikkunasta Torinossa ja loukkaantui vakavasti. Cannavaro edusti siis koko maajoukkueen ja Juventuksen *järkytystä* tapahtuneesta.

Timo Järviö henkilöi kolumnissaan Italian puolustuspelin Cannavaroon:

Fabio Cannavaron johtama puolustus osoitti taas vahvuutensa ihailtavasti. (28.6.)

Varmana puolustajana tunnettua Cannavaroa kuvattiin usein maaliahneiden vastustajien hyökkääjien rinnalla. Ennen Ukraina-pleiä HS spekuloi hyökkääjä Andrei Shevtshenkon vaarallisuutta, mutta toisaalta mieluisuutta vastustajana italialaisille:

Tuntevathan Fabio Cannavaro ja kumppanit hänen metkunsä vuosien varrelta. (30.6.)

Kumppaneiden, eli Italian joukkueen, mutta etenkin Cannavaron oletettiin siis tuntevan Shevtshenkon *metkut*, eli pelitaidot, ja näin ollen myös selviävän niistä.

Erkka V. Lehtola kuvaili kolumnissaan (4.7.) Cannavaroa *uskomattomaksi*. Se viittaa tässä yhteydessä uskomattoman hyvään puolustuspeliin, jota Italiasta kirjoitettaessa korostettiin yleensä ensimmäisenä, aina ennen hyökkäyspleiä.

Saksa-välrierän ennakkojutussa (4.7.) korostettiin jo Cannavaron saavutusta, tulevaa 99. maaottelua. Italia voitti ottelun edeten finaaliin, ja Cannavaron *näkyvyyttä* korostettiin:

Varsinkin Fabio Cannavaron ohittaminen oli saksalaisille täysin ylivoimaista. Ihailtava ja tyylikäs suoritus miehen 99. maaottelussa. (5.7.)

Kokenut toppari ei tee turhia liikkeitä, mutta on aina vastustajan ja pallon tiellä. (6.7.)

Hyvän puolustajan *näkyvyys* on siis vastustajan ja pallon tiellä olemista, mutta itse asiassa myös näkymättömyyttä: ei *turhia liikkeitä*. Jutussa Cannavaro nostettiin myös

ikään kuin legendojen joukkoon kolmantena italialaispelaajana, joka pelaa 100. maaottelunsa.

Yksi loppuottelun keskushahmoista on Italian toinen toppari Fabio Cannavaro - - (9.7.)

Keskushahmo-vertauskuvan voi nähdäkseni tulkita siten, että Cannavarolta odotettiin finaalissa hyvän pelin lisäksi jonkinlaista huomion *keskipisteenä* olemista. Peliesitykset edellyttivät siis jo räväkämpää esiintymistä ja ehkä muutamia *turhia liikkeitä* (ks. edellinen kappale). Cannavaroa luonnehdittiin kuitenkin *tyylikkääksi*, mikä korostui verratessa häntä *täryjyräpariin*, Materazziin. Italian päävalmentaja Marcello Lippi pääsi jutussa ääneen kehuaan Cannavaron *fantastista turnausta* ja *omistamaan finaalin nimenomaan* hänelle. Lopuksi vielä varmuudeksi henkilöitiin italialaisten mahdolliset pelot:

Cannavaronkin kokemina painajaisina mielessä ovat vielä EM-finaalitappio 2000 jatkoajalla - - ja MM-puolivälierätappio 1998 - -. (9.7.)

5.4.3 Murhaava maalitykki

Saksan hyökkääjän Miroslav Klosen sankaritarina HS:ssa alkoi jo reilu viikko ennen kisoja, kun lehti kertoi Saksan maajoukkueen pelaamista harjoitusotteluista. Klosen MM-kisasankaruus rakentui 19 artikkelissa aikavälillä 1.6.–10.7.

Kuten Zidanen ja Cannavaron, myös Klosen kautta henkilöitiin hänen edustamaansa joukkuetta. Hänellä ei kuitenkaan ollut jutuissa samanlaista johtajan asemaa kuin Ranskan ja Italian kapteeneilla. Suurin osa teksteistä, joissa Klose esiintyi, liittyi hänen tekemiinsä maaleihin (5 maalia kisoissa). Pelaajaan kohdistui maalinteko-odotuksia jo ennen kisoja, mikä ilmeni harjoitusottelujutusta:

Miroslav Klose jatkoi viime aikojen maalitehtailuaan 76. minuutilla - - , ja müncheniläinen pukkasi 80. minuutilla tasoituksen Schneiderin keskityksestä. (1.6.)

Maalitehtailu assosioituu siihen, että Klose tekee maaleja paljon, kuin tehdastuotantona liukuhihnalta. Suuret odotukset realisoituivat Erkka V. Lehtolan kolumnissa:

Jos Saksan pomppuihme ja pääpeliekspertti Miroslav Klose ei pysy Costa Rican puolustuksen pihdeissä, tv-katsojista saattaa tulla murhaavan maalijuhlan silminnäkijöitä. (9.6.)

Costa Rican puolustuksen on siis pidettävä Klose *pihdeissä*, eli poissa maalintekotilanteista, jotta tämä ei pääse *murhaamaan* Costa Ricaa, eli tekemään sen verkkoon montaa maalia. Tv-katsojien vertaaminen *silminnäkijöihin* viittaa siihen, että katsojat eivät voi kuin ihmetellä Klosen *maalijuhlaa* vierestä.

Saksa-Costa Rica-ottelun raportissa Saksan voitto henkilöitiin Kloseen. Otsikossa todettiin, että *Miroslav Klosen maalit pelastivat Saksan*. Ensimmäistä kertaa HS käytti myös suoraan sanaa *sankari*, joka tosin tässä yhteydessä viittasi enemmän syntymäpäiväsankaruuteen.

- - Miroslav Kloselle eilinen oli suuri päivä. Hänen 28-vuotissyntymäpäiväjuhlissaan oli sali täynnä ja sankari kiitti kannattajiaan kahdella maalilla. Klose teki 2-1- ja 3-1-osumat, eikä enempää voinut vaatia illan keskipisteeltä. (10.6.)

Sankari ja *illan keskipiste* ovat termejä, joita käytetään usein lasten syntymäpäiväjuhlia kuvatessa, mutta ne sopivat myös jalkapallokentälle. Klosen syntymäpäivä rinnastui hänen juhlaansa ottelussa. Pelaajasta käytettiin jutussa määrittelyjä *kärkäs* ja *vaarallinen*, jotka viittaavat hänen hankaluuteensa vastustajan puolustajien kannalta. Maalinteko on Kloselle mieluinen työ:

Maalivahti torjui eteensä ja vikkeli Klose teki työnsä valmiiksi. (10.6.)

Saksa–Puola-ottelun ennakkojutussa pääteemaksi nousi Klosen ja tämän kärkiparin Lukas Podolskin puolalainen alkuperä. "Omat koirat purevat" -ennakkoasetelma oli selvästi esillä:

- - parhaat puolalaiset ratkaisijat pelaajat rajan toisella puolella valkea Saksan paita yllään. Hyökkääjä Miroslav Klose, 28, syntyi Puolassa ja muutti vasta 8,5-vuotiaana läntiseen naapuriinsa. (14.6.)

Klose pääsi jutussa ääneen kolmella kommentilla, jotka osaltaan rakensivat *pienen puolalaispojan* sankaritarinaa:

Klosen etuna on ollut, että hän on aina kuulunut ikäryhmänsä parhaisiin pelaajiin. Pienen puolalaispojan oli helppo saada kavereita uudessa kotimaassa, kun hänet poimittiin jakoja tehtäessä ensimmäisenä. (14.6.)

Seuraavan kerran Klosen maalintekotaitoa korostettiin Ecuador–Saksa-ottelun jälkeen. Pelaajan hyvyttä tuotiin esille numerofaktojen avulla:

Miroslav Klose viimeisteli maaleista kaksi ja siirtyi maalintekopörssin kärkeen neljällä osumalla kolmessa ottelussa. (21.6.)

HS uutisoi, että MM-kisamaalien myötä Klose on alkanut kiinnostaa Euroopan huippuseuroja ja on tätä nykyä *haluttu hahmo*. Sana *hahmo* tekee pelaajasta ikään kuin myyttisen, jollaisena hän on myös *haluttu*. Jutun lopussa korostettiin maaleja tekevän pelaajan arvoa seuralleen Werder Bremenille:

Seura haluaa pitää kiinni pelaajasta, joka teki päättyneellä kaudella liigassa 25 maalia. (23.6.)

Erotuomarien toiminnasta kertovassa jutussa Klosesta käytettiin kuvausta *liukas saksalainen*, mikä viittaa jälleen puolustajille vaikeasti pideltävään pelaajaan. Samana päivänä Timo Järviö ihailee kolumnissaan hyökkäyskaksikon Lukas Podolski - Miroslav Klose yhteistyötä. Podolski ei voi nousta pääosaan ilman Klosen apua:

Helpottavaa oli, että Podolski, tämän turnauksen arvostelluin saksalaispelaaja, nousi kahdella pikamaalillaan (4. ja 12. min) pääosaan – Klosen avustamana tietysti. (26.6.)

Klosea kuvattiin *maalitykkinä* (28.6.), mikä assosioituu koviin ja tarkkoihin laukauksiin. Sotametaforasta on tullut jalkapallojournalismissa yleisnimitys paljon maaleja tekevälle pelaajalle – tekee hän maalinsa sitten jaloilla tai päällä. Klosen maalinteon helppoutta tuotiin esille kirjoittamalla, että *Klosella on koossa neljä osumaa*, mikä tuo mieleen osumien keräilyn aivan kuin postimerkkien keräilyn.

Erkka V. Lehtola kehui Argentiinan ja Saksan kohtaamista ennakoivassa kolumnissaan jälleen Klosen ja Podolskin yhteistyötä:

Pari pelaa taitavasti yhteen ja tehtailee maaleja. Kun Saksan puolustus avaa pitkillä palloilla, ykköskohde on pääpelispesialisti Klose. (30.6.)

Ykköskohde tarkoittaa sitä, että Kloseen luotettiin kuin varmaan veikkauskohteeseen. Pitkä pallo Kloselle, ja *pääpelispesialisti* tekee todennäköisemmin maalin kuin kukaan muu. Lehtola toi esiin myös Klosen ja Argentiinan topparin Roberto Ayalan välisen kamppailun käyttämällä sotametaforia:

Hänen ja Klosen ilmataisteluista ei puutu ruutia. (30.6.)

Ilmataistelu kuvaa tilannetta, jossa Ayala ja Klose hyppäävät molemmat ilmasta putoavan pallon perään. Molempien pompussa riittää *ruutia*, eli he hyppäävät korkealle.

Saksa–Argentiina-puolivälieräottelusta kertovassa jutussa Klose pääsi ääneen usealla kommentilla. Hänen tekemäänsä maalia kuvailtiin yksityiskohtaisesti ja kerrottiin, että maali oli Klosen kisojen ensimmäinen pukkausosuma *päinvastoin kuin neljä vuotta sitten, jolloin hänen kaikki viisi maaliaan syntyivät päällä*. Tämä korostaa pelaajan monipuolisuutta; hän kykenee muuhunkin kuin päällä tehtyihin maaleihin. Klose vaihdettiin kentältä viisi minuuttia maalinsa jälkeen, ja hän pääsi jutussa perustelemaan vaihtonsa:

"Törmäsin aikaisemmin maalivahtiin ja myöhemmin jalkaa rupesi kramppaamaan". (1.7.)

Välierässä Italiaa vastaan Saksa putosi finaalista jatkoajan lopussa syntyneillä maaleilla. Sekä Italian että Saksan kärkipelaajien esitystä kuvailtiin HS:ssa ektsyneeksi, ja *eksyneisyys* henkilöitiin Kloseen:

Klose pysyi lähes koko ottelun jollain lailla varjossa Westfalen-stadionilla. Hän tuli vain hetkeksi esille, mutta silloinkin pallo karkasi jaloista. Klosen puolittainen läpiajohetki osui 50. minuutille. (5.7.)

Varjossa oleminen vertautuu näkymättömissä olemiseen, mikä jalkapallokielessä merkitsee melko heikkoa peliesitystä. *Puolittainen läpiajo* taas kuvaa tilannetta, jossa Klose olisi päässyt maalitekopaikkaan, jos pallo ei olisi karannut jaloista.

Samana päivänä HS uutisoi, että saksalaispelaajien *markkina-arvo* pelaajamarkkinoilla on noussut huomattavasti kisojen aikana. Jutussa kerrottiin, että saksalaislehti Bild arvioi Klosen arvoksi siirtomarkkinoilla 35 miljoonaa euroa, kun *ennen MM-turnausta bundesliigan tämän kauden maalitykki noteerattiin vain 15 miljoonan arvoiseksi*. Sana *vain* kertoo siitä, että myös HS piti Klosea ennen kisoja aliarvostettuna pelaajana. Jutun mukaan ei olisi yllätys, jos Klosen *osoite*, eli seura, vaihtuisi.

Klosen ympärillä spekulatiot ovat käyneet kuumina. (5.7.)

Spekulaatioiden, eli huhujen, kuumana käyminen kertoo arvoituksellisuudesta: Klosen seuraavaa *osoitetta* arvuuteltiin, mutta kukaan ei vielä tiennyt sitä.

Seuraavassa jutussa ennakoitiin Portugali–Saksa-pronssiottelua ja kerrottiin, että Klosella on pohjevamma.

Vammat haittaavat myös Miroslav Klosea, joka on tiukimmin kiinni turnauksen maalikuninkuudessa. (7.7.)

Maalikuninkuus on tavoiteltava titteli, jossa Klose oli *tiukimmin kiinni*, ikään kuin vahvin ehdokas kuninkaan valinnassa. Maalikuningas Klosesta myös tuli, ja Saksa voitti pronssia. Jutussa, joka kertoi saksalaisfanien juhlinnasta Berliinissä, Klose pääsi ääneen ja hänen maalejaan korostettiin vielä kerran:

"Ilman teitä tämä ei olisi ollut mahdollista", sanoi Saksan ykköshyökkääjä, viidesti kisoissa osunut Miroslav Klose faneja kiittäessään. (10.7.)

5.4.4 Vain mestarit muistetaan – vai muistetaanko?

Seuraavaksi analysoin HS:n artikkeleita, jotka kertoivat finaaliottelusta ja sen jälkipuinneista aina Fifan Zidanelle langettamaan tuomioon asti. Artikkeleita on 22, ja ne julkaistiin 10.7.–21.7.2006.

Italia voitti maailmanmestaruuden rangaistuspotkukilpailun jälkeen. Finaaliottelun draaman, ja samalla HS:n journalistisen draaman, ensimmäinen *huipentuma* oli kuitenkin *itselleen murheelliset jäähyväiset järjestänyt - - Zidane, joka puski päällään - - Materazzia rintaan ja lensi kentältä 109. minuutilla uransa viimeisessä ottelussa.* Zidane itse nostettiin siis *huipentumaksi*, ei niinkään hänen tekoaan. Tämä kertoo nähdäkseni siitä, kuinka yllättävänä pidettiin, että juuri Zidane syyllistyi moiseen, ja vieläpä *uransa viimeisessä ottelussa.*

Pusku ei ollut mikään äkkipikaistuksen tuote, vaan harkittu teko pienen kävelymatkan jälkeen. Nolompaa loppua maailman- ja Euroopan mestari ei olisi voinut järjestää uralleen. (10.7.)

Sanoilla *harkittu teko* pusku rinnastetaan vakavaan rikokseen, jota ei voi selittää hetkellisellä ajattelemattomuudella, kuten *äkkipikaistuksen tuotetta*. Zidanen uran loppua kuvattiin jutussa mahdollisimman *noloksi*, minkä voi ajatella viestivän kirjoittajan tuntemasta myötähäpeästä. Zidanen peliesityksestä ennen puskua kerrottiin jutussa vain vähän. Huomioita herätti metafora *kylmäverinen*, jolla kuvailtiin Zidanen ottelussa ampumaa rankkarimaalia. Tässä tapauksessa kielikuva assosioituu helposti *kylmäveriseen rikokseen*.

Cannavaro puolestaan pääsi heti saman artikkelin alussa *nostamaan MM-pokaalin ilmaan 100. maaottelussaan*. Koko joukkueen saavutuksesta annettiin iso kunnia Cannavarolle korostamalla hänen henkilökohtaista saavutustaan. Tässä pisteessä Cannavaro nousi MM-kisojen urheilusankaruudessa ohi Zidanen.

HS:n uutisoinnissa ääneen pääsivät myös fanit, jotka kritisoivat Zidanen tyhmää tempua:

*"Tyhmä teko kokeneelta pelaajalta. Ei tainneet enää hermot pitää siinä puristuksessa."
"Ranska hallitsi peliä, mutta Zidanen punainen kortti ratkaisi. Miestä olisi tarvittu rankkareissa. Siihen se kaatui." (10.7.)*

Finaalia seuraavan päivän lehdessä kerrottiin myös fanien *kiitelleen vuolaasti eläkkeelle siirtyvää kapteenia, Zinedine "Zizou" Zidanea*. Tämä oli osoitus siitä, ettei yksi tahra sankarin maineessa riitä pudottamaan häntä *kapteenin* jalustalta. Lempinimiäkin (*Zizou*) käytetään usein legendan asemassa olevista pelaajista.

HS kertoi, että urheilutoimittajat äänestivät Zidanen kisojen parhaaksi pelaajaksi *niukasti* ennen Cannavaroa. Tämä oli ainoa kohta artikkeleissa, jossa pelaajia verrattiin keskenään, ja sankarien draamat tavallaan kohtasivat. Jutussa mainittiin myös, että parhaan maalintekijän palkinnon, Kultaisen kengän, *pokkasi viidellä osumallaan Saksan Miroslav Klose*. Palkinnon *pokkaaminen* viestittää siitä, ettei maalipörssin voitto ollut Kloselle temppu eikä mikään.

Romantikot toivoivat jalkapallon MM-loppuottelusta ikimuistoista päätöskappaletta Zinedine Zidanen upealle uralle. (11.7.)

Zidanen ura oli siis kuin romanttinen tarina, jonka täydellistyminen olisi vaatinut enää *ikimuistoisen päätöskappaleen*. Uran päätöksestä tuli kuitenkin ironian kohde: *Ottelusta tuli kyllä Zidanelle ikimuistoinen, mutta vääristä syistä*. Jutussa kerrottiin samassa virkkeessä Zidanen punaisesta kortista ja Ranskan tappiosta. Koska journalistisessa tekstissä toisiinsa liittymättömiä asioita ei yleensä esitetä samassa virkkeessä, tulkitseen tämän välilliseksi syy–seuraus-suhteen esittämiseksi.

Arvoitukseksi jää, olisiko Zidane voinut auttaa Ranskan voittoon rankkareissa. Arvoitus on toistaiseksi myös se, mikä tarkalleen ajoi hänet tekoonsa. (11.7.)

Arvoituksellisuudella korostetaan usein mystisyyttä ja myyttejä, ja tällä kertaa myyttisen sankarin tarina sai hämmentävän lopun. Tekoa selittämään pääsivät jutussa muut Ranskan joukkueen pelaajat, jotka syyttivät tilanteesta Materazzin provosointia.

Zidanen ärsyttämiseen tarvitaan "sanoinkuvaamattomia törkeyksiä". (11.7.)

Eräs Ranskan pelaaja kommentoi jutussa haluavansa tapahtumat nähtyään *tempaista Materazzia naamaan*. Selitystä teolle haettiin siis siitä, että saman olisi luultavasti tehnyt joku muukin. Ranskan urheiluministeri kuitenkin *tuomitsi jyrkästi* teon, ja ranskalainen lehti *L'Équipe* otsikoi etusivunsa *"Ikuinen katumus"* ja totesi Zidanen *pudonneen todellisten urheilusuuruuksien joukosta*. HS lainasi arvostettua lehteä:

"Sinusta oli tulossa yhtä arvostettu kuin Muhammad Alista, Peléstä tai Jesse Owensista. Mutta he – tai kukaan muukaan heidän kaltaisensa suuri sankari – ei koskaan rikkonut urheilun pelisääntöjä niin kuin sinä teit."

"Se oli viimeinen kuva sinusta jalkapalloilijana, Zidane. Kuinka se saattoi tapahtua sinunlaisellesi miehelle?" (11.7.)

Se, että HS lainasi ranskalaisen lehden kirjoittamaa *sinä*-muotoista tekstiä, kertoo nähdäkseni suomalaisen lehden tarpeesta luoda autenttisuuden kuvaa ja sanoa mielipiteensä ikään kuin suoraan Zidanelle.

Toisessa jutussa Zidanesta käytetään vertausta *Juventus-fanien ikoni*, jonka *status* nyt *koki kovan kolauksen*. Metaforilla ilmaistiin Zidanen asema lähes jumalana fanien silmissä sekä koettelemus, jota hänen statuksensa ei ehkä kestä. Juventus-fani pääsi ääneen:

"Rakastin Zidaneä niin henkilönä kuin pelaajana, mutta nyt perun sanani. Se, mitä hän teki finaalissa, tekee hänestä 'Bastardon'". (11.7.)

Timo Järviö haki kolumnissaan selitystä Zidanen teolle, vaikka se olikin *täydellinen pimahdus, käsittämätön ja anteeksiantamaton*. Järviö muistutti, ettei vastaavanlainen teko ollut Zidanen ensimmäinen, vaan 1998 MM-kisoissa hän oli tallonut vastustajaa rintaan ja saanut kahden ottelun pelikiellon. Järviö muisteli tällöin julkaistuja ranskalaislehtien kommentteja:

Marseillen slummikortteleissa varttunut algerialaisemigranttien jälkeläinen ei pääse koskaan täysin eroon tempuista, joita teki nuorena kotikortteleissaan. (11.7.)

Zidanen teko on siis selitettävissä hänen etnisellä taustallaan, mitä (huom!) käytettiin paljon myös korostamaan hänen poikkeuksellista jalkapallosankaruuttaan Ranskassa. Järviö ei henkilökohtaisesti ymmärtänyt Zidanen tekoa ja piti hänen valintaansa kisojen parhaaksi ironian huipentumana. Samalla Järviö epäsuorasti kritisoi omaa ammattikuntaansa, joka teki hänen mielestään väärän valinnan.

Varsinainen ironian huipentuma on se, että törkeästä teostaan huolimatta Zidane sai toimittajien äänestyksessä turnauksen parhaan pelaajan palkinnon, kultaisen pallon. Vaikka äänestys päättyi puoli tuntia finaalin jälkeen, suurin osa oli ilmeisesti ehtinyt äänestää ennen loppuottelua. (11.7.)

HS kokosi yhteen myös sitaatteja finaalissa mukana olleilta pelaajilta sekä eri medioista:

"Sinisestä enkelistä tuli paholainen". (Sanomalehti Le Parisien)

"Se oli impulsiivinen teko. Ehkä hän oli hermostunut tai väsynyt. Kaikesta huolimatta hän säilyi mielessä suurena pelaajana". (Italian Andrea Pirlo) (11.7.)

Sininen enkeli - ja *paholainen*-metaforilla kuvataan Zidanen syntiinlankeemusta. Erkkä V. Lehtola kiittää samana päivänä kolumnissaan Zidanea ikimuistoisesta finaalista ja hienosta urasta:

Hänen ainutlaatuisen hellä suhteensa palloon lumosi kuningaspelin ystävät ympäri maailmaa. Synnin tielle loppuottelussa eksynyt ranskalainen oli valtaosan pelivuosistaan hyväntekijä. Siksi: Kiitos kaikesta "Zizou". Leppoisia eläkepäiviä! (11.7.)

Hellä suhde palloon kuvaa Zidanen pehmeää kosketusta ja hyvää pallonkäsittelytaitoa. Lehtola korostaa, että *kuningaspelin ystävät* muistavat Zidanen *hyväntekijänä*, joka siksi ansaitsee *leppoiset eläkepäivät*. Lehtola muistutti kuitenkin uran viimeisen teon merkityksestä:

Hänen kylmähermoisen rankkarimaalinsa saattaa joku unohtaa, mutta tyrmäävää puskua ja punaista korttia ei kukaan. Satumainen pelaaja tuhosi satumaiset jäähyväisensä ja puhkaisi voittamansa Kultaisen pallon - - kisojen parhaan pelaajan palkinnon. (11.7.)

Metaforat *kylmähermoinen*, *tyrmäävä* ja *satumainen* kuvaavat Zidanen finaaliottelua ja sen tapahtumia. Tavallaan Zidane tuhosi jäähyväisensä ja *puhkaisi Kultaisen pallon* tyrmäävällä puskullaan ja punaisella kortillaan.

Huomattavaa on, että jutussa, jossa kerrotaan Fifan tutkivan Zidanen puskun (12.7.), Zidanesta ei tehdä subjektia. Ilmaukset *pusku*, *joka kohdistui* ja *Zidanen puskemaksi joutunut Materazzi* vievät huomiota pois itse tekijästä. Toimittaja Joanna Palmén perusteli kolumnissaan, miksi ranskalaiset antavat Zidanelle anteeksi:

Zidane on ollut jo kahdeksan vuotta ranskalaisten suurin elävä kansallissankari, jonka asemaa ei niin vaan heilutella - - ja jota ei missään nimessä saa arvostella. (12.7.)

Palmén kirjoittaa kuulleensa säännön "*Ne touche pas Zizou*" – älä koske Zidaneen. Hän epäilee Zidanen *nöyryyttä, fiksuutta ja esimerkillisyyttä*:

Yritin turhaan kysyä, miten fiksuus on käynyt ilmi, sillä ainakaan lehdistölle mies ei ole uransa aikana sanonut juuri mitään. Kai se on sitten ilmennyt otteista kentällä. (12.7.)

Ihmettely Zidanen kunnioitusta kohtaan käy ilmi myös siitä, kuinka Palmén kirjoittaa faneista, jotka olivat kokoontuneet Zidanen kuvalla varustetun mainoksen alle.

Jalkapallo on todellakin joillekin kuin uskonto:

He lauloivat Zizoun ylistyslauluja ja -- kyllä, kumarsivat kohti julistetta. Eli älkää turhaan odottako kritiikkiä siltä suunnalta. Zidanen arvosteluun suhtaudutaan Ranskassa kuin Muhammed-pilakuviin Lähi-idässä. (12.7.)

Kolme päivää finaalin jälkeen Zidanen mainetta oltiinkin HS:ssa nähdäkseni hyvää vauhtia puhdistamassa, etenkin, kun seuraavassa jutussa Zidane pääsi omalla äänellään pahoittelemaan tekoaan:

Niin ei olisi saanut tehdä. Haluan tehdä sen asian selväksi, koska tapahtumaa katseli kaksi miljardia ihmistä, joista useat miljoonat olivat lapsia. (13.7.)

Lapsiin vetoaminen tehoaa aina. Zidane on kokenut julkkis ja osasi käyttää oikeita aseita mediassa. Edellistä sitaattia käytettiin varmasti mediassa ympäri maailmaa. Heti perään HS käytti Zidanen repliikkiä, jossa hän totesi, ettei voi *katua tekoaan*, koska silloin *Materazzi olisi ollut oikeassa*. Näin hän pyrki säilyttämään oman arvontuntonsa ja seisomaan tekonsa takana. Dramaattista oli se, että *pusku jäi Zidanen viimeiseksi teoksi ammattilaisena*. Yhteys myyttisiin sankareihin, joiden *viimeisten tekojen* pitäisi olla hyviä, on ilmeinen.

HS kirjoitti, ettei Zidanen anteeksipyyntö vakuuttanut Fifan puheenjohtajaa Sepp Blatteria. Median se näytti kuitenkin vakuuttaneen: Zidane oli jälleen *tähti*, joka *pelasi loistokkaan uransa viimeistä ottelua*.

Seuraavaksi HS:ssa (14.7.) kerrottiin, että Fifa tutkii myös Materazzin mahdollisen provosoinnin. Zidane ja Materazzi asetettiin jutussa vastakkain: ensin Zidane perusteli, että *hänen tekonsa oli vastaus raskaisiin loukkauksiin, joita Materazzi sanoi hänen äidistään ja siskostaan*, sitten Materazzi puolustautui sanomalla *Zidanen provosoineen häntä ensin*. Zidane sai HS:ssa aseman ikään kuin syyttäjänä, joka perustelee kantansa aikuismaisesti. Syytetty (Materazzi) puolestaan puolustautui lähinnä kieltämällä syytökset perustelematta.

Ennen Fifan tuomioita HS katsoi tarpeelliseksi haastatella suomalaista jalkapalloasiantuntijaa, Juha Malista. Hän kommentoi lehdessä Materazzin ylittäneen pelin kirjoittamattomiin lakeihin kuuluvan hännäämisen rajan. Zidanen pusku oli siis tietyllä tapaa ymmärrettävä, mutta ei häntä sentään enää voi verrata herrasmiespelaaja Peléen, joka kesti paljon provosointia:

Esimerkiksi Pelé kertoi, että hänen peliuransa aikana vastustajat käyttivät usein häntä kohtaan rasistisia ilmaisuja. (20.7.)

Jutun mukaan Zidane kuitenkin *jo sovitti oman rikkeensä - - julkisella anteeksipyynnöllä - - ja vetäytyy kentiltä, joten hänen osaltaan tapaus on - - loppuun käsitelty*. Zidanen tuomio Fifalta oli kolmen ottelun pelikielto, jonka todettiin HS:ssa olevan *pelkkä muodollisuus* miehen lopettaessa uransa. Tuomio sai lehdessä myös suomalaisten erotuomarien hyväksynnän.

Ranskalaispelaaja suostui pelikiellon sijaan tekemään kolme päivää "yhdyskuntapalvelua", jonka hän suorittaa lasten ja nuorten parissa. (21.7.)

Viimeistään nyt Zidane oli puhdistanut maineensa. Teon konkreettinen sovitus sen sijaan, että olisi kärsinyt vain muodollisen tuomion, nosti hänet HS:n journalistisessa draamassa takaisin urheilusankareiden joukkoon. Ari Pusa ilmaisi kolumnissaan mielipiteensä:

- - Fifan määräämät pelikiellot ja sakot olivat kuitenkin lähinnä vitsi. Zidanen pusku - - oli hyvin raju ja ruma temppu. Jos samaan olisi syyllistynyt vähemmän nimekäs pelaaja, olisi seurauksena todennäköisesti ollut jopa kymmenen tai kymmenien ottelujen pelikielto. (21.7.)

5.5 Die Welt

Seuraavassa analysoin saksalaisen Die Welt -lehden WM 2006 -kisaliitteen artikkeleita vastaavasti kuin Helsingin Sanomien artikkeleita. On huomioitava, että lainatut kohdat ovat omia käännöksiäni lehden saksankielisestä tekstistä. Koska artikkelit ovat käytössäni mikrofilmitulosteina, on joitain kohtia saattanut jäädä huomaamatta epäselvän tulostusjäljen vuoksi. Niin ikään julkaisupäivämäärää ei ole ollut mahdollista

määritellä kaikkien artikkelien kohdalla. Katson kuitenkin, etteivät em. tekniset ongelmat häiritse olennaisesti urheilusankaruuden rakentumisen tutkimista.

5.5.1 Vanha ja heikko nuortui

Artikkeleita, joissa Zinedine Zidane esiintyi ennen finaaliottelua, julkaistiin Die Weltissä (DW) 27 kappaletta aikavälillä 2.6.–9.7.

Ennen kisoja ja ensimmäisissä otteluissa Zidane vaikutti vanhalta ja hitaalta, mutta vertyi kisojen edetessä Ranskan finaaliapaikan takuumieheksi. Zidanen kautta henkilöitiin paljon Ranskan joukkuetta.

Ranska–Tanska-harjoitusmaaottelusta kertoneessa jutussa kerrottiin, että kentältä 65 minuutin jälkeen vaihdettu Zidane *vaikuttii vanhalta ja heikolta*. Sanoilla pyrittiin kuvailemaan Zidanen peliesitystä, joka ei vastannut aikaisempien vuosien tasoa. Yleisö oli silti *kohtelias*:

Lähes 34-vuotias pelintekijä, joka lopettaa suurenmoisen uransa MM-kisojen jälkeen, ansaitsi aplodit elämäntyöstään. (2.6.)

Vaikka jalkapallon pelaaminen ei voi olla kenellekään *elämäntyö*, Zidanen ura oli niin *suurenmoinen*, että sitä voi siksi kutsua.

Loppuunpalaneelta vaikuttanut Zidane kykeni luomaan vain harvoja tilanteita - -. (2.6.)

Loppuunpalanut vertautuu niin ikään työelämään, jossa stressi aiheuttaa ns. burnoutin. Zidanen kohdalla tarkoitettiin fyysisen suorituskyvyn heikkenemistä.

Kun kisat alkoivat, Zidanen suoritukset näyttivät yhä väsyneemmiltä. Jutussa, joka kertoi Ranskan ja Sveitsin 0–0-tasapelistä (14.6.), koko Ranskan joukkueen väsynyt suoritus henkilöitiin Zidaneen. Tekstissä oli jopa hieman vinoilun makua:

Zinedine Zidanen MM-jäähyväisturnauksen ensi-ilta ei antanut liaksi toivoa siitä, että hän saa tehdä viimeisen esiintymisensä 9. heinäkuuta Berliinin loppuottelussa. Sveitsiä vastaan Zidanen johtamat ranskalaiset eivät saaneet aikaan kuin väsyneen 0–0-tasapelin. (14.6.)

Ensi-ilta ja esiintyminen kertovat siitä, että Zidanen pelaamista on odotettu kuin hyvän elokuvan ensi-iltaa. Ensimmäisessä ottelussa esiintyminen oli kuitenkin pettymys.

Henkivartija saattoi kapteeni Zinedine Zidanen toimittajajoukon ohi sellaisella vauhdilla, jota yleisö oli edellisen pettymyksen tuottaneen 90 minuutin aikana kaivannut niin, että oli päättänyt loppuvihellyksen jälkeen palkita G-lohkon ennakkosuosikin vihellyskonsertilla. (15.6.)

Kun Ranska pelasi myös seuraavassa ottelussaan tasapelin, nostettiin DW:ssä esiin Zidanen uran mahdollinen päätyminen jo siihen. Zidane sai ottelussa kisojen toisen varoituksensa, joka toi hänelle pelikiellon alkulohkon viimeiseen otteluun.

Sellaiset jäähyväiset eivät olisi riittävän arvokkaat yhdelle vuosikymmenen parhaista jalkapalloilijoista. Ranskan kapteeni Zinedine Zidane poistui synkin ilmein kentältä Leipzigin stadionilla eikä suonut katsettakaan päävalmentaja Raymond Domenechille, joka vaihtoi hänen tilalleen 89. minuutilla Vikash Dhorasoon - -. (20.6.)

Ranskan oli voitettava alkulohkon viimeinen ottelunsa Togo vastaan vähintään kahdella maalilla, tai

Muuten vaihto Leipzigissa saattoi jäädä viimeiseksi, surulliseksi silmänräpäykseksi Zidanen fantastisella uralla. (20.6.)

Surullinen silmänräpäys ei sinänsä ole merkittävä pitkällä uralla, mutta se jää ihmisten mieliin. Samassa jutussa kerrottiin taustoja sille, miksi Zidane palasi maajoukkueeseen vielä Saksan kisoihin.

Mediaa välttelevä Zidane väitti aluksi kuulleensa "mystisiä ääniä" öisin, mutta myönsi sitten, että hänen veljensä oli ylipuhunut hänet. Myös sponsorien intressit saattoivat olla mukana kuvioissa. (20.6.)

Lehti vetää *mystisen* pelaajan ikään kuin takaisin maan pinnalle arvaamalla, että sponsorit ovat saaneet Zidanen palaamaan maajoukkueeseen. Christoph Daum tiivisti monen ajatukset kolumnissaan:

Kun hän tuli vaihtoon, hän ei ottanut kontaktia kehenkään. Hän oli täysin omiin ajatuksiinsa sulkeutunut. Hänen ajatuksensa voi lukea: Oliko se tässä? Oliko tämä minun viimeinen pelini Ranskan puolesta?

Mitä minä oikeastaan teen täällä? Oliko oikea päätös palata vielä kerran maajoukkueeseen? Vai olisiko pitänyt jäädä pois?

Ranska selvisi alkulohkosta jatkoon, ja Zidane pääsi taas kentälle pudotuspelien ensimmäisellä kierroksella Espanjaa vastaan. Häneltä ei odotettu enää paljon, mutta hänen peliuraansa korostettiin jälleen:

Kolminkertainen maailman vuoden pelaaja Zidane on elävä legenda, jonka lopettamispäätöksen jälkeen jokainen ottelu voi olla viimeinen. (27.6.)

Elävä legenda kertoo nimenomaan siitä, että Zidane oli pelaajana jo menneisyyttä, joskin historiallista sellaista. Zidanea kutsuttiin jutussa myös *menneiden vuosien neroksi*, mikä niin ikään viittaa häneen aikaisempaan erinomaisuuteensa pelikentällä. Zidanea verrattiin Ranskan hyökkääjään Thierry Henryyn:

Zidane - - on jo melkein menneisyyttä, Henry taas nykyisyyttä. (27.6.)

Sitten Zidanen otteet muuttuivat. Hän teki maalin voitto-ottelussa Espanjaa vastaan, ja jutun otsikko oli *Zizou näyttää, että hän on yhä Zidane*. Lempinimen käyttäminen viestittää legendan asemassa olevasta pelaajasta, ja otsikossa *Zidane* tarkoittaa yhtä kuin *hyvä pelaaja*. Juttu alkoi Zidanen jaksamisen ihmettelyllä:

Vielä 93 minuutin kovatahtisen pelaamisen jälkeenkin Zinedine Zidanella oli yhä jäljellä voimaa ja herkkää pallokosketusta. (28.6.)

Tämä vertautui suoraan aikaisempien juttujen vanhuuden ja raihnaisuuden päivittelyyn. Zidane pääsi jutussa myös itse ääneen:

"Halusin näyttää espanjalaisille, että tämä ei ollut minun osaltani vielä tässä", sanoi Zidane pelastettuaan ranskalaislaivan uppoamiselta ottelussa asuinmaataan vastaan. (28.6.)

Kapteeni pelasti siis koko laivan uppoamiselta, eli Ranskan putoamiselta. Ensimmäistä kertaa DW kuvaili yksityiskohtaisesti Zidanen pelisuoritusta:

Huippuhetki oli lisäajan toisella minuutilla, kun päällikkö taisteli pallon itselleen keskialueella, jätti muutamia sekunteja myöhemmin rangaistusalueella espanjalaispuolustaja Carlos Puyolin taakseen ja laukoi oikealla jalallaan kylmästi maalin vasempaan alakulmaan. (28.6.)

Päällikkö-sanan suora käänös olisi ollut *ohjaaja (der Regisseur)*, mutta katsoin, että suomen kielessä vastaava on päällikkö, joka viestittää Zidanen johtajan asemasta kentällä. Ranska eteni puolivälierään Brasiliaa vastaan, ja DW nosti esiin Zidanen kaksi maalia juuri Brasilian verkkoon vuoden 1998 MM-finaalissa. Ääneen pääsi päävalmentaja Domenech, joka palautti Zidanen maan pinnalle:

Kysymykseen Zidanen vuoden 1998 finaalimaalien ja kansallissankaruuden merkityksestä hän huomautti, että kapteeni on vain yksi joukkueen 23 pelaajasta.

Zidane oli siis kansallissankari, mutta silti Domenechin mukaan joukkuepelaaja. Ranska voitti Brasilian, ja Zidanesta tehtiin DW:ssä *taikuri*. Sitä ennen muisteltiin heikkoja ennako-odotuksia Zidanen kisoille:

Kuin rikkinäisenä miehenä kompasteli suuri Zidane kentällä 100. maaoittelussaan, kyvyttömänä voittamaan yhtään kaksinkamppailua.

Joka näki Zidanen taikuruuden Brasiliaa vastaan, alkoi uskoa, että hän voi siirtää vuoria. (2.7.)

Ääneen pääsi myös legendaarinen Pele, joka kehui Zidanea *pelin mestariksi* ja *taikuriksi*. Ero rikkinäiseen ja kyvyttömään mieheen on huomattava; nyt Zidane teki kentällä mitä halusi, eli *voi siirtää vuoria*. Seuraavan jutun otsikossa Zidane oli jo *Keskikentän hallitsija*.

Zidane - - oli pallon kanssa olemisen sietämättömän keveyden ruumiillistuma. (2.7.)

Olemisen sietämätön keveys (Die Leichtigkeit des Seins) on tshekkiläisen kirjailijan Milan Kunderan (1985) menestysteos. Zidanen pelistä tehtiin siis DW:ssä ikään kuin taidetta. Zidanen peliesityksen ainutlaatuisuutta korostettiin:

Koskaan ennen ei 34-vuotias ole pelannut yhtä täydellisesti, ei edes MM-finaalissa 1998, jolloin Zidane osui kahdesti Brasilian kaatuessa 3–0 ja nousi maailmantähdeksi. (2.7.)

Ikä käännettiin siis Zidanen eduksi, päinvastoin kuin kisojen alussa. Jutun lopussa ääneen pääsi itse jalkapallon kuningas Pele:

Zidane on mestari. Viimeisellä vuosikymmenellä ei ole ollut ketään hänenlaistaan. Hän oli maailman paras pelaaja. (2.7.)

Ranska–Portugali-välierän ennakkojutussa muisteltiin Zidanen *lähes täydellistä Brasilia-ottelua, joka oli siihen asti turnauksen suurin sensaatio.*

Hän vaikutti kymmenen vuotta nuoremmalta. (5.7.)

Ikä tuotiin jälleen esiin positiivisessa valossa. Jutussa muisteltiin myös Ranskan vuonna 2000 voittamaa Euroopan mestaruutta:

Joukkue, joka silloin oli myös hallitseva maailmanmestari, oli saavuttanut huipun, kiitos suuren mestarin Zidanen. (5.7.)

Kaikki kunnia Ranskan joukkueen saavutuksista annettiin siis *suurelle mestarille*. Seuraavassa jutussa ääneen pääsi Ranskan puolustaja Bixente Lizarazu, joka kehui Zidanea pelaajana ja ystävänä, mikä pönkitti entisestään tämän sankaruutta DW:ssä:

Hän on vähän ujo ja hyvin, hyvin vaatimaton. Ylimielisen vastakohta. Kuten myös jalkapallokentällä: Hän pelaa aina joukkueelle, ei vähääkään itselleen. Toisin kuin suurin osa supertähdistä, jotka ajattelevat ennen kaikkea itseään.

Ranska voitti Portugalin välierässä Zidanen rangaistuspotkumaalilla ja eteni finaaliin. DW (7.7.) lainasi muiden maiden lehtiä:

Ihanaa! Kiitos, Zizou! (Parisien, Ranska)

Nyt kuningas Zidanen ura päättyy finaaliin. (Le Monde, Ranska)

Vielä kerran Zidane, vielä kerran vääräys. (O Jogo, Portugali)

Toisessa jutussa kuvailtiin Zidanen rangaistuspotkumaalia. Yksityiskohtainen kertomus oli kuin sankaritarinasta:

Kaikki katseet kohdistuivat Zidaneen. Tekisikö hän sen taas? - - Zidane otti kaartaen vain kolmen askeleen vauhdin. Eikö hänellä ollut paineita? - - Pelintekijä ampui oikealla jalallaan vastustamattomasti puolikorkean vedon maalin vasempaan kulmaan, aivan kuten vuonna 2000 Vitor Baiaa vastaan. - - Zidane juoksi karkuun joukkueovereitaan, nosti kätensä korkeuksiin ja loi katseensa taivaalle, ikään kuin olisi halunnut omistaa maalinsa toisella MM-kisaviikolla kuolleelle kykyjenetsijälleen Jean Varrandille. (7.7.)

Kysymykset tekstissä luovat jännitteen melkein kuin reaaliolanteessa. Vertaus vuoden 2000 rangaistuspotkuun taas luo historiallisen kytköksen, ja Zidanen maalijuhlinnan kuvaus viestittää lähes elämää suuremmasta tapahtumasta.

Zinedine Zidanen viimeinen peli tulee olemaan myös MM-turnauksen finaali. (7.7.)

Zidanen *viimeinen peli* nostettiin siis huomioarvossa jopa MM-finaalin edelle, mistä kertoo edellisen lainauksen asajärjestys. Finaaliottelun aattona (8.7.) DW kirjoitti ”*Zidanen sukupolvesta*”, joka haluaa ympärään sulkeutuvan vielä yhteen maailmanmestaruuteen. Ennen finaalia Zidane, jota toimittajan kommentissa myös ”*jalkapallon Picassoksi*” kutsuttiin, oli MM-kisasankaruutensa ja ehkä koko uransa huipulla, mistä kertoo koko joukkueen vahva henkilöinti Zidaneen.

5.5.2 Suuri puolustuspelin strategi

Fabio Cannavaro esiintyi ennen finaaliottelua 17 DW:n artikkelissa, jotka julkaistiin aikavälillä 7.6.–9.7.2006. Myös Cannavaron kautta henkilöitiin paljon Italian maajoukkuetta. Henkilöinnit liittyivät useimmiten Cannavaron *kapteenin* tai joukkueen *puolustuksen johtajan* asemaan. Hänen hyviä peliesityksiään korostettiin usein.

Ennen turnausta Cannavaro ja koko Italia oli kuitenkin huonossa valossa maan sopupeliskandaalin vuoksi. Joukkueen kapteenin kautta henkilöitiin tilannetta:

Ulkona Convergianon rautaportin edessä muutamat fanit olivat eri mieltä. ”Fabio, sinä lurjus”, he karjuivat, kun Cannavaro lämmitteli. (7.6.)

Kun kisat alkoivat, sopupeliskandaali jäi hetkeksi syrjään, ja Cannavaro joukkueineen sai keskittyä MM-otteluihin. Italia–Tshekki-pelin ennakkojutussa DW loi Cannavarosta positiivista ja esimerkillistä kuvaa:

Kun Fabio Cannavaro - - väläyttää leveän hymynsä, olisi hän varmasti myös sopiva mainostamaan hammastahnaa. Hänen valkoiset hampaansa loistavat, ja senkaltaista virnettä on turha hakea muusta Italian maajoukkueesta. (22.6.)

Kapteeni otti vaikeassa tilanteessa joukkueessa myös pelillisen johtajan roolin:

Cannavaro, kapteeni ja joukkueen puolustuksen johtaja, on aistunut ahdingon ja neuvoi siksi vihdoin luopumaan hyökkäävästä taktiikasta: ”Puolustaminen ei ole synti. Ehkä meidän pitäisi olla torstaina jälleen italialaisia ja keskittyä puolustukseen”. (22.6.)

Italia eteni pudotuspeleihin ja voitti neljännesvälierissä Australian. Cannavaron esitykset puolustuksessa olivat vakuuttavia. Australialaiset saivat aikaan yhden vaarallisen tilanteen, mutta:

Enempää mahdollisuuksia ei varovaisten italialaisten puolustuksen johtaja Fabio Cannavaro vastustajalleen suonut.

Italia–Ukraina-puolivälierän ennakkojutussa Cannavaroa ja Alessandro Nestaa kutsuttiin *unelmaduoksi*, mikä viestittää siitä, että täydellisempää toppariparia ei ole. Cannavaro kehui jutussa myös vastustajan hyökkääjää Andrei Shevtshenkoa, mikä kertoo puolustajan nöyrästä asenteesta:

”Hän pystyy aiheuttamaan valtavasti harmia jokaiselle puolustajalle maailmassa. Andrei on ylivertainen pelaaja. Hän on mies, joka kannattaa pysäyttää.”

Kävi ilmi, että Cannavaro on mies, joka pystyy pysäyttämään Shevtshenkon, tai kenet tahansa hyökkääjän. DW otsikoi Cannavarosta tehdyn henkilöjutun: *Täydellinen yhdenmiehen-puolustus*. Jutussa kehuettiin Cannavaron ryhdikästä esimerkkiä joukkueovereilleen:

Cannavaro on kuin italialaisten viimeinen lukko, hän tilkitsisi puolustuksen hätätapauksessa vaikka yksin. (3.7.)

Lukko viestii siitä, että Cannavaron ohi ei voi päästä. Hänen puolustuksensa on *tilkitty*, eli siinä ei ole heikkoja kohtia. Cannavaro asetettiin jutussa vastakkain Saksan vaarallisimman hyökkääjän, Miroslav Klosen kanssa. Valmentaja Marcello Lippi luotti kapteeniinsa:

”Cannavaro on mestari”, sanoi Lippi. ”Kun näen, millainen vaikutusvalta jostakin 25-vuotiaasta Barzaglista huokuu, voi siihen olla vain yksi syy: Maailmanluokan pelaajan rinnalla ei tarvitse pelätä.” (3.7.)

Lippi kertoi jutussa Italian kahdesta vahvuudesta: puolustuksesta ja joukkuehengestä, joissa molemmissa Cannavaro oli avainasemassa:

Uuden yhteishengen vertauskuva on epäilemättä puolustuksen johtaja. Cannavaro on taistelijan ilmentymä ennakoivalla sijoittumisellaan ja, huolimatta vaatimattomasta 176 cm pituudestaan, ylivoimaisuudellaan pääpaloissa. (3.7.)

Välierässä Italia löi isäntämaa Saksan, ja DW ylisti Cannavaron suoritusta:

Jälleen kerran ylivoimainen kapteeni Fabio Cannavaro kollegoineen ei päästänyt takanaan tapahtumaan juuri mitään, ja edessä jokainen pelaaja oli valmis maalintekoon - -. (5.7.)

DW spekuloi tulevalla turnauksen parhaan pelaajan valinnalla. Ääneen pääsi tunnettu jalkapallopersoona:

Diego Maradona, entinen hyökkääjäsuuruus, ilmaisi kantansa välierän jälkeen: ”Cannavaro on minulle turnauksen paras pelaaja.” Italian kapteeni on nostanut puolustajan pelipaikan uuteen arvoon – ja vaikuttanut - - myös taktisiin edistysaskeliin. (7.7.)

Finaaliottelun aattona (8.7.) DW julkaisi jutun, jossa kerrottiin tärkeimmistä vaiheista Italian matkalla loppuotteluun. Päiväkirjamainen kerronta kuvaa hyvin Cannavaron nousua lähes maanpetturista sankariksi:

22.5: Kapteeni Fabio Cannavaro saa ensimmäisenä tuntea loukkaantuneiden fanien vihat niskoillaan fiorentinalaisessa lähiössä.

24.5: Kapteeni Cannavaro lausuu mikrofonii: ”Skandaali ei koske pelkästään Juventusta”, hän sanoo, ”koko italialainen jalkapallo toimii siten”. Se saattoi olla rehellistä, mutta myös tyhmää. Seuraavana päivänä Cannavaro lukee lehdestä muokatun mielipiteensä. Hän on tullut väärinymmärretyksi.

22.6: Skandaalin herättämä viha laantuu maailmanmestaruustoiveiden tieltä.

5.7: Italialaiset ottavat Cannavaron vastaan Duisburgissa kuin gladiaattorin ikään. ”Meillä on yksi kapteeni – Cannavaro”, huutavat fanit.

Gladiaattori-vertaukseen sisältyy sekä fanien kunnioitus että luottamus: Italiassa uskottiin ennen finaalia, että Cannavaro on valmis vaikka kuolemaan joukkueensa puolesta.

5.5.3 Miroslav Klose – täsmäase

Saksan hyökkääjä Miroslav Klose esiintyi DW:ssä 64 jutussa aikavälillä 9.6.–9.7.2006. Klosesta kirjoitettiin useimmiten, kun kirjoitettiin maalinteosta. Kisoissa eniten maaleja tehneen hyökkääjän kautta ei niinkään henkilöity Saksan joukkuetta, vaan tehokasta hyökkäyspeliä yleensä.

Saksan avausottelupäivä oli myös Miroslav Klosen syntymäpäivä, ja DW kertoi hänen toivovan lahjaksi voittoa ja maaleja:

Hyökkääjä painottaa, että hänellä on vain yksi toive, ja sen hän haluaa itse täyttää: ”Voitto Costa Ricasta. Ja olisi erityisen hienoa, jos pystyisin vaikuttamaan siihen maaleilla. Se on minun työni.” (9.6.)

Jutussa kerrottiin, että *kuten neljä vuotta sitten Japanissa ja Etelä-Koreassa, Klose uneksii näyttöjen antamisesta ja siitä, että hänen nimensä tulisi tunnetuksi ympäri maailmaa*. Terve itsekkyyks on maaleja tekevän hyökkääjän perusominaisuus, joten edellä oleva ei mustamaalannut Klosea, päinvastoin.

Saksa voitti Costa Rican, ja Klose teki kaksi maalia. Seuraavaksi Saksa kohtasi Puolan, Klosen synnyinmaan, ja DW nosti ennakkojutussa hyökkääjän taustan esiin:

”He tulevat peitset tanassa kimppuumme”, arvioi Miroslav Klose. Puolalaiset juuret omaava saksalaishyökkääjä, joka osui kahdesti Costa Ricaa vastaan, on myös tänään vastuussa siitä, että koko kansa saa jälleen heiluttaa musta-puna-kultaisia lippujaan. (14.6.)

Klose tuntee synnyinmaansa ja tietää, että sen kansa tulee antamaan kaikkensa, eli pelaamaan *peitset tanassa*. Toisessa jutussa keskityttiin vielä enemmän Klosen ja hänen hyökkääjäparinsa Lukas Podolskin puolalaiseen alkuperään. Yläotsikko oli *Miroslav Klose, Lukas Podolski ja matka menneisyyteen*, mikä viittaa siihen, että pelaajilla on vielä tunnesiteitä *menneisyyteensä*, eli entiseen kotimaahansa. Jutussa verrattiin puolalaisten käsitystä Klosesta ja Podolskista:

Podolski ja Klose – molemmat siirtolaisperheestä, eivät ole yhtä siedettyjä vanhassa kotimaassaan. Vaikka molemmilla on kaksi passia ja sekä Saksan että Puolan kansalaisuus, puolalaiset eivät pidä Klosea heikäläisenä. Hänet nähdään erilaisena, nousukkaana ja saksalaisena. (14.6.)

Maiden välisessä jalkapallo-ottelussa edellinen merkitsee tietysti sitä, että Klose on *saksalaisena* puolalaisille pahempi vastustaja. Saksa voittikin Puolan, mutta Klose ei tällä kertaa maalinteossa onnistunut. DW lainasi belgialaista De Morgen -lehteä:

Näytti kuin ensimmäisessä pelissä niin maaliahneet Klose ja Podolski eivät olisi halunneet tehdä maaleja synnyinmaataan vastaan. (15.6.)

Viimeisessä alkusarjan ottelussa Saksa voitti Ecuadorin 3–0, ja Klose osui jälleen kahdesti. DW kuvaili Klosen juhlintaa ensimmäisen maalinsa jälkeen:

Ristinmerkki, suudelma vihkisormukselle, oikean käden ojennus ja lopulta taas voltti. Se on rituaali, johon voisi tottua. Siten Miroslav Klose juhli maalejaan - -. (21.6.)

Jutussa todettiin, että Klosen neljä maalia ovat *vasta alkua*, ja kuvailtiin hyökkääjää sekä pelaajana että ihmisenä, mikä kertoo lehden halusta paljastaa Saksan ykköstähdestä mahdollisimman paljon:

28 maalia 58 maajoukkuepelissä. Ja Klose toistaa itseään mielellään. Berliini näki hänen viidennen kahden maalin iltansa Saksan paidassa, ja myös yksityiselämässä hän tekee asiat mielellään perusteellisesti: Hän on kaksosten, Luanin ja Noahin isä, mikä ei ole toistojen tulos, mutta silti yhtä vaikuttavaa. - - Vitkastelijasta on kasvanut toiminnan mies. (21.6.)

Saksa eteni neljännesvälierään Ruotsia vastaan, ja DW luotti Klosen ratkaisuvoimaan:

Kun meillä on Miroslav Klose hyökkäyksessä, teemme joka tapauksessa aina yhden maalin enemmän kuin vastustaja.

Entinen Ruotsin maajoukkuepelaaja Martin Dahlin ennakoi kolumnissaan neljännesvälierää otsikolla *Klose on Ruotsille pelote*. Dahlin luokittelee Klosen *maailmanluokan hyökkääjäksi*:

Saksalainen Klose ansaitsee sen joka tapauksessa. Se, mitä yksin Klose on tehnyt Saksan hyökkäyksessä, herättää minussa ja meidän puolustuksessamme pelkoa. (22.6.)

DW lainasi muiden maiden lehtiä, jotka ylistivät Klosea:

Aftonbladet: Saksa on ehdottomasti pelote, kun Michael Ballack ja Miroslav Klose ovat huippukunnossa.

La Gazzetta dello Sport: Klose, MM-kisojen täsmäase, osui kahdesti. (22.6.)

Sana *täsmäase* kertoo siitä, että Klose on maalinteossa ”tappavan” tehokas.

Ruotsalaiset lähtivät otteluun altavastajina ja totesivat sen myös DW:ssä. Useimpien pelaajien mukaan Saksan lyöminen olisi huikeaa, mutta:

Hieman röyhkeämmäksi kävi samaan aikaan maalivahti Andreas Isaksson: ”Miroslav Klose, kuka se on?” (22.6.)

Ilmaus *röyhkeä* kertoo siitä, ettei DW pitänyt Klosen aliarvioimisesta.

Neljännesvälierän aattona Isaksson pantiin lehdessä syömään sanansa:

Englanti-ottelun jälkeen hän kysyi ivallisesti, kuka tämä Miroslav Klose oikeastaan on, mutta eilen häneltä kuultiin jo jotain muuta. Kysymykseen siitä, pelkääkö skandinavialainen maajoukkuevahti saksalaista maajoukkuehyökkääjää, Isaksson vastasi, ettei varsinaisesti pelkää, ”mutta kunnioitan häntä suuresti”. (24.6.)

Ruotsalaiselta hyökkääjälegenda Kurt Hamrinilta kysyttiin DW:n haastattelussa, ketä hän pitää Saksan parhaana pelaajana.

Aivan erityisesti Klosea. Hänen liikkumisensa, pelinlukutaitonsa ja niiden myötä maalivainunsa tekevät hänestä maailmanluokan hyökkääjän. (24.6.)

Ainoa asia, missä DW ei luottanut Kloseen, oli hänen rangaistuspotkutaitonsa. DW otsikoi juttunsa: *Juuri Miroslav Klose on epävarmuustekijä.*

Hänen onnistumisprosenttinsa on vain 60:n luokkaa, mutta silti hän on valmentajien ensimmäinen valinta laukojaksi. He uskovat, että hänen neljä alkulohkomaaliaan antavat tarvittavaa itseluottamusta, kun pallo viedään pilkulle. (24.6.)

Klosesta ja hänen hyökkäysparistaan Lukas Podolskista kirjoitettiin usein toistensa yhteydessä. Kun Saksa voitti Ruotsin 2–0 ja Podolski teki molemmat maalit Klosen avustamana, DW kirjoitti vain näihin kahteen pelaajaan keskittyvän jutun, jonka yläotsikko oli: *Voiko Lukas Podolskin ja Miroslav Klosen kohdalla puhua jo ihmeteoista?* Juttu myös vastasi kysymykseen:

Taitaa olla ennen aikaista ja jopa virheellistä puhua ihmeteoista. Ei hän ole mistään taivaasta pudonnut, vaan hänen pelinsä on täysin loogisesti selitettävissä. (25.6.)

DW pyrki jutussa myös perustelemaan, että Klosella on ”jalat maassa”, vaikka hän antoi lausunnon: *Olen lumoutunut itsestäni*. Saksan joukkueen manageri Oliver Bierhoff sanoi Klosesta:

”Hänellä on ammattimainen asenne, hän ei koskaan löysäile, hän on kunnianhimoinen ja kypsytynyt pelaajana, ja maalit ovat nostaneet hänen rintansa rottingille.” (25.6.)

Klose itse perustelee ylivoimaisen vireensä motivaation ja hyvän fyysisen kunnon yhdistelmällä. Hän ei anna itselleen rauhaa tai itsetyytyväisyyttä, vaan haluaa aina saavuttaa enemmän. ”Pelaan tällä hetkellä huipputasolla. Mutta jalkapallossa on hienoa juuri se, että aina voi parantaa peliään. Juuri nyt kulkee hyvin”. (25.6.)

Yksi urheilusankarin ominaisuus on nöyryys, ja sitä Klose osoitti sanomalla, että peliä voi aina parantaa. DW vertaili kisojen hyökkäyspareja, ja otsikoi: *Klose ja Podolski omassa luokassaan*. Ilmaus viestittää, että muut eivät yllä heidän tasolleen.

Yhdet tekevät maaleja, miten tahtovat. Toiset tekevät kentällä, mitä tahtovat, mutteivät silti tee maaleja. (25.6.)

Legendaarinen saksalaishyökkääjä Rudi Völler kuvaili DW:n haastattelussa Klosen suoritusta:

Ennen toista maalia Ruotsia vastaan hän ohitti kolme miestä, sitoi heidät kaikki itseensä ja syötti sitten sensaatiomaisesti Lukasille. Siihen pystyvät vain harvat maailmassa. Jos Ronaldinho olisi antanut tuon syötön, olisimme palvoneet suoritusta, koska se oli Ronaldinho. Mutta se oli Miroslav Klose. (25.6.)

Saksan apuvalmentaja Joachim Löw henkilöi joukkueen mahdollisuudet ja vahvuudet puolivälierässä Argentiinaa vastaan Kloseen ja kapteeni Michael Ballackiin:

”Heidän mukanaan tulee meidän pelillinen kehityksemme ja lisääntynyt itseluottamuksemme”. (28.6.)

Ennen Argentiina-ottelua DW kertoi Saksan joukkueen vapaapäivästä, jolloin pelaajat pääsivät muun muassa jousiammuntaradalle. Jutun kirjoittaja vertasi jousiammunnan keskittymistä, maaliin tähtäämistä ja kaiken muun unohtamista tulevaan puolivälieräotteluun.

Jousiammunta oli kuin huomisen Argentiinan kohtaamisen vertauskuva. Miroslav Kloselle symboliikka näytti sopivan erityisen hyvin. (29.6.)

Klosen maalit lisäsivät odotuksia häntä kohtaan. Hyökkääjää keuhuttiin, mutta rivien välistä oli luettavissa, että lisää maaleja vaadittiin:

Hän on huippukuntoinen ja sähkökkä sekä itsevarmempi kuin koskaan ennen urallaan. - - Jürgen Klinsmannille ja hänen valmennustiimilleen hyökkääjä on avainasemassa menestystä ajatellen. (29.6.)

Puolivälieräpäivänä DW esitteli kisaliitteen kannessa kaikki Saksan joukkueen pelaajat otsikolla *22 miestä, yksi tavoite*. Tässä yhteydessä oli Klosen vahvin henkilöinti:

Miroslav Klose (28). Saksan MM-menestyksen vertauskuva. Hän on itseluottamuksen, voiman ja kestävyuden ruumiillistuma. Pelaa määrätietoisesti ja käyttää tilaisuutensa. (30.6.)

Mario Kempes kehui Klosea ja Podolskia kolumnissaan mielenkiintoisella metaforalla:

Heillä on täydellinen yhteisymmärrys ja ajatusta pelissä, ja he liikkuvat yhdessä unenomaisesti kuin vanha aviopari.

Yleensä sanat *uni* ja *vanha* liitettynä liikkumiseen kuvaavat hidasta ja kömpelöä, mutta tässä tapauksessa Klose ja Podolski tuntevat toisensa liikkeet kuin *vanha aviopari*.

Saksa voitti Argentiinan rangaistuspotkukisassa ja eteni välierään. Klose teki ottelun varsinaisella peliajalla 1–1-tasoituksen, mutta sitä ennen hänellä oli heikko hetki puolustuksessa. DW kehui saksalaisten ensimmäisen puoliajan puolustustyöskentelyä, mutta:

Samaa ei voinut sanoa Klosesta, kun kuusi minuuttia toista puoliaikaa oli pelattu. Riquelmen kulmapotkun jälkeen saksalaishyökkääjä päästi vastustajansa Ayalan helposti ohi. (1.7.)

Samaa ei voinut sanoa kertoo selvästi moitteesta, jota vahvistavat Klosen puolustamista kuvaavat *päästi* ja *helposti*. DW otsikoi Klosen pelistä kertoneen juttunsa *Kettu hyökkäyksessä, jänis puolustuksessa*. Klose oli siis Argentiinaa vastaan hyökkäyspäässä totutun ovela, mutta puolustuksessa ”arkajalka”.

Hän löi kahdesti oikealla nyrkillään rintakehän vasemmalle puolelle, sinne missä sydän on. Todella tiukasti. Hän loi katseen taivaalle, todella kiitollisena. Hän huusi, minkä kurkusta lähti, todella kovaa. - - Miroslav Klose (28) osoitti molemmilla etusormillaan korkeuksiin kuin olisi halunnut näyttää tuloksen, 1–1, Saksa vastaan Argentiina, jälleen tasan. (1.7.)

Jutun alku oli tarina Klosen tasoituksen jälkeisestä tuuletuksesta. Sen jälkeen kuvailtiin tunteita ottelun aikana:

”Kirottu Klose!”, pelasi niin loistavan turnauksen ja nyt turmeli kaiken? Yhdessä ärsyttävässä, huolimattomassa ja kohtalokkaassa silmänräpäyksessä.

Bremeniläisen hyvä maine oli jälleen palautunut. Turnauksen viides maali teki hänestä MM-kisojen tämänhetkisen maalikuninkaan.

Monet päivät ovat sellaisia. Ne ovat lopulta armollisia ja tarjoavat toisen silmänräpäyksen, viimeisen mahdollisuuden. Miroslav Klose käytti sen hyväkseen. Hänen MM-tarinansa saa jatkoa. (1.7.)

Tarinalla alkanut juttu päättyi lupaukseen tarinan jatkosta. Klose oli menettää urheilusankaruutensa, mutta hankki sen takaisin omalla tyylillään, eli tekemällä maalin.

Välierässä Saksa kohtasi Italian, ja Klose luokiteltiin ennakkojutussa *luultavasti Saksan voimakkaimmaksi aseeksi (3.7.)*. Ottelupäivänä DW kirjoitti monelle Saksan pelaajalle saatekirjeen, myös Kloselle:

Mikään linna tai muuri ei kestä ikuisesti. Cannavaro on pahuksen hyvä, ei epäilystäkään, mutta Miro Klose on parempi. Jatka päättäväisesti. Pysy rauhallisena. Tee maaleja. - - (4.7.)

Saksa putosi finaalista, mutta voitti pronssiottelussa Portugalin. DW kertoi Saksan joukkueen jäähyväisjuhlista, joissa 500 000 fania kiitti pelaajia Berliinissä. Viimeinen henkilöinti oli selvä:

Ballack, Klose ja kumppanit kantoivat kaulassaan pronssimitaleita. Urheilullisesti ja tilastollisesti he olivat kolmansia. Se, miltä kisojen tulos tuntui, oli kirjoitettu moniin kyltteihin: ”Olette meidän sydäntemme maailmanmestareita”. (9.7.)

5.5.4 Zidanen urheilullinen itsemurha

Lopuksi analysoin DW:n artikkeleita, jotka julkaistiin Italia–Ranska-finaaliottelun jälkeen. Aikavälillä 11.7.–21.7., jolloin Fifa langetti Zidanen tuomion, julkaistiin 20 artikkelia, joissa esiintyi Zidane, Cannavaro tai Klose.

Italia voitti maailmanmestaruuden, mutta uutisoinnin ja muun kirjoittelun pääpaino oli Zidanen puskussa ja ulosajossa. WM 2006-kisaliitteen etusivulla vinkattiin sisäsivun juttuun:

Zidane: Jumalolennon urheilullinen itsemurha. (11.7.)

”Zizou – presidentti!” heijastettiin Riemukaareen Pariisissa, kuvastaen Zidanen arvostusta 1998 MM-kisojen jälkeen. (11.7.)

Edellinen lainaus on toimittajan kommentista, jonka jälkeen Zidanen puskusta kertovan jutun yläotsikko oli *Zinedine Zidane jätti väkivaltaiset jäähyväiset*. Zidane oli siis *presidentti*, joka käytti *valtaansa* väärin.

Zinedine Zidane aloitti uransa yli 30 vuotta sitten yksinäisenä lapsena ranskalaisen satamakaupungin Marseillen karun esikaupungin La Castellannen pölyisillä kaduilla. Katutappelijan tyylillä hän sen myös lopetti sunnuntai-iltana Berliinin Olympiastadionilla miljardiyleisön edessä. - - Järkyttävää viimeisessä teossa, jonka 34-vuotias jätti jälkeensä jalkapallomaailmaan, oli villi päättäväisyys ja raakuus. (11.7.)

Kuvaileva kerronta teki tapahtumista entistä dramaattisempia. *Järkyttävyyys* kertoo siitä, ettei moista olisi Zidanesta uskonut. Ulosajoon johtaneet tapahtumat kuvailtiin niin ikään tarkasti:

Hänen vartalonsa jokainen lihas oli jännittynyt. Kiihtymys saa tuollaisen reaktion aikaan. Koska hän tunsu itsensä loukatuksi, hän halusi loukata. Kuin vauhkoontunut härkä hän iski päänsä Marco Materazzin rintaan. Italialainen putosi maahan. - - Punainen kortti. Suuri ranskalainen katosi katakombeihin. (11.7.)

Vauhkoontunut härkä kertoo voimasta, jolla Zidane puski Materazzia. Toteamus ”*Punainen kortti*” ikään kuin pysäyttää ajan. Pysähtyneen hetken jälkeen Zidane *katoaa katakombeihin*, mikä luo mielikuvan, ettei hän enää palaa.

Italian kapteeni Fabio Cannavaro pääsi ääneen finaalin jälkeen:

”Finaali”, sanoi kapteeni myöhemmin, ”tuntui kuin sydänkohtaukselta. Olin silti varma, että voitamme. Emme voineet taas hävitä tärkeää peliä.”

”Mitä tahansa Materazzi sanoikin, Zidanen teko ei ole hyväksyttävissä. Hän on monien lasten esikuva. Ja sitten hän tekee noin.” (11.7.)

Cannavaro nousi tässä vaiheessa sekä urheilulliseksi sankariksi että mielipidejohtajaksi. DW päästi juuri hänet sanomaan Zidanesta sen, mitä kaikki ajattelivat. DW:n kolumnisti Mario Kempes antoi Zidanelle armoa:

Päästäkäämme tätä kaikkea hieman ohi silmien ja korvien, olkaamme niin suurenmoisia kuin hänen uransa on ollut ja kiittäkäämme "Zizoua" viime vuosien merkittävämpänä jalkapalloilijana. Merci, Zinedine! Kunnia taiteellisuudelle aikana, jolloin jalkapallosta on tullut yhä kaavamaisempaa.

Ranskankielinen kiitos luo *taiteellista* kuvaa, jota kirjoittaja haluaa Zidanesta muistettavan. Silti hän muistuttaa Zidanen kaksijakoisesta turnauksesta:

Mitä muistamme, kun ajattelemme näitä MM-kisoja? Zidanen, varmasti. Hänen suuren iltansa Brasiliaa vastaan ja surullisen Italiaa vastaan.

Joitakin päiviä finaalin jälkeen keskustelu Zidanen pususta kävi yhä kuumana. DW vertasi puskoa jalkapallon historiallisiin tapahtumiin:

Zidane poistui jo Materazzin luota, mutta kääntyi äkisti ympäri ja järjesti jalkapallomaailmalle kohtauksen, josta pitäisi tulla yhtä legendaarinen kuin - - Maradonan "Jumalan kädestä". Hän iski päänsä italialaisen rintaan päättäväisesti kuin karateka, joka haluaa halkaista otsallaan tiiliskiven.

Tässä Zidanen pusku esitettiin jo hieman positiivisessa valossa – *legendaarisena*. Juttua kommentoi Patrick Krull, joka pohtii, onko Zidane rikoksen *tekijä* vai *uhri*.

Zidane joutui mahdollisesti kuuntelemaan nimityksiä itsestään terroristina tai äidistään huorana. Se ei oikeuta ranskalaisen temppua, mutta Materazzi tiesi sanojensa vaikutuksen. Hän on yhtä lailla rikoksen tekijä.

Zidane pääsi ääneen jutussa jonka otsikko oli *Zidane: Kovia sanoja äidistä ja siskosta*:

"Pyydän anteeksi ihmisiltä ja kasvattajilta, jotka yrittävät opettaa lapsilleen, mikä on oikein ja mikä väärin. Mutta en voi pahoitella tekoani. Jos tekisin niin, se tarkoittaisi, että Materazzilla oli perustetta sanoa niin. Sitä hänellä ei ollut."

Jutussa, joka kertoi ranskalaisten suhtautumisesta Zidanen tekoon, todettiin, että *ranskalaisten rakkaus Zinedine Zidaneen on ja pysyy*.

Zidane on patsas, jota ei noin vain hajoteta maan tasalle.

Suuren jalkapalloilijan muistomerkki siis pysyy pystyssä, vaikka aikoinaan sosialismin romahduksen yhteydessä ihmiset kaatoivat Marxin, Engelsin ja Leninin patsaat jalustoiltaan (Seppänen 2001, 11).

Zidane-skandaalin sivussa DW kirjoitti myös suurseurojen kiinnostuksesta maailmanmestarijoukkue Italian pelaajiin. Siirtospekulaatiot henkilöitiin *MM-kisojen parhaaseen puolustajaan*:

He tervehtivät tuttavallisesti sanomalla "Ciao", ja koska Chelsean omistaja kerää mielellään maailmanluokan pelaajia ympärilleen, toivottaa hän myös Italian maajoukkuekapteenin tervetulleeksi jähdilleen. He keskustelevat meren antimien ja viinilasillisten ääressä niistä näistä - - ja lopulta myös Cannavaron tulevaisuudesta.

Teksti luo mieleen kuvan tapahtumista ylellisen huvijahdin kannella, merellisessä maisemassa. Cannavaro saa erikoiskohtelua maailmanmestarijoukkueen kapteenina; vaikka kyse on vain normaalista pelaajakaupasta, puhutaan Cannavaron *tulevaisuudesta*.

Ennen Zidanen ja Materazzin tuomioita DW haastatteli erotuomaria, joka kritisoi Ranskan kapteenia provosoinutta Materazzia. Hän viittasi Zidanen menneisyyteen:

Niin ystävällinen kuin Zidane onkin, oli tiedossa, että hän oli menettänyt hermonsa jo useasti uransa aikana.

Kun Fifa määräsi tuomiot Zidanelle ja Materazzille, DW uutisoi asiasta lyhyesti. Materazzin Zidanelle finaalin jatkoajalla osoittamat sanat olivat molempien pelaajien mukaan *kunniaa loukkaavia, mutta eivät rasistisia*.

Niin Zidane kuin Materazzikin pyysivät kuulusteluissa anteeksi käytöstään nimenomaan Fifalta ja pahoittelivat tapahtunutta. (21.7.)

6 DISKURSSIT, JOISSA SANKARUUS RAKENTUI

Seuraavaksi erittelen tutkimukseni tuloksia, eli diskursseja, joissa Zinedine Zidanen, Fabio Cannavaron ja Miroslav Klosen urheilusankaruudet rakentuivat, ja jotka näin ollen vastasivat tutkimuskysymykseeni: *Miten jalkapallon MM-kisojen 2006 ratkaisupelaajien urheilusankaruus rakentui Helsingin Sanomissa ja Die Weltissä?* Käsittelen erikseen Helsingin Sanomien ja Die Weltin diskurssit, vaikka artikkeleita analysoitaessa olikin huomattavissa, että ne ovat monelta osin hyvin samankaltaisia. Luvun lopuksi vertailen lehtiä niiden eroavaisuuksien osalta, jotka nousivat aineistosta esiin.

6.1 HS:n diskurssit

HS ei luonut Zinedine Zidanea kohtaan paljonkaan ennakko-odotuksia, koska kisojen ennakointijournalismi oli lehdessä muutenkin vähäistä. Niinpä ensimmäinen Zidanea koskenut diskurssi oli *ikääntynyt maestro*. Sen jälkeen Zidanen otteet kentällä alkoivat nopeasti parantua, ja yhtä nopeasti nousi esiin seuraava diskurssi: *vertynyt Ranskan pelastaja*. Sellaisena hän pysyi aina finaalin jatkoajalle asti, jolloin hänen pääpuskunsu tuli kuin salama kirkkaalta taivaalta ja pudotti hänet nopeasti *sankarista konnaksi*. *Konna*-diskurssi ei kuitenkaan hallinnut artikkeleita kuin kahden päivän ajan. Kun Zidanen teolle haettiin selitystä Materazzin sanoista, ulosajoon johtanut pusku olikin yhtäkkiä *ymmärrettävä ja anteeksiannettava*. Kun Zidane vielä pyysi anteeksi lapsilta ja suostui korvaamaan rikkeensä yhdyskuntapalvelulla, oli teko sovitettu ja jäljelle jäi diskurssi: *yksi kaikkien aikojen jalkapallosankareista*. (kts. kpl 5.4.1 ja 5.4.4.)

Myöskään Fabio Cannavaroa kohtaan HS ei luonut ennakko-odotuksia, mutta heti kisojen alettua hänestä nousi esiin *esimerkillinen johtaja* -diskurssi. Se säilyi kirjoittelussa koko loppukisojen ajan. Kun Cannavaro järkyttyi ystävänsä Pessotton itsemurhayrityksestä, rinnalle tuli myös *inhimillinen urheilija* -diskurssi. Aina maailmanmestaruuteen asti hallitsevin Cannavaro-diskurssi oli kuitenkin *loistava*

pelaaja. Finaalin jälkeisestä uutisoinnista tulkitsin, että HS:n mielestä Cannavaron olisi pitänyt voittaa kisojen parhaan pelaajan palkinto Zidanen sijaan. (kts. kpl 5.4.2 ja 5.4.4.)

Miroslav Klose oli ainoa näistä kolmesta pelaajasta, josta HS:ssa luotiin ennako-odotuksia. Niiden diskurssi oli sama kuin Klosen koko kisojen vallitseva diskurssi: *loistava maalintekijä*. Saksalaishyökkääjä lunasti maalinteko-odotuksia jo ensimmäisestä ottelusta lähtien. Saksa–Puola-ottelun yhteydessä Klosesta nousi esiin diskurssi *lahjakas puolalaispoika*. Kun HS kirjoitti Klosen ja hänen niin ikään Puolassa syntyneen kärkiparinsa Lukas Podolskin yhteispelistä, nähtiin Klose *maanmiehensä avustajana*. Välierässä Italiaa vastaan Klose ei saanut juuri mitään aikaan, ja pettymystä rakentava diskurssi oli *eksynyt hyökkääjä*. Siitä huolimatta jäljelle jäi vallitseva *maalikuningas*-diskurssi, kun Klose voitti kisojen parhaan maalintekijän palkinnon. (kts. kpl 5.4.3 ja 5.4.4.)

6.2 DW:n diskurssit

Toisin kuin HS, DW ennakoi kisaliitteessään runsaasti tulevia kisoja. Myös Zidane sai osansa ennakoinnista, jossa vallitseva diskurssi oli sama kuin kisojen alussa: *vanha ja väsynyt legenda*. DW viestitti hyvin vahvasti, että Zidane ei oikeastaan olisi kuulunut enää pelikentälle. Kun ranskalaisen otteet paranivat, nousi esiin diskurssi *herännyt mestari*, joka rakensi Zidanen sankaruutta uudelleen. DW vahvisti diskurssin vielä voimakkaammaksi, kun Zidane ratkaisi Ranskalle välieräpaikan Brasilia-ottelussa ja taas finaaliapaikan Portugali-ottelussa. Tuolloin Zidane oli *taikuri ja nuortunut kuningas*. Finaalin jatkoajan pääpuskun jälkeen DW kirjoitti Zidanesta todella dramaattisesti voimakkaita metaforia käyttäen. Esiin nousivat diskurssit *langennut jumalolento* ja *väkivaltainen katutappelijä*. Kuten HS:ssa, myös DW:ssä diskurssit lievenivät, kun Zidanen teolle haettiin selitystä. Puskusta tuli *legendaarinen* ja Zidanesta *inhimillinen tekijä*. DW ei silti palauttanut Zidaneä sankariksi yhtä vahvasti kuin HS. Zidanen anteeksipyyntö uutisoitiin, mutta silti hän jäi vain *ranskalaisten rakastamaksi*. (kts. kpl 5.5.1 ja 5.5.4.)

DW toi ennen kisoja vahvasti esiin Italian silloista jalkapallon sopupeliskandaalia. Cannavarokin esitettiin Juventuksen pelaajana *lurjus*-diskurssissa. Tämä unohtui kuitenkin nopeasti, kun Italian kapteeni alkoi esittää otteitaan kentällä. *Ohittamaton puolustuksen johtaja* oli diskurssi, joka oli vallitsevassa asemassa koko kisojen ajan. Edetessä kohti finaalia selvästi esiin nousivat myös diskurssit *Italian kapteeni* ja *turnauksen paras pelaaja*. Cannavarosta tehtiin DW:ssä myös itseoikeutettu *mielipidejohtaja*, joka pääsi antamaan pelaajan lausunnon Zidanen puskusta. Kun DW kertoi vielä Cannavaron sopimusneuvotteluista suurseurojen kanssa, jäi jäljelle diskurssi *haluttu maailmantähti*. (kts. kpl 5.5.2 ja 5.5.4.)

Jo pelkästään DW:n Klose-artikkelien määrä (64) kertoo, että saksalaislehti osoitti erityistä huomiota saksalaispelaajalle. Huomattavaa on kuitenkin, ettei DW luonut Klosea kohtaan juurikaan ennakko-odotuksia. Vasta avausottelupäivästä lähtien nousi esiin velvoittava *vastuussa maalinteosta* -diskurssi. Puola-ottelun yhteydessä myös DW kirjoitti Klosen puolalaisesta alkuperästä. Hänestä tehtiin Saksalle *arvokas siirtolainen*. Kun Klose ei tehnyt maalia Puolaa vastaan DW kritisoi häntä *synnyinmaan kosiskelija* -diskurssilla, joka ei tosin ollut kovin vahva, ja joka unohtui jo seuraavan ottelun jälkeen. Tuolloin nousi esiin kisojen vallitseva Klose-diskurssi: *takuuvarma maalintekijä*. Yhteispeli Podolskin kanssa tuotti DW:ssä diskurssin hyökkääjistä *omassa luokassaan*, ja Klose oli jo *Saksan MM-menestyksen vertauskuva*. Puolustusvirhe Argentiinaa vastaan vähensi Klosen arvostusta hetkellisesti ja toi esiin diskurssin *heikko puolustuspelaaja*. Sekin unohtui nopeasti, kun Klose tasoitti ottelun ja nosti esiin uuden diskurssin tutusta aihepiiristä: *tuleva maailmanmestaruuden ratkaisija*. Kun Saksa sai kaulaansa pronssimitalit, DW esitti Klosen ja muut saksalaispelaajat *sydänten maailmanmestareina*. Kisojen jälkeen Klosea ei DW:ssä enää käsitelty. (kts. kpl 5.5.3.)

6.3 Lehtien vertailua

Kuten todettua, HS:n ja DW:n diskurssit Zidanen, Cannavaron ja Klosen urheilusankaruuksien rakentumisessa olivat hyvin samankaltaisia. Suurimmat erot syntyivät lehtien erilaisista lähtökohdista: HS tiedotti tapahtumista suomalaisille, joilla ei ollut kisoissa omaa maajoukkuetta kannustettavana, ja DW taas oli järjestäjämään valtamedia, jolla oli kisoissa vielä erityisesti seurattava saksalainen tähtipelaaja Klose. DW käsitteli Klosea kansallissankarina, jonka yhteisönä oli Saksan kansa (kts. kpl 4.5). Siitä kertoivat erityisesti pitkät ja yksityiskohtaiset kuvailut Klosen maalijuhlinnoista (*Hän löi kahdesti oikealla nyrkillään...*) sekä pronssimitalien saavuttamisen jälkeen ilmaus: *Olette meidän sydäntemme maailmanmestareita* (kts. kpl 5.5.3).

Cannavarosta kumpikin lehti kirjoitti yhtä vähän ja laimeasti. Sitä, että Cannavaro oli Italian joukkueen *kapteeni* ja *puolustuksen johtaja*, korostettiin kuitenkin sekä HS:ssa että DW:ssä (kts. kpl 5.4.2 ja 5.5.2). Vaikka kapteenius on joukkueurheilun virallinen termi, on se kuitenkin itsessään metafora ja korostaa Cannavaron symbolisen johtajan ominaisuuksia.

Zidanen tarina oli lehdissä pitkälti samankaltainen, joskin DW:n käyttämä kieli ja metaforat olivat finaalin jälkeen vahvempia. Esimerkiksi vertaukset *jumalolentoon* ja *katutappeliin* (kts. kpl 5.5.4) olivat voimakkaampia kuin HS:n *ikoni* ja *synnin tielle eksynyt ranskalainen* (kts. kpl 5.4.4). HS:n journalismi seurasi MM-kisojen draamaa sellaisena kuin se ulkopuoliselle maalle näyttäytyi, mutta samalla nosti sieltä esiin yksittäisiä pelaajia ja tapahtumia. Virtapohjan (1998, 92) mukaan ”journalistinen draama on parhaimmillaan juuri silloin, kun vaihtoehdot ovat selkeät: syytetty todetaan syylliseksi tai syyttömäksi, vaaleissa ja urheilussa on kyse voitosta tai tappiosta --” Zidanen tragedia näytti olevan suomalaiselle urheilujournalismille kisojen parasta antia: Virtapohjan (1998, 19) mukaan juuri tällaiset yllättävät käänneet ja sankarin odottamattomat romahdukset antavat aineksia todelliseen draamaan.

7 YHTEENVETO: KIELI RAKENTAA SANKARUUTTA

Diskurssianalyttisen tutkielmani tutkimuskysymys oli: *Miten jalkapallon MM-kisojen 2006 ratkaisupelaajien urheilusankaruus rakentui Helsingin Sanomissa ja Die Weltissä?* Vastauksia kysymykseen löytyi molempien lehtien artikkeleista lähinnä metaforien, draaman ja ylisanojen muodossa. Esimerkiksi HS:ssa metaforat *dieselmäinen, maestro* ja *kapellimestari* sekä ylisanat *maailman paras* ja *ikäloppu* rakensivat draamaa, jossa Zinedine Zidanen urheilusankaruus rakentui (kts. kpl 5.4.1). Niin ikään DW:ssä metaforat *täsmäase* ja *kettu* sekä ylisanat *ihmeteko* ja *ylivoimainen* rakensivat Miroslav Klosen sankaridraamaa (kts. kpl 5.5.3). Journalistisessa draamassa on jännitettä, joka imaisee meidät kuluttajina mediaspektaakkeliä osanottajiksi (Virtapohja 1998, 84). Tämä jännite rakensi MM-kisojen ratkaisupelaajien urheilusankaruutta sekä HS:ssa että DW:ssä. Urheilutoimittajat rakensivat Zidanen, Cannavaron ja Klosen suorituksista urheilumytologian kautta dramatisoituja kertomuksia, joiden pääosissa olivat pelaajat itse (Virtapohja 1998, 239).

Kuten journalistisesta draamasta on erotettavissa alku, keskikohta ja loppu (Virtapohja 1998, 86), niin oli myös eritoten Zidanen kertomuksesta HS:ssa ja DW:ssä. Kisojen alussa Zidane näyttäytyi HS:ssa *rivitaikurina* (kts. kpl 5.4.1) ja DW:ssä *loppuunpalaneena* (kts. kpl 5.5.1). Virtapohjan (1998, 90) mukaan henkilön persoona ja henkilöhistoria luovat mahdollisuuden sankaruuden syntymiselle, joten kun Zidane vihdoinkin alkoi onnistua, hänen aikaisemmat saavutuksensa (*kolmesti maailman vuoden pelaaja* (kts. kpl 5.4.1)) ja joukkuepelaajan ominaisuutensa (*pelasti ranskalaislaivan uppoamiselta* (kts. kpl 5.5.1)) tuotiin esiin. Zidanen ura oli kuitenkin kertomus, joka joskus päättyy, ja tieto lopun lähestymisestä toi journalismiin oman jännitteensä (Virtapohja 1998, 92). HS kertoi, kuinka MM-finaaliin lopettaa uransa monta huippupelaajaa *Zidanen vanavedessä* (kts. kpl 5.4.1) ja DW kutsui Zidaneä *jalkapallon Picassoksi* (kts. kpl 5.5.1), mikä kuvasi hänen historiallista uraansa. Kun draama oli juuri loppumassa onnellisesti, *järjesti Zidane itselleen murheelliset jäähyväiset* (kts. kpl 5.4.4). Pääpuskusta ja ulosajosta tuli uusi draaman huippukohta, mikä kävi ilmi muun muassa DW:n Zidaneä kuvanneesta *kuin vauhkoontunut härkä* -vertauksesta (kts. kpl 5.5.4). Sen jälkeen draaman kaari alkoi uudestaan laskeutua kohti loppua, kun Zidane

sai lehdistä jälleen positiivista julkisuutta ja pääsi näin lopettamaan uransa *tähtenä* (kts. kpl 5.4.4) ja *viime vuosien merkittävimpanä jalkapalloilijana* (kts. kpl 5.5.4).

Arvioitaessa tutkimustulosteni luotettavuutta on otettava huomioon se, että olen itse ollut tutkimukseni keskeisin tutkimusväline (Eskola & Suoranta 1999, 211). Koska tutkin urheilusankaruuden rakentumista artikkeleiden lukijan näkökulmasta ja olin itsekin lukija, katson, ettei tämä aiheuta tutkimukseeni luotettavuusongelmaa. Koska olin käynyt osan HS:n aineistostani läpi jo proseminaarityöni yhteydessä ja analysoin sen nyt uudestaan tätä tutkielmaa varten, tulivat tulokset eräällä tapaa testattua. Niin ikään on otettava huomioon, että saksankielistä aineistoa analysoitaessa tein kaksoistulkintaa: ensin käännöksen saksasta suomeen ja sitten diskurssianalyttisen tulkinnan käännöksestä. Oletukseni saksankielisen jalkapallosanan universaaliudesta ja tunnistettavuudesta (kts. kpl 5.2) osoittautui kuitenkin oikeaksi, joten uskoakseni pahoja tulkintavirheitä ei tullut. Diskurssianalyysi tutkimusmetodinä osoittautui käyttökelpoiseksi etsittäessä vastauksia tutkimuskysymykseeni. Täysin kattavana sitä ei voi kuitenkaan pitää. Mikäli olisi haluttu saada kattavampi kuva urheilusankaruuden rakentumisesta olisi mukaan pitänyt ottaa myös kuva-analyysia sekä artikkeleiden ja kuvien kvantitatiivista tutkimusta. Eskolan ja Suorannan mukaan laadullisen aineiston analyysissa on kyse aineiston järjestämisestä siten, että sitä voidaan eritellä vastausten etsimiseksi tutkimusongelmiin. Siksi sillä, miten aineisto on kerätty, ei ole tulosten kannalta merkitystä, vaan sillä, miten analyysissa on rakennettu uusia merkityksiä. (Eskola & Suoranta 1999, 226.)

Vaikka tutkimukseni tulokset eivät välttämättä ole yleistettävissä kuin jalkapallojournalismiin, uskon niiden olevan hyödynnettävissä urheilujournalismin kielen tutkimuksessa tulevaisuudessa. Kuten tutkielman johdannossa totesin, urheilujournalismia on toistaiseksi tutkittu varsin vähän. 2000-luvun urheilujournalismi on alkanut eriytyä jopa *urheilulajijournalismiksi* (esim. formulajournalismi, jalkapallojournalismi ja hiihtojournalismi), joten tulevaisuudessa on erityisen relevanttia tutkia urheilujournalismin kieltä ja sen kehittymistä eri lajien kohdalla. Kieli kehittyy myös jalkapalloa koskevassa uutisoinnissa, joten mikä ettei tutkimusta voisi tehdä vaikka neljän vuoden välein jokaisista jalkapallon maailmanmestaruuskisoista.

KIRJALLISUUS

- Ammond, Jukka (1991): Digitaalinen teatterielämys. Urheilu on dramaattista, mutta ei draamaa. Liikunta ja tiede (1–2/1991). Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura, 8–14.
- Blackburn, Virginia (2003): David Beckham, kruununjalokivi kaupan (suom. Sirola, Jukka 2004). Helsinki: WSOY.
- Cotterell, Arthur (1995): Maailman myytit ja tarut. 2. painos. WSOY.
- Crolley, Liz & Hand, David (2002): Football, Europe and the Press. London: Frank Cass Publishers.
- Day, Martin S. (1984): The Many Meanings of Myth. Lanham: University Press of America.
- Eggers, Erik (2007): Die Geschichte der Sportpublizistik in Deutschland (bis 1945): Von der Turnpresse im 19. Jahrhundert zur gleichgeschalteten Sportpresse im Dritten Reich. Teoksessa Schierl, Thomas (toim.) Handbuch Medien, Kommunikation und Sport. Schorndorf: Hofmann-Verlag, 10–24.
- Eggers, Erik (2007): Die Geschichte der Sportpublizistik in Deutschland von 1945 bis 1989. Teoksessa Schierl, Thomas (toim.) Handbuch Medien, Kommunikation und Sport. Schorndorf: Hofmann-Verlag, 25–41.
- Elovaara, Mika (2007): Suicidal alcoholics, metrosexual family men and other heroes? Representations of modern athletic hero. Oulun yliopisto.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1999): Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Fiske, John (1992): Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen. 6. painos. Tampere: Vastapaino.
- Helenius, Jutta (2003): Kielen ja mielen kuvia. Aikalainen (11/2003). Tampereen yliopisto, s. 5.
- Hellsten, Iina (1997): Metaforien Eurooppa. Näkökulmia suomalaiseen EU journalismiin. Tampereen yliopisto.
- Hentilä, Seppo (1992): ”Jaloon uskomme urheiluun”. Teoksessa Pyykkönen Teijo (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura, 12–15.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2008): Tutki ja kirjoita. 13.–14.,

- osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Hemánus, Pertti (1973): Joukkotiedotus piilovaikuttajana. Helsinki: Otava.
- Jordan, Stefan (2005): Der deutsche Sieg bei der Weltmeisterschaft 1954: Mythos und Wunder oder historisches Ereignis? *Historical Social Research / Historische Sozialforschung (HSR)* 30 (Nr. 4). 263–275.
- Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999): Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Järvelin, Jarkko (1996): Mestari miehet. Maskuliinisuus ja sankaruus kolmen jääkiekkoilijan elämäkerrassa. Yhteiskuntapolitiikan pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto.
- Kantola, Anu, Moring, Inka & Väliverronen, Esa (1998): Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Kauhala, Topias (2009): Lopussa saatiin mestaruus. *Urheilulehti* (43/2009). Helsinki: A-lehdet Oy, 12–17.
- Kivioja, Pasi (2008): Iltapäivälehdet mediakentän ja yhteiskunnan muutoksessa. Tampereen yliopisto.
- Klapp, Orrin E. (1964): *Symbolic leaders. Public dramas and public men*. Chicago: Aldine Publishing Company.
- Kokkonen, Jouko (2003): Kansakunnat kultajahdissa. Urheilu ja nationalismi. Liikuntatieteellisen seuran impulssi nro XXII. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Koljonen, Kari (2000): Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysihin: Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998. Tampereen yliopisto.
- Koski, Sami; Rissanen, Mika; Tahvanainen, Juha (2004): *Antiikin urheilu. Olympian kentiltä Rooman areenoille*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Kundera, Milan (1985): *Olemisen sietämätön keveys*. WSOY.
- Kunelius, Risto (2003): *Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin*. 5. painos. Helsinki: WSOY.
- Kuusela, Martti; Lamberg, Kalle; Pakkanen, Mitri; Palmunoksa, Jouni; Wiskari, Ari (2006): *Jalkapallon MM-kisat. Saksa 2006*. Vantaa: Intereuropean Publications.
- Laine, Antti (2003): *Aftonbladet vs. Ilta-Sanomat: ruotsalaisen ja suomalaisen iltapäivälehdten urheilujournalismia tarkasteleva diskurssianalyttinen tutkielma*. Liikuntapedagogiikan pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto.

- Lehtonen, Mikko (2004): Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia. 5. painos. Tampere: Vastapaino.
- Paavola, Vesa (2001): Ryhtyisinkö sankariksi? Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Palomäki, Janne (2001): Vihreän veran verilöyly – jalkapallon metaforat Suomessa, Ruotsissa, Englannissa ja Espanjassa. Journalistiikan pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto.
- Perko, Touko (1991): Suomalainen urheilulehdistö. Teoksessa Tommila, Päiviö (toim.) Suomen lehdistön historia, osa 9: Erikoisaikakauslehdet. Kuopio: Kustannuskiila, 217–261.
- Perko, Touko (2000): Konnia ja sankareita. Doping-pommin pitkät varjot. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Perko, Touko (2001): Konnia ja sankareita 2. Myrskyvaroituksesta sinivalkeiseen lankeemukseen. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Pesonen, Ville (2003): Sankareiden kiirastuli. Yleisaikakauslehtien rakentama kuva Lahden doping-hiihtäjistä. Liikuntakasvatuksen pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto.
- Pirinen, Riitta (2006): Urheileva Nainen lehtiteksteissä. Tampereen yliopistopaino.
- Pitkänen-Huhta, Anne (1999): Vieraalla kielellä lukemisen tutkimus. Teoksessa Sajavaara, Kari & Piirainen-Marsh, Arja: Kielenoppimisen kysymyksiä. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä. Jyväskylän yliopisto.
- Pänkäläinen, Seppo (1998): Suomalainen urheilujournalismi. Liikuntatieteellisen Seuran Impulssi nro XV. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Pänkäläinen, Seppo (1998b): Urheilujournalismin musta aukko. Teoksessa Vettenniemi, Erkki: Piikki lihassa. Unelma puhtaasta urheilusta. Tampere: Akilles.
- Rasinkangas, Anne (1988): Voitto on suurta, suurempaa jalo kilpa – häviö on aina katkeraa. Sanomalehtien jääkiekko-otteluselostuksissa käytettyjen 'voittamista' ja 'häviämistä' kuvailevien verbi-ilmauksien semanttista analyysia. Pro gradu -työ. Tampereen yliopisto.
- Seppänen, Janne (2001): Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa. Tampere: Vastapaino.
- Sorvali, Tiina (2004): Makrostruktur und Sprachliche Bildlichkeit in deutschen und finnischen Sportberichten. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy
- Suoninen, Eero (1999): Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen.

- Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.
- Studia Tietokeskus (1995): Kulttuuri ja tekniikka. Toim. mm. Matti Eskola, Ritva Koskipää ja Hannele Rikkinen. Espoo: Weilin+Göös.
- Tomlinson, Alan & Young, Christopher (2006): National Identity and Global Sports Events. State University of New York Press.
- Viita, Ossi (2003): Hymyilevä Hannes. Työläisurheilija Hannes Kolehmainen sankaruus porvarillisessa Suomessa. Helsinki: Otava.
- Virtapohja, Kalle (1996): ”Se on siinä!” Tutkimus jääkiekon maailmanmestaruudesta, mediasta ja urheilusankaruuden tuottamisesta. Journalistiikan lisensiaatintyö. Jyväskylän yliopisto.
- Virtapohja, Kalle (1998): Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä. Jyväskylä: Atena Kustannus.
- Wikipedia. Vapaa tietosanakirja. <http://fi.wikipedia.org>.
- Young, Christopher (2006): Munich 1972. Re-presenting the Nation. Teoksessa Tomlinson&Young: National Identity and Global Sports Events. State University of New York Press.

LIITE 1

HS - Urheilu - 13.7.2006 - 3435 merkkiä - 2. painos

Zidane pahoitteli tekoaan

HS-STT-AFP-REUTERS

Pariisi. Jalkapallon MM-turnauksen loppuottelusta sunnuntaina ulos ajettu Zinedine Zidane on pahoitellut käytöstään.

Ranskalaistaituri Zidane, 34, puski finaalin jatkoajalla voimakkaasti Italian puolustajaa Marco Materazzia rintaan ja sai punaisen kortin. Ulosajon jälkeen Ranska hävisi loppuottelun Italialle rangaistuspotkukilpailun jälkeen.

"Niin ei olisi saanut tehdä. Haluan tehdä sen asian selväksi, koska tapahtumaa katseli kaksi miljardia ihmistä, joista useat miljoonat olivat lapsia", Zidane totesi.

"Haluan pyytää heiltä anteeksi. En kuitenkaan voi katua tekoani, koska se tarkoittaisi, että hän [Materazzi] oli oikeassa sanoessaan sen, mitä hän sanoi", Zidane sanoi ranskalaisen televisiokanavan Canal+:n haastattelussa.

Pusku jäi Zidanen viimeiseksi teoksi ammattilaisena, sillä mies lopetti uransa Saksan MM-kisoihin. Aiemmin hän johti Ranskan maailmanmestaruuteen 1998 ja Euroopan mestaruuteen 2000.

Zidanen mukaan Materazzi loukkasi häntä ennen välikohtausta erittäin vahvoin sanoin. Zidane ei suostunut kertomaan tarkasti, mitä Materazzi oli hänelle sanonut.

"Hän lausui hyvin kovia sanoja äidistäni ja sisarestani. Yritin olla kuuntelematta häntä, mutta hän vain jatkoi", Zidane tyytyi toteamaan.

Samalla Zidane kiisti, että Materazzi olisi haukkunut häntä "islamistiterroristiksi", kuten kansainvälinen SOS Racism -järjestö raportoi maanantaina. Zidane on sukujuuriltaan algerialainen. Hänen vanhempansa ovat syntyneet Aguemonen kylässä Kabylian alueella.

Ranskalaisen hermot pettivät, vaikka tähti pelasi loistokkaan uransa viimeistä ottelua.

"Tiesin, että peliä oli jäljellä vain noin kymmenen minuuttia, mutta kaikki tapahtui hyvin nopeasti", Zidane pohti.

Materazzi puolestaan kiistää, että hän olisi sanaillut Zidanelle tämän äidistä.

"En sanonut mitään, mikä koskee rasismia, uskontoa tai politiikkaa. En myöskään sanonut mitään hänen äidistään. Menetin oman äitini, kun olin 15-vuotias ja olen erittäin liikuttunut puhuessani hänestä", Materazzi kertoi.

Zidanen anteeksipyyntö ei vakuuttanut kansainvälisen jalkapalloliiton Fifan puheenjohtajaa Sepp Blatteria, jonka mukaan Zidane saattaa menettää voittamansa MM-lopputurnauksen parhaan pelaajan palkinnon, Kultaisen pallon.

Turnaukseen akkreditoituneet toimittajat valitsivat Zidanen parhaaksi pelaajaksi ennen Italian Fabio Cannavaroa ja Andrea Pirloa. Suurin osa toimittajista oli äänestänyt suosikkipelaajaansa ennen loppuottelua.

"Fifa ei päättää palkinnon saajaa, vaan kansainväliset toimittajat. Fifan täytyy kuitenkin puuttua asiaan, mikäli tapauksessa on käyttäytytty urheilun etiikan vastaisesti", Blatter kertoi italialaiselle La Repubblica -lehdelle.

"Siksi annoin määräykset, että kurinpitovaliokunta tutkii tapauksen", Blatter lisäsi.

1. Ist die neue deutsche...
2. ...
3. ...

Der Schwede Lukas Modersohn...
1. ...
2. ...
3. ...

Der Präsident Joseph Blatter...
1. ...
2. ...
3. ...

Die FIFA WM 2006...
1. ...
2. ...
3. ...

Die FIFA WM 2006...
1. ...
2. ...
3. ...

Der Schwede Lukas Modersohn...
1. ...
2. ...
3. ...

Der Präsident Joseph Blatter...
1. ...
2. ...
3. ...

Die FIFA WM 2006...
1. ...
2. ...
3. ...

Die FIFA WM 2006...
1. ...
2. ...
3. ...

Michael Ballack...
1. ...
2. ...
3. ...

Höchste Zeit für einen Volltreffer

Miroslaw Klose ist in der Form seines Lebens...
1. ...
2. ...
3. ...

Das Fußballspiel...
1. ...
2. ...
3. ...

Table with 2 columns: Player Name, Statistics (Goals, Assists, etc.)

Table with 2 columns: Player Name, Statistics (Goals, Assists, etc.)

Table with 2 columns: Player Name, Statistics (Goals, Assists, etc.)

Table with 2 columns: Player Name, Statistics (Goals, Assists, etc.)

Energy 100 FIFA WM 2006 TM. Includes logos for Energy 100, FIFA, and EnBW.

Kahn wieder glaubwürdig...
1. ...
2. ...
3. ...

Herbert Häner...
1. ...
2. ...
3. ...

Beer we go!...
1. ...
2. ...
3. ...

Beer we go!...
1. ...
2. ...
3. ...